ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Διπλωματική Εργασία με τίτλο

Οι παρεμβάσεις των Διεθνών Οργανισμών στη Βοσνία

του Λεωνίδα Ραλλάκη

Επιβλέπων καθηγητής: Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2017

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Στη σύζυγο μου Ειρήνη και στα παιδιά μου Ελεωνόρα και Δημοσθένη

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου» (ακολουθούν όνομα, επίθετο, υπογραφή).

Λεωνίδας Ραλλάκης

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΣΥΝΟΨΗ

Η εμπειρία της Βοσνίας θέτει ένα σημαντικό ερώτημα σχετικά με την ικανότητα της παρέμβασης των διεθνών οργανισμών ώστε να μεταμορφώσει ένα αδύναμο και αποτυχημένο κράτος σε αυτόνομη και αυτοδιοικούμενη πολιτική οντότητα. Οι παρεμβάσεις αυτές έλαβαν χώρα σε όλες τις φάσεις εξέλιξης της σύγκρουσης (προ, κατά και μετά) και είχαν, ανάλογα με τον οργανισμό και την φάση, διαφορετικό βαθμό επιτυχίας. Σίγουρα οι παρεμβάσεις των διεθνών οργανισμών δεν πέτυχαν να τερματίσουν έγκαιρα και με τις λιγότερες συνέπειες, ανθρωπιστικές και μη, τον πόλεμο, πολύ δε περισσότερο να τον αποτρέψουν. Η σημερινή πολιτική, οικονομική και κοινωνική κατάσταση στη χώρα, όπου η παρουσία των διεθνών οργανισμών συνεχίζεται, αποδεικνύει ότι έπειτα από 20 και πάνω χρόνια από την λήξη του πολέμου, οι παρεμβάσεις δεν είχαν τα επιθυμητά αποτελέσματα αποκατάστασης της χώρας. Στο συγκεκριμένο πόνημα επιχειρείται η παράθεση των στοιχείων που αφορούν στις παρεμβάσεις των κυριότερων διεθνών δρώντων στη Βοσνία και ο εντοπισμός, μέσα από την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας τους, των στοιχείων που συνδέονται με την εξέλιξη των γεγονότων και την σημερινή κατάσταση της χώρας. Από την παράθεση των εν λόγω στοιχείων καθίσταται σαφές ότι, η περίπτωση της Βοσνίας δύναται να αποτελέσει σημαντικό αντικείμενο μελέτης προκειμένου να εξαχθούν χρήσιμα διδάγματα για την δράση των διεθνών οργανισμών σε αντίστοιχες περιπτώσεις μελλοντικά.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΓΕΝΙΚΑ…… 2

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ…….. 5

Διασυνδέσεις και Επικαλύψεις Δράσεων για την Ειρήνη και την Ασφάλεια…… 5

Πρόληψη της Σύγκρουσης (Conflict prevention)……. 7

Περιβάλλον Ένοπλης Σύγκρουσης (Conflict)…….. 7

Περιβάλλον Μετά την Σύγκρουση (Post Conflict)…… 8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α» - ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ ΣΤΗΝ ΟΔ ΤΗΣ ΓΙΟΥ-ΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ

Η ΟΔ ΤΗΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ……..... 11

Στήνοντας το Σκηνικό…… 13

Ο ΠΛΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΣΛΟΒΕΝΙΑ…… 14

Ιστορικό……..... 14

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΚΡΟΑΤΙΑ……..... 16

Ιστορικό……... 16

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΒΟΣΝΙΑ…… 18

Ιστορικό……... 18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β» - ΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΗΕ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ …….. 22

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΕΝΟΠΛΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ…. 23

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ……. 25

Το Έργο της IPTF…….. 27

Το Έργο του Γραφείου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων…… 28

Η Λήξη της UNMIBH – Το Τέλος της Παρουσίας της IPTF 28

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΟΗΕ…….. 29

Αξιολόγηση του Έργου της UNMIBH…….. 31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ» - ΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ …..…… 36

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΕΝΟΠΛΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ.. 38

Επιχείρηση απαγόρευσης πτήσεων «DENY FLIGHT»…….. 38

Επιχείρηση «DELIBERATE FORCE»…… 39
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ……. 40
Η Λήξη της SFOR-Το Τέλος της Παρουσίας του ΝΑΤΟ στη Β-Ε.. 42
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ…….. 42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ» - ΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚ/ΕΕ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ …… 45
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚ/ΕΕ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΕΝΟΠΛΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ. 46
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ……. 46
Ο ρόλος της EUPM…… 47
Ο ρόλος της EUFOR…… 49
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΕ…….. 51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ε» - ΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΑΣΕ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΑΣΕ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΕΝΟΠΛΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ…… 55
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΑΣΕ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ 55
Κοινοτική Δέσμευση…… 57
Κυβερνητική Ανάπτυξη…… 57
Κοινοβουλευτική Υποστήριξη και Παρακολούθηση…… 58
Δικαστική και Νομική Μεταρρύθμιση…… 59
Οικονομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα και Ισότητα…… 60
Εκπαίδευση…… 60
Υποστήριξη Συμμόρφωσης…… 61
Έλεγχος Εξοπλισμών…… 62
Κοινοβουλευτική Εποπτεία του Τομέα Ασφάλειας…….. 63
Οικοδόμηση Θεσμικής Ικανότητας στον Τομέα της Ασφάλειας…. 64
Παρακολούθηση των Διασυνοριακών Θεμάτων Ασφαλείας…….. 65
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΟΑΣΕ…… 66

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΤ» - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΕΚΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣΜΟΣ…… 69
ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ…… 70
ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ…… 72
ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ…… 73
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ…… 74

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ.. 77

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

«Α» Η Γενική Συμφωνία Πλαίσιο για την Ειρήνη στη Β-Ε

ΛΙΣΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Δράσεις *Διεθνών Οργανισμών* σε Όλες τις Φάσεις Εξέλιξης μίας Ένοπλης Σύγκρουσης…….. 6

Εικόνα 2: Εθνοτική Σύνθεση στη Β-Ε Πριν την Έναρξη του Πολέμου…… 19

Εικόνα 3: Εθνοτική Σύνθεση στη Β-Ε Μετά τον Πόλεμο……... 21

Εικόνα 4: Καθορισθείσες *Ασφαλείς Περιοχές στη Β-Ε*……..……..... 24

Εικόνα 5: *Περιοχές LOT (2017)*…… 50

Συντομογραφίες

Ξενόγλωσσες

CAS	Close Air Support
DPA	Dayton Peace Agreement
EC	European Community
ECHR	European Court of Human Rights
ECMM	European Community Monitor Mission
EU	European Union
EUAM	European Union Administration of Mostar
EUPM	European Union Police Mission
EUSR	European Union Special Representativem
EUFOR	European Union Force
ICC	International Criminal Court
ICFY	International Conference on the Former Yugoslavia
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
IOM	International Organization for Migration
IPTF	International Police Task Force
IFOR	Implementation Force
KM	Convertibilna Marka
NATO	North Atlantic Treaty Organisation
NAC	North Atlantic Council
OHR	Office of the High Representative

OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe
PIC	Peace Implementation Council
RS	Republika Srpska
SAM's	Sanction Assistance Missions -
S.T.O.P.	Special Trafficking Operations Programme
SRSG	Special Representative of the Secretary General -
SFOR	Stabilization Force
TO	Teritorialna obramba
UN	United Nations
UNDP	United Nations Development Programme
UNMIBH	United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNPROFOR	United Nations Protection Force

Ελληνόγλωσσες

Β-Ε	Βοσνία και Ερζεγοβίνη
ΓΛΣ	Γιουγκοσλαβικός Λαϊκός Στρατός
ΔΕΕ	Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΠΑΑ	Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας
ΕΣΑ	Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
ΟΔ	Ομοσπονδιακή Δημοκρατία
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΚΕΠΠΑ	Κοινής Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας
ΣΑ	Συμβούλιο Ασφαλείας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όταν το έτος 2008 βρέθηκα στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη (Β-Ε) συμμετέχοντας και εκπροσωπώντας την Ελλάδα στη στρατιωτική επιχείρηση EUFOR «ALTHEA», ως νέο-τοποθετημένος Ομαδάρχης Ομάδος Συνδέσμων Παρατηρητών (Liaison and Observation Team - LOT), θυμάμαι τον πολιτικό σύμβουλο του Στρατηγού Διοικητού της EUFOR ο οποίος στην αρχική ενημερωτική διάλεξη για την πολιτική κατάσταση στη χώρα άρχισε τον λόγο του λέγοντας χαρακτηριστικά *«όσα λιγότερα από αυτά που θα σας πω καταλάβετε, τόσα περισσότερα θα έχετε καταλάβει»*. Με τον τρόπο αυτό θέλησε να τονίσει την πολύπλοκη πολιτική και όχι μόνο κατάσταση που είχε δημιουργηθεί στη Β-Ε στη μετά τη Συμφωνία του Ντέιτον εποχή. Πολλοί αναλυτές χαρακτηρίζουν τη χώρα ως ένα «μόρφωμα» κράτους παγκόσμιας μοναδικότητας, ενώ άλλοι ως ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτυχημένου κράτους.

Στη κατάσταση αυτή που είχε δημιουργηθεί, η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα χωρίς σημαντικές διαφορές, μεγάλο μέρος της ευθύνης φέρουν οι παρεμβάσεις των διεθνών οργανισμών. Ακόμα και σήμερα δεν μπορεί να γίνει απόλυτα κατανοητό πώς ύστερα από 20 περίπου χρόνια παρεμβάσεων, η Β-Ε δεν έχει επιτύχει να μετεξελιχτεί σε κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος με δυνατότητες ανάπτυξης και προϋποθέσεις για ένταξη τόσο στην ΕΕ όσο και σε λοιπούς διεθνείς θεσμούς, ακολουθώντας την πορεία άλλων κρατών των Βαλκανίων. Η προσπάθεια καταγραφής και αξιολόγησης των παρεμβάσεων των διεθνών οργανισμών, μέσα από την παρούσα εργασία, έχει μεταξύ άλλων ως αντικειμενικό σκοπό την πληρέστερη αποτύπωση της κομβικής σημασίας συσχέτισης των παρεμβάσεων αυτών με την «ακατανόητη» σημερινή κατάσταση της χώρας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Εξετάζοντας το ρόλο των διεθνών οργανισμών στην περιοχή των Βαλκανίων από το 1991 ως σήμερα θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι υπάρχουν δύο εξαιρετικά ενδιαφέρουσες περιπτώσεις που εξελίχθησαν και επηρεάστηκαν μέσα από τις παρεμβάσεις των διεθνών οργανισμών (ΟΗΕ, ΕΕ, ΝΑΤΟ και ΟΑΣΕ) στα Βαλκάνια στην προσπάθειά τους να διαχειριστούν ή να επιλύσουν τις ένοπλες συγκρούσεις. Η μία αφορά στον πόλεμο της Β-Ε και αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας μελέτης και η δεύτερη στον πόλεμο του Κοσσόβου. Μια σημαντική συνιστώσα που αναδείχθηκε από αυτή τη διεθνή δράση ήταν η ίδια η θεσμική αλλά και κανονιστική εξέλιξη των ίδιων των οργανισμών οι οποίοι δοκίμασαν τον εαυτό τους (σε πολιτικές, μηχανισμούς επίλυσης και μοντέλα δράσης) εισχωρώντας σε αρκετές περιπτώσεις σε «ανεξερεύνητα» μέχρι τότε ύδατα. Μια δεύτερη συνιστώσα που αναδείχτηκε, με σημαντική ίσως καθυστέρηση, είναι η παραδοχή ότι αυτή καθεαυτή η διεθνής εμπλοκή δεν δύναται να τερματιστεί αν δεν εξασφαλιστεί μια κατάσταση διαρκούς ειρήνης και ασφάλειας σε μια μεταπολεμική περιοχή. Δηλαδή, η εξασφάλιση ενός σταθερού περιβάλλοντος που δεν θα ενθαρρύνει την επιστροφή σε συγκρούσεις μέσω της εφαρμογής πολιτικών εκδημοκρατισμού και μηχανισμών αποδοτικών αναπτυξιακών δράσεων. Η διεθνής παραδοχή της αναγκαστικής, ή επιβεβλημένης, σύνδεσης της ασφάλειας με τον εκδημοκρατισμό και την ανάπτυξη αποτελεί πιθανότατα την πιο σοβαρή εξέλιξη ως προς το ρόλο της διεθνούς κοινότητας στη διαχείριση κρίσης γενικά και στην επίλυση των συγκρούσεων στα Βαλκάνια και στη Β-Ε ειδικότερα.

Η ειρηνευτική διαδικασία της Β-Ε μετέτρεψε μια αιματηρή σύγκρουση σε μια «ψυχρή» ειρήνη, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την εξασθένιση των ιστορικών εθνοτικών και εθνικών αντιπαλοτήτων. Ωστόσο, ο πολιτικός ανταγωνισμός μεταξύ μουσουλμάνων (συχνά αναφερόμενων στην διεθνή βιβλιογραφία με τον αγγλικό όρο Bosniak), Σέρβων και Κροατών παραμένει σοβαρός. Οι μουσουλμάνοι εξακολουθούν να θεωρούν την ενίσχυση του κεντρικού βοσνιακού κράτους ως κύριο πολιτικό στόχο. Πολλοί Σέρβοι και Κροάτες προτιμούν τις μεγάλες τοπικές αυτονομίες και την ανάπτυξη περαιτέρω δεσμών με τη γειτονική Σερβία και την Κροατία αντίστοιχα. Η Ειρηνευτική Συμφωνία του Ντέιτον (Dayton Peace Agree-

ment - DPA) του 1995 στόχευε να διαχειριστεί τέτοιες εντάσεις διατηρώντας την εδαφική ακεραιότητα του κράτους υποστηρίζοντας παράλληλα τον εσωτερικό διαχωρισμό των τριών κύριων ομάδων σε δύο ημι-ανεξάρτητες οντότητες, τη Βοσνιακό-Κροατική Ομοσπονδία και τη Σερβική Δημοκρατία (Republika Srpska - RS). Επρόκειτο για μια διευθέτηση που αποσκοπούσε στο να τερματίσει την επί τρισήμισι έτη πιο βίαιη σύγκρουση στο ευρωπαϊκό έδαφος από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Μια μαζική διεθνής στρατιωτική και πολιτική παρουσία αναπτύχθηκε για να εξασφαλίσει την ειρήνη. Από τις αρχές του 1996, η Β-Ε υπήρξε το θέατρο μιας από τις πιο πολύπλοκες και ευρείας κλίμακας ειρηνευτικές επιχειρήσεις που πραγματοποιήθηκαν ποτέ. Αρχικά, ο πρωταρχικός στόχος της διεθνούς παρέμβασης ήταν να αποφευχθεί το ξέσπασμα ενός νέου πολέμου. Για το σκοπό αυτό, οι διεθνείς οργανισμοί υποστήριξαν την ανάγκη να διαχωριστούν τα μέρη φυσικά, από εθνικά ομοιογενείς θύλακες και να περιοριστεί η συχνότητα επαφής μεταξύ τους. Υποστήριξαν την άποψη ότι οι Βόσνιοι από διαφορετικές εθνοτικές ομάδες πρέπει να παραμείνουν εντελώς χωριστά και κάθε ομάδα να αφεθεί να ακολουθήσει αυτόνομα τη δική της πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή. Αυτός ο μινιμαλιστικός στόχος αποδείχθηκε σύντομα μη βιώσιμος, αναγκάζοντας τους διεθνείς οργανισμούς να εμπλακούν ολοένα και περισσότερο στις εσωτερικές υποθέσεις του κράτους προκειμένου να απομακρύνουν πολιτικούς που στέκονταν εμπόδιο στην ειρηνευτική διαδικασία, τη σύλληψη κατηγορουμένων εγκληματιών πολέμου, την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την υποστήριξη της κοινωνίας των πολιτών και την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και της περιφερειακής συνεργασίας. Αυτοί οι ευρύτεροι στόχοι απαιτούσαν μια παρεμβατική και διεκδικητική διεθνή παρουσία. Από τα τέλη του 1997, η διεθνής παρέμβαση εξελίχθηκε σταδιακά από μια στρατηγική παροχής βοήθειας στα τοπικά κόμματα σε ένα de facto προτεκτοράτο.

Ωστόσο, παρά τη σημαντική διεθνή συμμετοχή και τις επενδύσεις, οι συνεχιζόμενες διαιρέσεις μεταξύ των τριών κυριότερων εθνικών κοινοτήτων εξακολουθούν να απειλούν την ειρηνευτική διαδικασία. Ενώ η ένοπλη αντιπαράθεση δεν είναι ρεαλιστική πιθανότητα για περισσότερο από δύο δεκαετίες από το τέλος του πολέμου, οι τρεις κύριες κοινότητες της Β-Ε είναι βαθιά διαιρεμένες και εξετάζουν

τις αμοιβαίες σχέσεις τους σε όρους μηδενικού αθροίσματος. Κάθε κοινότητα αναπτύσσει τους δικούς της ιδιαίτερους εθνικούς δείκτες (πχ. γλώσσα) και αρνείται την αλληλεξάρτηση που χαρακτηρίζει το μεγαλύτερο μέρος της πρόσφατης ιστορίας της Β-Ε. Μέρος της μουσουλμανικής ηγεσίας φλερτάρει με την ισλαμική ανάκαμψη, που πυροδοτήθηκε κατά την διάρκεια του πόλεμου, παρά στη δήθεν προσήλωσή τους στη διατήρηση ενός πολυεθνικού κράτους. Οι ριζοσπαστικοί ισλαμιστές και οι ουαχαμπιστές γίνονται ολοένα και πιο τολμηροί, ανησυχώντας τόσο τους ορθόδοξους και καθολικούς Βόσνιους όσο και τους υποστηρικτές του παραδοσιακού βαλκανικού Ισλάμ[1].

Ο τρόπος με τον οποίο αναπτύχθηκε η ειρηνευτική διαδικασία, τόσο με την πρόοδο όσο και με τις οπισθοδρομήσεις, έχει προκαλέσει αρκετές συζητήσεις. Αρκετοί διεθνείς αναλυτές αναρωτιούνται εάν η Β-Ε μπορεί να επιβιώσει ως πολυεθνικό κράτος. Μπορούν οι τρεις κύριες οντότητες της Β-Ε, βαθιά διχασμένες και με έντονη μεταξύ τους δυσπιστία, να διαχειριστούν τις διαφορές τους ειρηνικά και να συνεχίσουν να ζουν στον ίδιο γεωγραφικό και πολιτικό χώρο; Ή μήπως πρέπει να επαναπροσδιοριστούν τα εθνικά σύνορα ώστε να δημιουργηθούν νέα κράτη, καθένα με σαφή εθνοτική πλειοψηφία; Το αν το κράτος πρέπει να ταιριάζει στους ανθρώπους ή οι άνθρωποι πρέπει να ταιριάζουν στο κράτος είναι μια ερώτηση που τίθεται από τους διεθνείς αναλυτές για την Β-Ε.

Η αργή πρόοδος οδήγησε ορισμένους παρατηρητές να επικρίνουν το έργο των διεθνών παρεμβαινόντων ενώ άλλοι είχαν αντίθετη άποψη, υπογραμμίζοντας τον τρόπο με τον οποίο ο διεθνής παρεμβατισμός μετά την Συμφωνία του Ντέιτον είχε κάποια επιτυχία, αλλά με μεγάλο κόστος. Οι διεθνείς οργανισμοί συχνά επέβαλαν αποφάσεις, ανέτρεψαν πολιτικές που έλαβαν δημοκρατικά εκλεγμένοι πολιτικοί, απομάκρυναν εκλεγμένους αξιωματούχους και γενικά υπονόμευσαν την εγχώρια ικανότητα να διατυπώνουν και να εφαρμόζουν τη δημόσια πολιτική. Ενώ είναι αναμφισβήτητο ότι το έργο των διεθνών οργανισμών εξυπηρετούσε έναν χρήσιμο σκοπό, κυρίως για την αποτροπή της επιστροφής των ένοπλων εχθροπραξιών, οι υπέρμαχοι της αυτονομίας υποστηρίζουν ότι η Β-Ε στο σύνολό της θα

[1] Σύμφωνα με στοιχειά της Βοσνιακής κυβέρνησης 300 – 340 Βόσνιοι μάχονται στο πλευρό του ISIS. Σε αναλογία με τον πληθυσμό της χώρας, είναι η Βοσνία - Ερζεγοβίνη που κρατά τα πρωτεία με περίπου 92 πολίτες της ανά εκατομμύριο να πολεμούν στο πλευρό του Ισλαμικού Κράτους, με το Κόσσοβο να ακολουθεί με περίπου 83 πολίτες ανά εκατομμύριο. (http://tvxs.gr/news/ kosmos/apo-poy-proerxontai-oi-tzixantistes-toy-islamikoy-kratoys)

πρέπει να έχει πλήρη κυριότητα και έλεγχο του δικού της πολιτικού πεπρωμένου. Η εμπειρία της Β-Ε θέτει ένα σημαντικό ερώτημα σχετικά με την ικανότητα της παρέμβασης των διεθνών οργανισμών ώστε να μεταμορφώσει ένα αδύναμο και αποτυχημένο κράτος σε αυτόνομη και αυτοδιοικούμενη πολιτική οντότητα.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Διασυνδέσεις και Επικαλύψεις Δράσεων για την Ειρήνη και την Ασφάλεια

Σύμφωνα με τον Ευστράτιο Αλμπάνη η Διεθνής παρέμβαση (intervention) συνίσταται σε εξαναγκαστικές ή μη εξαναγκαστικές ενέργειες (ανάλογα με την χρήση βίας ή όχι), που στοχεύουν στον προσδιορισμό της διεθνούς συμπεριφοράς ή των εσωτερικών υποθέσεων ενός κράτους, με σκοπό την προώθηση των συμφερόντων του επεμβαίνοντος ή την έμπρακτη επίδειξη ανθρωπιστικής αλληλεγγύης. Ο επεμβαίνων μπορεί να είναι κράτος, ομάδα κρατών, διεθνής οργανισμός ή διεθνής οργάνωση και η παρέμβαση μπορεί να γίνεται με την συναίνεση ή όχι του κράτους στο οποίο πραγματοποιείται[2]. Διαφέρει από τον πόλεμο, ο οποίος συνίσταται στην οργανωμένη και συνήθως απεριόριστη χρήση βίας, ο οποίος έχει στόχο τον εξαναγκασμό της πλήρους υποταγής και βούλησης του αντιπάλου. Επιπρόσθετα αναφέρεται και ο όρος ανθρωπιστική παρέμβαση (humanitarian intervention), που στοχεύει κυρίως στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή στην ανακούφιση της ανθρώπινης εξαθλίωσης[3].

Προκειμένου να εξεταστούν οι παρεμβάσεις των διεθνών οργανισμών σε όλες τις φάσεις της σύγκρουσης, θα χρησιμοποιηθεί το διάγραμμα δανεισμένο από μια γνωστή έκθεση του ΟΗΕ σχετικά με τις δράσεις της διεθνούς κοινότητας σε όλες τις φάσεις της εξέλιξης μίας ένοπλης σύγκρουσης (εικόνα 1).

[2] Ευστράτιος Αλμπάνης, Διεθνής Επέμβαση, Εκδόσεις LIBRO, σελ, 17-19.
[3] Στο ίδιο, σελ.22.

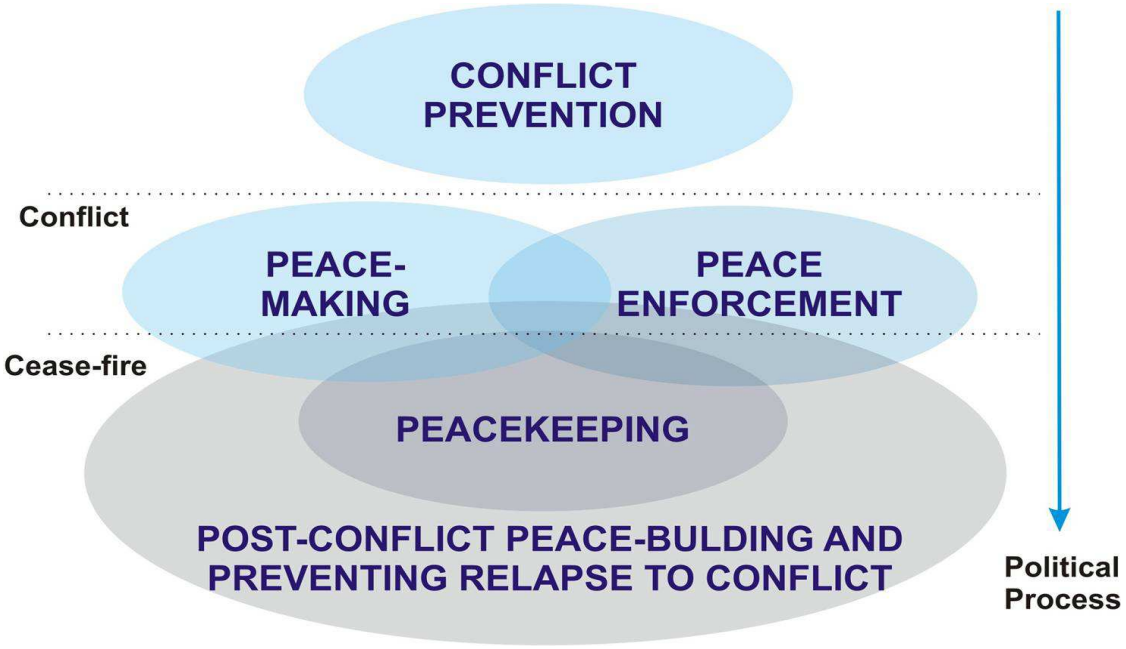

Εικόνα 1

Δράσεις Διεθνών Οργανισμών σε Όλες τις Φάσεις Εξέλιξης μίας Ένοπλης Σύγκρουσης

Στο διάγραμμα παρουσιάζονται οι κατηγορίες δράσης που εντάσσονται στο πλαίσιο των διεθνών ειρηνευτικών αποστολών που εξουσιοδοτεί ο ΟΗΕ. Οι δράσεις ξεκινάνε από την κατάσταση ειρήνης και απουσίας ένοπλης σύγκρουσης, στην ένοπλη σύγκρουση μέχρι τον τερματισμό των ένοπλων συγκρούσεων και το μετα-συγκρουσιακό περιβάλλον. Σε εγκάρσια κατεύθυνση παρατηρείται η πορεία της πολιτικής διεργασίας η οποία μπορεί να ξεκινήσει από μια κατάσταση ειρήνης και απουσίας ένοπλης σύγκρουσης και να προχωρήσει στην ένοπλη σύγκρουση και στον πόλεμο μέχρι την μετάβαση στη φάση του τερματισμού των ένοπλων συγκρούσεων και στο μετα-πολεμικό ή μετα-συγκρουσιακό περιβάλλον. Στις τρεις αυτές «φάσεις ζωής» μίας ένοπλης σύγκρουσης, και δεδομένων των ειδικών χαρακτηριστικών κάθε φάσης, καταγράφονται συγκεκριμένες πολιτικές και μηχανισμοί δράσης που αναλαμβάνονται από διεθνείς οργανισμούς, ομάδες κρατών ή άλλες συλλογικότητες προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα κάθε φά-

σης και να οδηγηθούμε στον απώτερο επιθυμητό στόχο της διαρκούς ειρήνης (sustainable peace)[4].

Πρόληψη της Σύγκρουσης (Conflict Prevention)

Αφορά στην **προ-συγκρουσιακή φάση**, κατά την οποία διαφαίνεται μέσα από συγκεκριμένες πληροφορίες ή/και ενδείξεις που συνθέτουν μια «έγκαιρη προειδοποίηση» (early warning), ότι υπάρχει κίνδυνος έναρξης ένοπλων συγκρούσεων. Οι δράσεις στην περίπτωση αυτή στοχεύουν στην πρόληψη των συγκρούσεων και περιλαμβάνουν την εφαρμογή θεσμικών μέτρων ή/και διπλωματικών μηχανισμών προκειμένου να αποφευχθεί η εξέλιξη μιας διαφωνίας ή μιας κατάστασης έντασης μεταξύ των εμπλεκομένων μερών στο εσωτερικό ενός κράτους ή μεταξύ κρατών σε ένοπλη σύγκρουση. Σε αυτό το επίπεδο, η διεθνής ανάμιξη αφορά περισσότερο σε διπλωματικού και πολιτικού χαρακτήρα δράσεις δεδομένου ότι οι δράσεις αναπτύσσονται σε ένα περιβάλλον που ακόμα δεν έχει «πέσει η πρώτη σφαίρα». Ενδέχεται να περιλαμβάνει τη χρησιμοποίηση των διπλωματικών υπηρεσιών του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ ή κάποιου απεσταλμένου του, προκειμένου να ενθαρρύνει τη διευθέτηση μιας διαφωνίας μεταξύ των εμπλεκομένων μερών ή ακόμα και τη συμφωνία εφαρμογής μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Επίσης, μπορεί να περιλαμβάνει την εγκατάσταση μιας αποστολής πρόληψης στο έδαφος μιας περιοχής που θεωρείται ότι μπορεί να απειληθεί η ασφάλειά της.

Περιβάλλον Ένοπλης Σύγκρουσης (Conflict)

Σε ένα περιβάλλον, στο οποίο έχει ξεσπάσει και εξελίσσεται μια ένοπλη σύγκρουση, έχουν διαμορφωθεί δυο κατηγοριών μηχανισμοί για την αντιμετώπιση και τον τερματισμό της: η ειρήνευση (peacemaking) και η επιβολή της ειρήνης (peace enforcement). Η ειρήνευση περιλαμβάνει δράσεις που δεν περιλαμβάνουν χρήση ένοπλης βίας και στοχεύει μέσω διπλωματικών μέσων να φέρει τα μέρη σε διαπραγματεύσεις. Μπορεί να χρησιμοποιηθούν οι υπηρεσίες του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ ή κάποιου έμπειρου διαπραγματευτή/διπλωμάτη διεθνούς κύρους, ή ομάδων κρατών και περιφερειακών οργανισμών. Στην περίπτωση της επιβολής

[4] Ως τέτοια ορίζεται εκείνη η πολιτική, οικονομική και κοινωνική κατάσταση ενός κράτους ή μιας περιοχής η οποία πλέον λειτουργεί με τέτοιο τρόπο ώστε δεν ενθαρρύνει την επιστροφή στην ένοπλη σύγκρουση.

της ειρήνης η προσπάθεια τερματισμού της ένοπλης σύγκρουσης επιχειρείται με τη χρήση στρατιωτικής ισχύος και άλλων εξαναγκαστικών μέτρων, ενώ δεν υπάρχει συναίνεση του κράτους. Αυτού του είδους οι πρακτικές εφαρμόζονται κατ΄ εντολή του Συμβουλίου Ασφαλείας (ΣΑ) , στη βάση της αποκατάστασης της διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης και συγκεκριμένα σε περιπτώσεις, όπου το ΣΑ έχει αποφανθεί την ύπαρξη κινδύνου για την ειρήνη, την διατάραξη της ειρήνης ή οποιαδήποτε πράξη επιθετικότητας. Τότε το ΣΑ εξουσιοδοτεί άλλους οργανισμούς (πχ ΝΑΤΟ) να δράσουν υπό την εντολή του. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονισθεί, ότι το κείμενο του ΟΗΕ είναι σαφές ως προς τον νομιμοποιητικό χαρακτήρα του ΣΑ για την ενεργοποίηση της εντολής χρήσης στρατιωτικής ισχύος στο πλαίσιο μιας πολυεθνικής ειρηνευτικής αποστολής. Δεν μπορεί να είναι άλλος εκτός από το ΣΑ ακριβώς, επειδή στην περίπτωση της επιβολής της ειρήνης δεν υφίσταται η σύμφωνη γνώμη του κράτους που επιχειρείται η στρατιωτική ισχύς.

Σε ορισμένες ασταθείς καταστάσεις, το ΣΑ δίνει στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ «σθεναρές» εντολές που εξουσιοδοτεί την «χρησιμοποίηση όλων των απαραίτητων μέσων» για να αποτραπούν προσπάθειες που διαταράσσουν την πολιτική διαδικασία, να προστατευτούν άμαχοι κάτω από επικείμενη απειλή φυσικής επίθεσης και να υποβοηθηθούν οι εθνικές αρχές για τη διατήρηση του νόμου και της τάξης. Η περίπτωση χαρακτηρίζεται ως σθεναρή διατήρηση της ειρήνης (Robust Peacekeeping)[5]. Αν και στη πράξη οι περιπτώσεις μπορεί να φαίνονται κάποιες φορές παρόμοιες, η σθεναρή διατήρηση της ειρήνης δεν πρέπει να συγχέεται με την επιβολή της ειρήνης, όπως προβλέπεται στο κεφάλαιο VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Η σθεναρή διατήρηση της ειρήνης προϋποθέτει τη χρήση βίας σε τακτικό επίπεδο με την εξουσιοδότηση του ΣΑ και τη συναίνεση του φιλοξενούντος έθνους ή/και των κυριότερων μερών της σύγκρουσης. Αντίθετα, η επιβολή της ειρήνης δεν απαιτεί τη συγκατάθεση των κύριων μερών και ενδέχεται να συνεπάγεται τη χρήση στρατιωτικής δύναμης σε στρατηγικό ή διεθνές επίπεδο, η οποία κατά κανόνα απαγορεύεται στα κράτη μέλη σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 4 του Χάρτη, εκτός και αν διαφορετικά παραχωρείται εξουσιοδότηση του ΣΑ.

[5] http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/principles.shtml

Περιβάλλον Μέτα την Σύγκρουση (Post Conflict)

Η περίπτωση των δράσεων που εντάσσονται στη **κατηγορία διατήρηση της ειρήνης** αφορούν σε ένα φάσμα μηχανισμών που επιδιώκουν τόσο την εδραίωση μιας κατάστασης «μη σύγκρουσης» που μόλις έχει επιτευχθεί, όσο εύθραυστη κι αν είναι μετά τον τερματισμό μιας ένοπλης σύγκρουσης, όσο και την υποστήριξη εφαρμογής συμφωνιών ειρήνης που έχουν εξασφαλίσει οι εμπλεκόμενοι στην ειρηνευτική διαδικασία. Η φάση αυτή επιδιώκει τη μείωση του κινδύνου επιστροφής στη σύγκρουση με την ενίσχυση των δυνατοτήτων και των δομών, ώστε να δημιουργηθεί ένα αποτελεσματικό κράτος. Τελικός στόχος είναι μέσα από την ολιστική αντιμετώπιση των δομικών αιτιών της σύγκρουσης, η εδραίωση ενός περιβάλλοντος χρηστής διακυβέρνησης. Στη δημιουργία αυτού του περιβάλλοντος ο ΟΗΕ χρησιμοποιεί και εξουσιοδοτεί και άλλους διεθνείς οργανισμούς.

Σε αυτό το στάδιο εντάσσονται οι παρεμβάσεις των διεθνών οργανισμών που επιδιώκουν τη μείωση του κινδύνου επιστροφής στη σύγκρουση με την ενίσχυση των δυνατοτήτων του κράτους σε όλα τα επίπεδα, προκειμένου να μπορεί να εφαρμόζει πολιτικές που θα εξασφαλίζουν τη διαχείριση μιας κρίσης και ταυτόχρονα θα δημιουργεί τις προϋποθέσεις για διαρκή ειρήνη και ανάπτυξη. Οι δράσεις αυτής της κατηγορίας αντιμετωπίζουν θεμελιώδη ζητήματα που αφορούν στη εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας και του κράτους, επιδιώκοντας τη διεύρυνση και ενίσχυση των δυνατοτήτων του προκειμένου να εφαρμόσει αποτελεσματικά και νομιμοποιημένα της βασικές του λειτουργίες.

Οι επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης εντάσσονται και αυτές στο στάδιο αυτό και εξελίχθησαν από τις στρατιωτικού χαρακτήρα αποστολές του παρελθόντος, που στόχο είχαν την παρακολούθηση εφαρμογής μιας εκεχειρίας ή την παρακολούθηση του διαχωρισμού των στρατιωτικών δυνάμεων των εμπλεκομένων μερών σε μια σύγκρουση, συνήθως κρατών, σε επιχειρήσεις που έχουν ενσωματώσει ένα πολύπλοκο σύμπλεγμα στρατιωτικών, αστυνομικών, κοινωνικών και πολιτικών δράσεων. Οι δράσεις αυτές λειτουργώντας σε συνέργια θα πρέπει να εγκαθιδρύουν στην περιοχή ενδιαφέροντος, τους θεμελιώδεις πυλώνες για τη διαρκή ειρήνη. Θα πρέπει, στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι δεν υπάρχει πάντα ξεκάθαρος και απόλυτος διαχωρισμός μεταξύ των σταδίων και των «κύκλων δρά-

σης» δεδομένου, ότι πολύ συχνά υπάρχουν παλινδρομήσεις από την μια στην άλλη κατάσταση ή μια περίπτωση να παρουσιάζει μεικτά χαρακτηριστικά.

Στην ανά χείρας μελέτη η περιγραφή και ανάλυση των παρεμβάσεων των διεθνών οργανισμών στη Β-Ε θα ακολουθήσει το μεθοδολογικό μοντέλο των προαναφερόμενων τριών σταδίων δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα κάθε φορά στο στάδιο εκείνο, όπου κάθε διεθνής οργανισμός διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στο πολιτικό κοινωνικό ή και οικονομικό σκηνικό της χωράς. Η ανάλυση θα περιοριστεί στους κύριους διεθνείς δρώντες, οι όποιοι αναμφίβολα θεωρούνται ο ΟΗΕ, το ΝΑΤΟ, η ΕΕ και ο ΟΑΣΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α»

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ ΣΤΗΝ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (ΟΔ) ΤΗΣ ΓΙΟΥΚΟΣΛΑΒΙΑΣ

Μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, εμφανίζεται η εκδήλωση πολλών εθνοτικών συγκρούσεων, ιδιαίτερα εντός των συνόρων κρατών, κατά τις οποίες οι ομάδες που συγκρούονται επικαλούνται το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση, ώστε να οδηγηθούν στην εσωτερική αυτονομία. Η Β-Ε δεν υπήρξε ποτέ ανεξάρτητο κράτος κατά τους τελευταίους αιώνες. Η ανεξαρτησία από τις δομές της πρώην ΟΔ της Γιουγκοσλαβίας (Δημοψήφισμα 1ης Μαρτίου 1992) αποτέλεσε έναν από τους βασικούς λόγους έναρξης των συγκρούσεων μεταξύ των τριών εθνοτικών συνιστωσών αυτής της νέας ομοσπονδιακής δομής[6]. Ο πόλεμος της Β-Ε ήταν ο τρίτος στη σειρά που έλαβε χώρα στην ΟΔ της Γιουγκοσλαβίας και αν και διαφορετικός ήταν στενά συνδεδεμένος με τους άλλους δυο πολέμους, αυτόν της Σλοβενίας και Κροατίας. Η εμφύλια σύγκρουση στη Β-Ε επήλθε, όπως θα περιγραφεί στη συνέχεια, ως φυσική εξέλιξη των γεγονότων, τα οποία συνέβησαν πρωτύτερα στις περιοχές της Σλοβενίας και Κροατίας.

Η ΟΔ ΤΗΣ ΓΙΟΥΚΟΣΛΑΒΙΑΣ

Μετά την ρήξη του Τίτο με τον Στάλιν η Γιουγκοσλαβία βγήκε από την άμεση επιρροή της ΕΣΣΔ, αν και παρέμεινε χώρα με κατά μεγάλο βαθμό κομμουνιστικό σύστημα. Επί περίπου τέσσερις δεκαετίες, ο Στρατάρχης Τίτο κυβερνούσε με σιδηρά πυγμή την πολυεθνική αυτή χώρα, με βασικό του σύνθημα το «Αδελφότητα και Ενότητα». Ο Τίτο, αν και Κροάτης, πίστευε στην ενότητα της Γιουγκοσλαβίας, την οποία και διατήρησε με αριστοτεχνικό τρόπο έως τον θάνατό του το 1980. Κατά την διάρκεια της προεδρίας του κρατούσε ενωμένη μια Ομοσπονδία, η οποία περιελάμβανε έξι δημοκρατίες και δυο περιοχές με ειδικό καθεστώς (Κόσσοβο και Βοϊβοντίνα), πέντε έθνη, τέσσερις γλώσσες, τρεις θρησκευτικές κοινότητες, δυο αλφάβητα και ένα κόμμα. Το πολιτικό κενό που άφησε ο θάνατος του σε συνδυασμό με τα έντονα οικονομικά προβλήματα που αντιμετώπιζε η χώρα αλλά και η αναποτελεσματικότητα του συστήματος διακυβέρνησης που κληροδότησε,[7] είχαν

[6] Οι Σερβοβόσνιοι συμμετείχαν στις πρώτες ελεύθερες εκλογές (1990), που διεξήχθησαν στην ΟΔ Γιουγκοσλαβία, ως υποψήφιοι του υπό τον Αλία Ιζετμπέκοβιτς Συνασπισμού.

[7] Σύμφωνα με το θεσμό της "Συλλογικής προεδρίας" ο πρόεδρος οριζόταν εκ περιτροπής για έναν

ως αποτέλεσμα την ανάδυση στην επιφάνεια εθνικών ανταγωνισμών και ιστορικών αντιπαλοτήτων, που μέχρι τότε βρίσκονταν σε λήθη και έτσι η ενότητα της Γιουγκοσλαβίας άρχιζε να κλονίζεται. Η κεντρική προεδρία που περιέρχονταν εκ περιτροπής στις ημι-αυτόνομες Δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας γινόταν ολοένα και πιο αναποτελεσματική και αυτό ήταν ένα από τα πολλά προβλήματα, τα οποία δημιουργούσαν τριγμούς στο εσωτερικό της Ομοσπονδίας.

Ταυτόχρονα με την παρακμή του ανατολικού μπλοκ η Γιουγκοσλαβία άρχισε να έχει σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Κατά τη δεκαετία του '80 η Γιουγκοσλαβία είχε να αντιμετωπίσει τεράστιες υποχρεώσεις, με το ΔΝΤ να ζητεί ριζικά δημοσιονομικά μέτρα, ενώ οι δυτικές χώρες άσκουσαν πίεση για περαιτέρω απελευθέρωση και αποκέντρωση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το αυξανόμενο χάσμα μεταξύ των πλουσιότερων και φτωχότερων περιοχών, γεγονός που υπονόμευε την ανάπτυξη και τη διατήρηση της κοινής γιουγκοσλαβικής ταυτότητας. Οι πλουσιότερες Ομόσπονδες Δημοκρατίες της Σλοβενίας και Κροατίας ενδιαφέρονταν να ενσωματωθούν αυτόνομα στη διεθνή οικονομία από το να συνεχίσουν να τροφοδοτούν τον ομοσπονδιακό προϋπολογισμό, από τον οποίο κύριο όφελος απολάμβαναν οι φτωχότερες περιοχές του νότου, το Κόσσοβο και τα Σκόπια. Τα οικονομικά προβλήματα της Γιουγκοσλαβίας έφεραν δυσαρέσκεια και αναταραχές, οι οποίες με την σειρά τους έδωσαν χώρο στην αναβίωση των εθνικιστικών παθών της περιοχής.

Παράλληλα, έντονα προβλήματα άρχισαν να παρουσιάζονται στην περιοχή του Κοσσυφοπεδίου, όπου ο αλβανικός πληθυσμός αντιδρούσε έντονα απαιτώντας την αναγνώριση της σερβικής αυτής επαρχίας ως ανεξάρτητης Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας. Από την άλλη πλευρά, οι Σέρβοι του Κοσσυφοπεδίου διαμαρτύρονταν και ζητούσαν την προστασία του Βελιγραδίου για την μεροληπτική συμπεριφορά των αλβανικών αρχών του Κόσσοβου εναντίον τους. Η σκληρή πολιτική αντιμετώπιση του θέματος από τον Σέρβο πρόεδρο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, με βίαια καταστολή των αλβανικών διαδηλώσεων και κατάργηση του καθεστώτος αυτονομίας που απολάμβανε το Κοσσυφοπέδιο από το 1974, προκάλεσε την έντονη αντίδραση όχι μόνο των Αλβανών αλλά και των υπολοίπων δημοκρατιών πλην της

χρόνο από ένα οκταμελές εκλογικό σώμα αποτελούμενο από τους προέδρους των έξι ανεξαρτήτων δημοκρατιών και επί πλέον των δύο αυτόνομων σερβικών επαρχιών (Κόσσοβο και Βοιβοντίνα).

Σερβίας και του Μαυροβούνιου, ενδυναμώνοντας τις διαμαρτυρίες και αντιδράσεις για την σαφή πλέον σερβική κυριαρχία επί της ΟΔ της Γιουγκοσλαβίας .

Στήνοντας το Σκηνικό

Το 1986 η Ακαδημία Επιστημών και Τεχνών της Σερβίας εξέδωσε ένα κείμενο-ψήφισμα για τη σταδιακή απώλεια της ισχύος των Σέρβων στη Γιουγκοσλαβία. Σύμφωνα με το κείμενο, οι Σέρβοι ήταν ο μοναδικός λαός της Γιουγκοσλαβίας που αποτελούσε πλειοψηφία σε δύο δημοκρατίες αλλά και ήταν η μεγάλη μειοψηφία του πληθυσμού σε άλλες δύο, έχοντας μεγάλη διασπορά στις περισσότερες δημοκρατίες της Ομοσπονδίας. Όμως, με το Σύνταγμα του 1974, η Σερβία έχασε την κυριαρχία της σε δύο επαρχίες κλειδιά, μέχρι τότε τμήματα της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Σερβίας στην ΟΔ της Γιουγκοσλαβίας και ιστορικές περιοχές της Σερβίας, το Κόσσοβο και τη Βοϊβοντίνα, καθώς οι δύο αυτές περιοχές είχαν αποκτήσει αυτονομία στα πλαίσια του εν λόγω Συντάγματος του 1974. Αποτέλεσμα ήταν η Σερβία να χάσει την κυριαρχία της σε αυτές τις δύο περιοχές καθώς, ειδικώς στη μία (Κόσσοβο), ο σερβικός πληθυσμός ελαττωνόταν ραγδαία, ενώ ο αντίστοιχος αλβανικός αυξανόταν με τρομακτικά ταχείς ρυθμούς[8].

Το 1987 ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς ανήλθε στην εξουσία των Σέρβων κομμουνιστών και του Κομμουνιστικού Κόμματος της Γιουγκοσλαβίας, θέλοντας να επαναφέρει το καθεστώς που υπήρχε πριν από το Σύνταγμα του 1974, ώστε να επιστρέψει στη Σερβία τη χαμένη της δύναμη. Συνάντησε ωστόσο σφοδρή αντίδραση από τους Κροάτες και τους Σλοβένους κομμουνιστές, οι οποίοι δεν ήθελαν επαναφορά του σερβικού ηγεμονισμού και επιθυμούσαν πιο χαλαρή κεντρική διοίκηση και μεγαλύτερη αυτονομία των γιουγκοσλαβικών σοσιαλιστικών Δημοκρατιών. Στις 28 Ιουνίου του 1989[9], ενώ προηγουμένως είχε ανακληθεί η αυτονομία των δύο επαρχιών, ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς στο Γαζιμεστάν του Κοσσόβου, βγάζει τον περίφημο λόγο του παρουσία μισού εκατομμυρίου Σέρβων, όπου κατά

[8] Στην ανατροπή της πληθυσμιακής υπεροχής των Σέρβων στην περιοχή κατά τον 20ό αιώνα, συνετέλεσαν οι σφαγές εκατοντάδων χιλιάδων Σέρβων από τους ναζί Ουστάσι κατά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο αλλά κυρίως λόγω της μεγαλύτερης γεννητικότητας των μουσουλμάνων κατοίκων (απογόνων γηγενών που εξισλαμίστηκαν κατά την διάρκεια των τεσσάρων αιώνων τουρκικής κατοχής). Το 1991, η αναλογία μουσουλμάνων, Σέρβων και Κροατών ήταν αντίστοιχα 43,5%, 31,2% και 17,4% (οι υπόλοιποι είχαν δηλώσει Γιουγκοσλάβοι ή μη Σλάβοι), ενώ σήμερα το ποσοστό των Σέρβων έχει μειωθεί ακόμα περισσότερο.

[9] Το 1389, δηλαδή 600 χρόνια πριν, την ίδια ημέρα και μήνα είχε γίνει στο Κόσσοβο η θρυλική ομώνυμη μάχη των Σέρβων με τους Οθωμανούς Τούρκους που σήμανε την υποδούλωση του Βασιλείου της Σερβίας στον οθωμανικό ζυγό.

πολλούς υπήρξε σημείο καμπής προδιαγράφοντας το τέλος της Ενωμένης Γιουγκοσλαβίας. Στον λόγο του αυτό αναφέρει χαρακτηριστικά:

> *"Έξι αιώνες μετά είμαστε πάλι σε μάχες, αυτές δεν είναι ένοπλες αλλά και αυτές δεν αποκλείονται..."*

Κατόπιν σφοδρής διαφωνίας μεταξύ Σέρβων από τη μία και Κροατών και Σλοβένων κομμουνιστών από την άλλη, στο 14ο έκτακτο Συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος της Γιουγκοσλαβίας τον Ιανουάριο του 1990, λόγω της πρότερης απαίτησης Σλοβένων και Κροατών για δημοκρατικότερες μεταρρυθμίσεις και την εφαρμογή ενός συστήματος Συνομοσπονδίας στη θέση της Ομοσπονδίας, και της αντίθετης θέλησης της Σερβίας που επιθυμούσε την επιστροφή σε μια πιο κεντρικά οργανωμένη Γιουγκοσλαβία, το Κομμουνιστικό Κόμμα της Γιουγκοσλαβίας διαλύθηκε. Κύριος βέβαια καταλύτης για την επιτάχυνση των αντιπαραθέσεων μεταξύ των διαφόρων εθνών υπήρξε η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού στα περισσότερα κράτη του ανατολικού μπλοκ. Είναι γεγονός ότι, όσο υπήρχε ο σοσιαλισμός, υπήρχε μεν μια πολυεθνική συμβίωση, η οποία έκρυβε δε τα πάθη και τα μίση κάτω από το χαλί.

Με την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και τις κοσμογονικές αλλαγές που επακολούθησαν, απελευθερώθηκαν όλες οι δυνάμεις που για χρόνια το χαλινάρι του αυταρχικού σοσιαλισμού κρατούσε γερά. Το ηφαίστειο είχε εκραγεί και τίποτα πια δεν ήταν όπως πριν. Ακολούθησαν τρεις πόλεμοι οι όποιοι έλαβαν χώρα διαδοχικά με την αρχή να γίνεται στη Σλοβενία, έπειτα στη Κροατία και τέλος στη Β-Ε. Κάθε ένας από αυτούς διέφερε σημαντικά από τους υπόλοιπους.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΣΛΟΒΕΝΙΑ

Ο πόλεμος στη Σλοβενία ονομάστηκε στην χώρα πόλεμος Ανεξαρτησίας ή πόλεμος των Δέκα Ημερών, καθώς διήρκησε από 27 Ιουνίου 1991 μέχρι 7 Ιουλίου 1991 σηματοδοτώντας την αρχή των πολέμων στην Γιουγκοσλαβία.

Ιστορικό

Στις 23 Δεκεμβρίου 1990 έλαβε χώρα δημοψήφισμα στη Σλοβενία, το οποίο πέρασε με 88,5% του συνόλου των ψηφοφόρων που υποστήριζαν την ανεξαρτησία. Το δημοψήφισμα διεξήχθη πάρα το κίνδυνο χρήσης στρατιωτικής βίας από

την ομοσπονδιακή κυβέρνηση στο Βελιγράδι, προκειμένου να αποτραπεί η κίνηση της Σλοβενίας προς την ανεξαρτησία. Αμέσως μετά το δημοψήφισμα ο Γιουγκοσλαβικός Λαϊκός Στρατός (ΓΛΣ) ανακοίνωσε την εφαρμογή ενός νέου αμυντικού δόγματος, το οποίο καταργούσε το δόγμα που ήταν σε ισχύ από την εποχή του Τίτο, σύμφωνα με το οποίο, κάθε δημοκρατία διατηρούσε την δική της εδαφική αμυντική δύναμη με την ονομασία Teritorialna Obramba (ΤΟ). Το νέο δόγμα θα είχε εφαρμογή σε ολόκληρη τη χώρα και προέβλεπε την υπεράσπιση της συγκεντρωτικά, από τον ΓΛΣ. Η αμυντικές δυνάμεις που διατηρούσαν οι δημοκρατίες της χώρας αντικαθιστούνταν από ένα κεντρικό σύστημα άμυνας. Το αποτέλεσμα ήταν οι δημοκρατίες να χάσουν το ρόλο που κατείχαν στην άμυνα, ενώ ταυτόχρονα οι τηλεπικοινωνίες τους αφοπλίστηκαν έχοντας πλέον τον έλεγχο αυτών ο ΓΛΣ στην έδρα του στο Βελιγράδι. Η κυβέρνηση της Σλοβενίας αντέδρασε με αποτέλεσμα να επιτύχει την διατήρηση του μεγαλύτερου μέρους της εδαφικής άμυνας.

Η Σλοβενία και η Κροατία εξέδωσαν τις πράξεις για την ανεξαρτησία τους στις 25 Ιουνίου 1991. Καθώς η σύγκρουση ήταν αναμενόμενη και υπήρχε η πρόβλεψη ότι ο ΓΛΣ θα ανταποκριθεί με βία την ημέρα της κήρυξης της ανεξαρτησίας ή λίγο αργότερα, η σλοβενική κυβέρνηση έθεσε μυστικά την ημερομηνία, 24 ώρες πρωτύτερα από την αναμενόμενη από την κυβέρνηση της Γιουγκοσλαβίας ημερομηνία, για εκτέλεση αυτής της ενέργειας[10]. Αν και ο ΓΛΣ διαφωνούσε κατηγορηματικά με την ανεξαρτησία της Σλοβενίας, υπήρχε διχογνωμία ως προς τις ενέργειες που έπρεπε να αναληφθούν. Ο αρχηγός του, Στρατηγός Μπλάκο Αντιτς, ήταν υπέρ της ανάληψης μιας μεγάλης στρατιωτικής επιχείρησης για την απομάκρυνση της σλοβενικής κυβέρνησης και την ανάληψη της εξουσίας στη δημοκρατία από «υγιείς δυνάμεις». Ο πολιτικός του προϊστάμενος, Γιουγκοσλάβος Υπουργός Άμυνας του Στρατού Βέλικο Καντιέβιτς, επέμενε σε μια λιγότερο δυναμική προσέγγιση, θεωρώντας πως μια επίδειξη δύναμης θα πείσει τη σλοβενική κυβέρνηση να υποχωρήσει στην κήρυξη της ανεξαρτησίας της. Ύστερα από σύντομη συζήτηση η γνώμη του Στρατηγού Αντιτς ήταν αυτή που επικράτησε[11].

[10] Central Intelligence Agency, Balkan Battlegrounds, 2002, σελ. 58.
[11] Allcock, John B. Conflict in the Former Yugoslavia, Denver, 1998, σελ. 274.

Η ένοπλη σύγκρουση στη Σλοβενία διήρκησε μόλις δέκα ημέρες. Εντός 24 ωρών μονάδες του ΓΛΣ που βρισκόταν εντός της Σλοβενίας αλλά και από την γειτονική Κροατία, συγκρούσθηκαν με μονάδες της Σλοβενικής εθνοφυλακής και κατέλαβαν θέσεις στην περιοχή των συνόρων της Σλοβενίας. Λόγω ωστόσο της κατάλληλης προετοιμασίας των Σλοβένων αλλά και των ανεπαρκών δυνάμεων και της μη αποφασιστικής στάσης του ΓΛΣ, σύντομα οι σλοβενικές δυνάμεις κατάφεραν να αναλάβουν τον πλήρη έλεγχο των συνόρων, οπότε και κηρύχθηκε παύση του πυρός μεταξύ των αντιπάλων, ενώ ο μονάδες του ΓΛΣ αποχώρησαν στην Κροατία. Κύριος λόγος που συνέβαλε στην γρήγορη παύση των συγκρούσεων ήταν η εθνικά αναλλοίωτη πληθυσμιακή σύνθεση, γεγονός που αποδυνάμωνε διεθνώς τα επιχειρήματα των Σέρβων για ύπαρξη δικαιωμάτων στην εν λόγω περιοχή και ταυτόχρονα έκανε απρόθυμους τους Σέρβους για αγώνα διαρκείας, με ότι συνεπαγόταν αυτό σε αίμα και χρήματα που δεν υπήρχαν για μια περιοχή χωρίς ιδιαίτερο σερβικό στοιχείο. Η σύγκρουση έληξε επίσημα με την υπογραφή της συνθήκης του Μπριόνι (Brioni) της Κροατίας μετά από πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η συνθήκη αυτή έθεσε μορατόριουμ 3 μηνών για την ανεξαρτησία της Σλοβενίας, ενώ αναγνώρισε την κυριαρχία των Σλοβενικών ενόπλων δυνάμεων και σωμάτων ασφαλείας στην χώρα.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΚΡΟΑΤΙΑ

Ο πόλεμος στην Κροατία θεωρείται στη χώρα πόλεμος ανεξαρτησίας και απελευθέρωσης, γι' αυτό ονομάζεται Πατριωτικός Πόλεμος. Αντίθετα, στη Σερβία θεωρείται πόλεμος για το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των Σέρβων της Κροατίας**,** οι οποίοι πήραν το 1991 τα όπλα για να υπερασπιστούν περιοχές τους και τις κράτησαν για τέσσερα περίπου χρόνια.

Ιστορικό

Αιτία του πολέμου στην Κροατία ήταν η αντίδραση των Σέρβων της Κροατίας στην απόσχιση από τη Γιουγκοσλαβία και ο υποβιβασμός τους σε μειονότητα, καθώς θεώρησαν ότι με το νέο Σύνταγμα δεν ήταν πλέον συστατικός λαός που είχε το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Οι πρώτες συγκρούσεις είχαν ήδη ξεκινήσει από τα τέλη του 1990 όταν, ως αντίδραση στην εκλογή στην εξουσία του κόμματος του εθνικιστή Φράνκο Τούτζμαν στην Κροατία και στις σαφείς προθέσεις του για ανε-

ξαρτητοποίηση της Κροατίας, Σέρβο-κροατικές παραστρατιωτικές ομάδες πραγματοποίησαν επιθέσεις εναντίον κροατικών αστυνομικών μονάδων στις περιοχές της Κράινα όπου οι Σέρβοι ήταν πλειοψηφία. Στην συνέχεια οι Σέρβοι της Κροατίας εντατικοποίησαν τις αντιδράσεις τους ζητώντας την ανεξαρτητοποίηση των περιοχών με σερβική πλειοψηφία με στόχο την μελλοντική προσάρτηση τους στη Σερβία, ενώ παράλληλα προχώρησαν στη δημιουργία ενόπλων μονάδων πολιτοφυλακής.

Η Κροατία, όπως έπραξε και η Σλοβενία, προκήρυξε δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία στις 19 Μαΐου 1991, το οποίο οι Σέρβοι μποϊκοτάραν. Η πλειοψηφία των εκλογέων τάχθηκε υπέρ της ανεξαρτησίας με πιθανότητα ομόσπονδης ένωσης με άλλα κράτη της Γιουγκοσλαβίας. Μετά την ταυτόχρονη μαζί με την Σλοβενία, ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της (25 Ιουνίου 1991) και έπειτα από τον Πόλεμο των Δέκα Ημερών στην Σλοβενία, τον Αύγουστο του 1991, η ηγεσία των Σέρβων της Κροατίας ξεκίνησε μεγάλης κλίμακας πόλεμο και τους επόμενους μήνες πήρε τον έλεγχο σχεδόν του 1/3 της επικράτειας της Κροατίας. Ξεκίνησε εκστρατεία διωγμού Κροατών πολιτών, κατά την οποία οι περισσότεροι μη Σέρβοι εγκατέλειψαν τη συγκεκριμένη περιοχή. Τον Μάρτιο του ίδιου έτους, διεξήχθη ένα ακόμη δημοψήφισμα με ερώτημα, αν η Κράινα πρέπει να προσαρτηθεί στη Σερβία και να παραμείνει στη Γιουγκοσλαβία μαζί με τη Σερβία, το Μαυροβούνιο και όσες δημοκρατίες επιθυμούσαν τη διατήρηση της Γιουγκοσλαβίας. Το 99,8% τάχθηκε υπέρ και η Βουλή ανακοίνωσε ότι η «Σερβική Αυτόνομη Περιοχή της Κράινα» είναι τμήμα της Σερβίας. Τον Δεκέμβριο του 1991 η «Σερβική Αυτόνομη Περιοχή της Κράινα» αυτοανακηρύχθηκε σε «Δημοκρατία της Σερβικής Κράινα» και σε αυτή συμπεριελήφθησαν η «Σερβική Αυτόνομη Περιοχής της Δυτικής Σλαβονίας» και η «Σερβική Αυτόνομη Περιοχή της Ανατολικής Σλαβονίας, Μπαράνια και Δυτικού Σρεμ. Ακολούθησαν σκληρές μάχες στον πόλεμο ανάμεσα στις δυνάμεις της αποκαλούμενης «Δημοκρατίας της Σερβικής Κράινα» και των κροατικών δυνάμεων[12].

Οι διαδοχικές διαμεσολαβητικές προσπάθειες της ΕΚ για κατάπαυση του πυρός απέτυχαν, αφού και οι δύο πλευρές δεν ήταν πρόθυμες να διαπραγματευτούν. Τον ρόλο του διαμεσολαβητή στη συνέχεια ανέλαβε ο ΟΗΕ δια μέσου του

[12] Μεταξύ των συγκρούσεων που συγκλόνισαν την κοινή γνώμη ήταν οι αιματηρές πολιορκίες του Βουκόβαρ (Vucovar) και του Ντουμπρόβνικ (Dubrovnik).

ειδικού απεσταλμένου Σάιρους Βανς, ο οποίος κατόρθωσε να φέρει τις δύο πλευρές σε συμφωνία στις 15 Ιανουαρίου 1992. Το σχέδιο «Βάνς» που υπογράφηκε μεταξύ τους, είχε ως αποτέλεσμα την προσωρινή κατάπαυση του πυρός, την ανακήρυξη των σερβικών περιοχών της Κροατίας ως προστατευμένες περιοχές από τον ΟΗΕ, με την ανάπτυξη 14000 κυανοκράνων και την αποχώρηση του ΓΛΣ από την Κροατία. Η ενέργεια αυτή του Μιλόσεβιτς κατά πολλούς απέβλεπε στην διεθνή κατοχύρωση μέσω του ΟΗΕ των επιτυχιών του ΓΛΣ, ο οποίος με την αποχώρηση του παρέδωσε μεγάλες ποσότητες οπλισμού και πυρομαχικών στους Σέρβους της Κράινα. Η συμφωνία ωστόσο βρήκε αντίθετους τους Σέρβους της Κροατίας, οι οποίοι επιδίωκαν τη συνέχιση των εχθροπραξιών[13]. Ο πόλεμος είχε χαρακτηριστικά εθνικού πολέμου μεταξύ Κροατών και Σέρβων και τελικά τερματίστηκε τον Αυγούστου του 1995 (λίγο μετά την σφαγή στη Σρεμπρένιτσα) με την ευρείας κλίμακας επιχείρηση «Καταιγίδα» (Operation Storm)[14]. Αποτέλεσμα αυτής της επιχείρησης ήταν η κατάληψη της περιοχής της Κραίνα και η επιτέλεση μίας εθνοκάθαρσης εναντίον των Σέρβων της Κροατίας, οι οποίοι εκδιώχθηκαν στην Σερβία.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ Β-Ε

Ο Πόλεμος της Β-Ε ήταν μια πολεμική αναμέτρηση στα πλαίσια των εμφυλίων συρράξεων της Γιουγκοσλαβίας, η οποία έλαβε χώρα από το Μάρτιο του 1992 μέχρι το Δεκέμβριο του 1995. Ο πόλεμος αυτός ήταν η τρίτη κατά διαδοχική σειρά πολεμική σύρραξη στα πλαίσια του Γιουγκοσλαβικού εμφυλίου και ήταν άμεσα συνδεδεμένος με τον Πόλεμο της Κροατίας, ο οποίος είχε αρχίσει ένα χρόνο νωρίτερα. Είναι επίσης γνωστός ως πόλεμος της Βοσνιακής Ανεξαρτησίας.

Ιστορικό

Η αναγνώριση της Σλοβενίας και της Κροατίας την 15 Ιανουαρίου 1992 από την ΕΚ άνοιξε τον δρόμο για την ανεξαρτητοποίηση και των άλλων Γιουγκοσλαβικών Δημοκρατιών. Ειδικότερα στην περίπτωση της Β-Ε η νεοεκλεγείσα μουσουλμανική κυβέρνηση βρέθηκε αντιμέτωπη με το δίλλημα μεταξύ της ανεξαρτητοποίησης της ή της παραμονής της εντός της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας. Όμως με

[13] David Anderson, «The Collapse of Yugoslavia: Background and Summary» σελ.12.
[14] Οι ειρηνευτικές δυνάμεις που είχαν αναπτυχθεί στην περιοχή (UNCRO) ενημερώθηκαν μόλις τρεις ώρες πριν από την έναρξή της.

δεδομένη την πολυεθνική σύνθεση του πληθυσμού της Βοσνίας και οι δύο πλευρές του διλλήματος εγκυμονούσαν κινδύνους πολέμου και συγκρούσεων (εικόνα 2). Στην πρώτη περίπτωση θα δημιουργούνταν ένα ανεξάρτητο κράτος ενάντια στην θέληση των Σερβοβόσνιων που αποτελούσαν το 31% του συνολικού πληθυσμού. Στην δεύτερη πάλι περίπτωση οι μουσουλμάνοι και οι Κροάτες θα έπρεπε να αποδεχθούν την υπαγωγή τους σε μία Γιουγκοσλαβία υπό σερβική κυριαρχία.

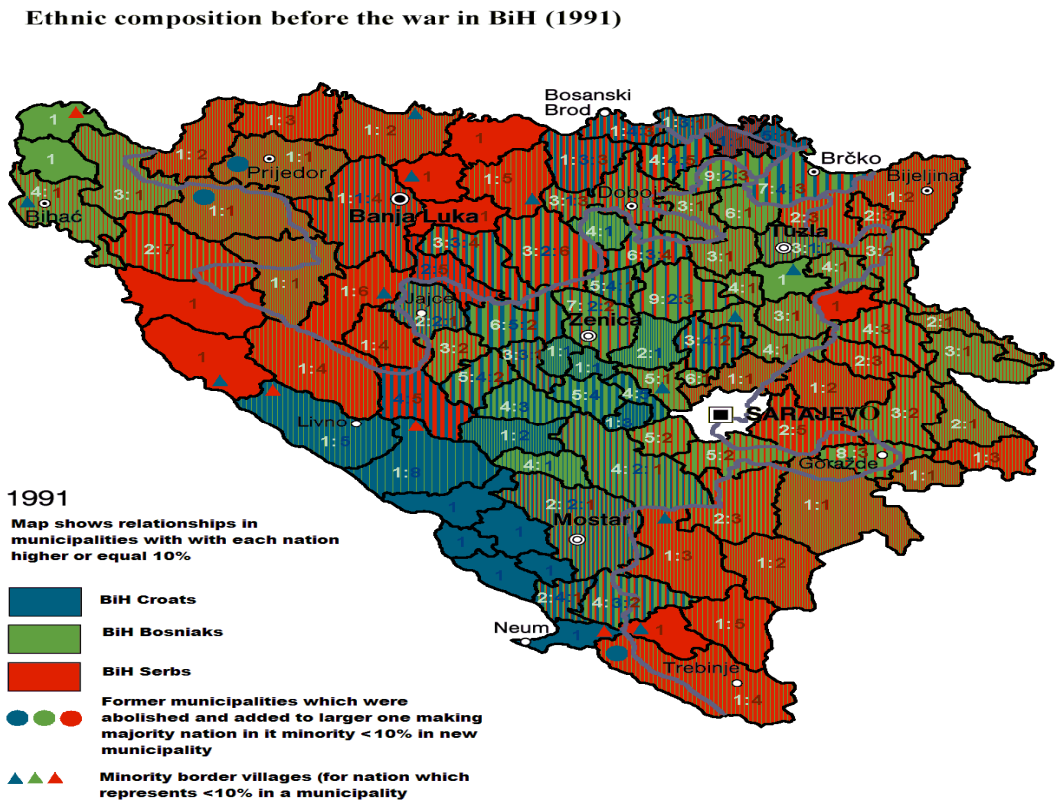

Εικόνα 2

Εθνοτική Σύνθεση στη Β-Ε Πριν την Έναρξη του Πολέμου

Θεωρώντας δεδομένη την διεθνή υποστήριξη, ο πρόεδρος της Β-Ε Αλία Ιζετμπέκοβιτς προχώρησε στην διενέργεια δημοψηφίσματος την 28 Φεβρουαρίου 1992, όπου με την αποχή των Σέρβων αποφασίσθηκε η ανεξαρτητοποίηση της Β-Ε. Ακολούθως, στις 27 Μαρτίου 1992, η Β-Ε αναγνωρίσθηκε ως ανεξάρτητο κράτος από την ΕΚ και τις ΗΠΑ και έγινε μέλος του ΟΗΕ. Η αντίδραση της σερβικής πλευράς ήταν άμεση. Από πολιτικής πλευράς ανακοίνωσε την δημιουργία της ανεξάρτητης Σερβικής Δημοκρατίας της Β-Ε (Republica Srpska - RS). Ταυτόχρονα πραγματοποιήθηκαν ευρείες επιθέσεις του στρατού των Σέρβων της Β-Ε, που υ-

ποστηριζόταν από τον ΓΛΣ, εναντίον δυνάμεων των μουσουλμάνων αλλά και κροατικών μονάδων της Β-Ε. Παράλληλα οι κροατικές δυνάμεις συγκρούσθηκαν με τους μουσουλμάνους ενεργώντας ουσιαστικά σύμφωνα με το δικό τους σχέδιο που αποσκοπούσε στην ανακήρυξη της ανεξάρτητης κροατικής δημοκρατίας της Β-Ε (Herzek Bosna) με απώτερο σκοπό την ενσωμάτωση της στην Κροατία.

Γενικότερα η πρώτη φάση του πολέμου στην Β-Ε χαρακτηρίσθηκε από τον αγώνα των Σέρβων και των Κροατών να επιτύχουν τον στρατιωτικό και πολιτικό έλεγχο των περιοχών που βρίσκονταν συγκεντρωμένοι πληθυσμοί τους, ενώ οι μουσουλμάνοι προσπαθούσαν απεγνωσμένα να αντιμετωπίσουν τις σερβικές και κροατικές επιθέσεις. Με το τέλος της περιόδου αυτής, οι Σέρβοι έχοντας υπεροπλία λόγω της υποστήριξης από τον ΓΛΣ είχαν καταλάβει το 70 % της Β-Ε, ενώ οι Κροάτες και οι Μουσουλμάνοι μάχονταν για τον έλεγχο τμημάτων της κεντρικής Β-Ε. Η κατάσταση μεταβλήθηκε ραγδαία μετά την έκρηξη ενός βλήματος όλμου σε ένα κατάμεστο εμπορικό κέντρο του Σεράγεβο την 5 Φεβρουαρίου 1994, αφήνοντας 65 νεκρούς και πάνω από 200 τραυματίες. Η εγκληματική αυτή ενέργεια, παρά την έλλειψη επαρκών αποδείξεων, αποδόθηκε από την διεθνή κοινότητα στους Σερβοβόσνιους και προκάλεσε την εμπλοκή του ΝΑΤΟ στον πόλεμο. Έτσι μετά από Νατοϊκό τελεσίγραφο που απειλούσε με αεροπορικούς βομβαρδισμούς, οι Σερβοβόσνιοι απέσυραν όλα τα βαρέα όπλα τους δημιουργώντας μία ουδέτερη ζώνη 20 χλμ γύρω από το Σεράγεβο.

Στην συνέχεια, μετά από μεσολάβηση των ΗΠΑ, υπογράφηκε η συνθήκη της Ουάσιγκτον με την οποία επιτεύχθηκε η λήξη της διαμάχης και η συνεργασία Κροατών-Μουσουλμάνων. Η δημιουργία κοινού στρατιωτικού μετώπου μεταξύ Κροατών και Μουσουλμάνων της Β-Ε και η εκτέλεση περιορισμένων αεροπορικών Νατοϊκών επιθέσεων εναντίον σερβικών στόχων, εξισορρόπησε την μαχητική ισχύ των αντίπαλων πλευρών, με τους Σέρβους ωστόσο να συνεχίζουν να κατέχουν το μεγαλύτερο μέρος των εδαφών. Ταυτόχρονα όμως με τις συγκρούσεις στη Β-Ε, παρουσιάστηκε αναζωπύρωση του πολέμου και στην Κροατία όπου ο κροατικός στρατός, με την έμμεση υποστήριξη των ΗΠΑ, πραγματοποίησε μία μαζική προσχεδιασμένη επιχείρηση εισβάλλοντας στην περιοχή της Κράινα και αναγκάζοντας 250.000 Σέρβους να εγκαταλείψουν τις εστίες τους.

Την ισορροπία μεταξύ των δύο αντιμαχόμενων πλευρών στην Β-Ε ανέτρεψε η αποφασιστική εμπλοκή των ΗΠΑ στην σύγκρουση. Έτσι μετά την στρατιωτική επέμβαση των Σερβοβοσνιακών δυνάμεων στις ανακηρυγμένες από τον ΟΗΕ ως «ασφαλείς περιοχές» της Σρεμπρένιτσα και της Ζέπα και τις κατηγορίες για σφαγές αμάχων, δόθηκε το πράσινο φώς για την δυναμική επέμβαση του ΝΑΤΟ. Στο πλαίσιο λοιπόν της επιχείρησης «Deliberate Force» πραγματοποιήθηκαν επί δύο εβδομάδες εντατικοί αεροπορικοί βομβαρδισμοί των σερβικών θέσεων. Ταυτόχρονα εκδηλώθηκε συντονισμένη επίθεση από τις κροατικές και μουσουλμανικές δυνάμεις που κατόρθωσαν να ανακτήσουν σημαντικά εδαφικά τμήματα από τους Σέρβο-βοσνίους. Μετά από έντονες διαπραγματεύσεις και με την πρωτοβουλία των ΗΠΑ, την 8 Σεπτεμβρίου 1995 υπογράφηκε η λεγόμενη Συμφωνία του Ντέιτον μεταξύ Σερβίας, Κροατίας και Β-Ε θέτοντας το οριστικό τέλος του πολέμου (εικόνα 3).

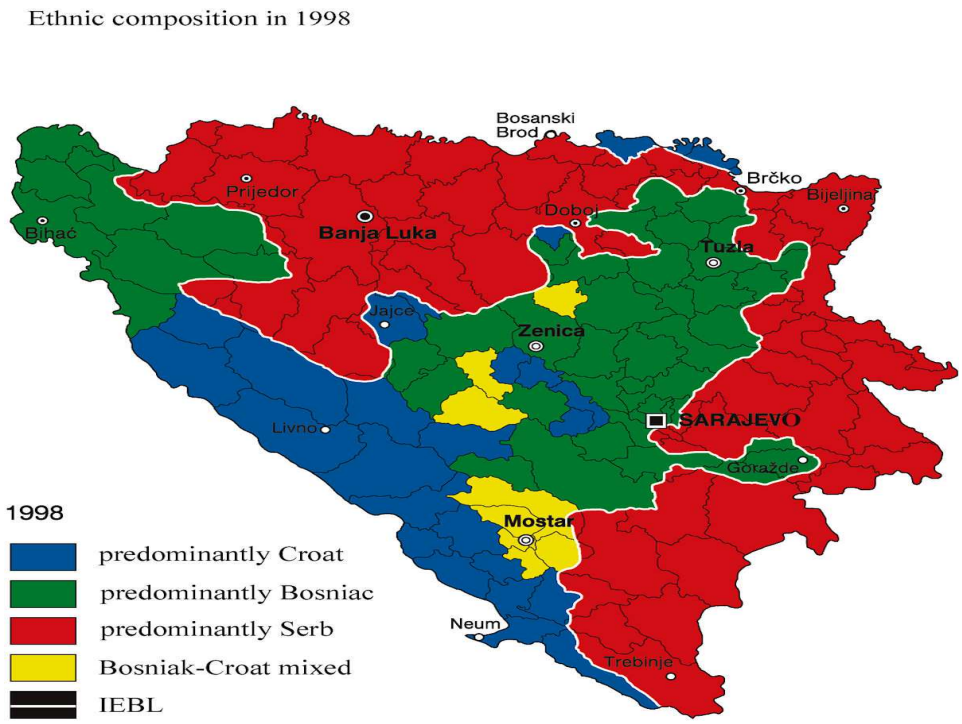

Εικόνα 3

Εθνοτική Σύνθεση στη Β-Ε Μετά τον Πόλεμο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β»

ΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

Ο ΟΗΕ αρχικά εφάρμοσε μια πολιτική ίσων αποστάσεων. Η πρώτη ενέργεια του ΣΑ των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την Γιουγκοσλαβία ήταν η έγκριση του ψηφίσματος 713 στις 25 Σεπτεμβρίου 1991. Το ψήφισμα αυτό υποστήριξε τις πρωτοβουλίες της ΕΚ και καθιέρωσε εμπάργκο όπλων σε όλες τις δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας. Στις 23 Νοεμβρίου 1991 η Κροατία και η Γιουγκοσλαβία υπέγραψαν συμφωνία στην Γενεύη και ζήτησαν την επέμβαση ειρηνευτικής δύναμης του ΟΗΕ. Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ και το ΣΑ αποφάσισαν, ωστόσο, ότι δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μιας τέτοιας δύναμης. Στη συνέχεια υπεγράφη στις 2 Ιανουαρίου 1992 μια Συμφωνία Εφαρμογής (Implementing Accord) και μια μικρή αποστολή του ΟΗΕ, η οποία απαρτιζόταν από 50 αξιωματικούς συνδέσμους, στάλθηκε για να εποπτεύσει την κατάπαυση του πυρός. Η αποστολή σύντομα επεκτάθηκε με απώτερο στόχο την αποστολή ειρηνευτικής δύναμης, αν και οι περιστάσεις δεν ήταν ακόμα κατάλληλες για την ανάπτυξή της.

Στην συνέχεια από τον Μάιο του 1992 και μετά, ο ΟΗΕ έλαβε σαφώς αντισερβική στάση καθιστώντας ως κύριο υπεύθυνο της κρίσης την κυβέρνηση του Βελιγραδίου. Με μία σειρά αλλεπάλληλων ψηφισμάτων το ΣΑ προέβη στην επιβολή οικονομικών και εμπορικών μέτρων στην ΟΔ της Γιουγκοσλαβίας (που περιλάμβανε πλέον μόνο την Σερβία και το Μαυροβούνιο) αλλά και στην εφαρμογή οικονομικού εμπάργκο στις περιοχές της Β-Ε που ελέγχονταν από τις Σερβοβοσνιακές δυνάμεις.

Ο ΟΗΕ παράλληλα με το εμπάργκο όπλων και τις οικονομικές κυρώσεις ανέπτυξε πολυάριθμες διπλωματικές πρωτοβουλίες σε συνεργασία με άλλους οργανισμούς[15], για την επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των τριών πλευρών, με σκοπό την πρόληψη επέκτασης της σύγκρουσης και την αποστρατικοποίηση της περιοχής, ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των μειονοτήτων. Επιπρόσθετος σκοπός αυτών των ενεργειών ήταν και η υπογραφή

[15] Κυρίως με την ΕΚ , δευτερευόντως με τον ΟΑΣΕ και εμμέσως με την ΔΕΕ και το ΝΑΤΟ που συμμετείχαν στην επιβολή ναυτικού αποκλεισμού και επιτήρηση του εμπορικού εμπάργκο της Γιουγκοσλαβίας.

μίας συνθήκης ειρήνης που θα καθόριζε το μελλοντικό καθεστώς της Β-Ε, ικανοποιώντας τα αιτήματα όλων των πλευρών. Όλα ωστόσο τα διπλωματικά αυτά εγχειρήματα κατέληξαν σε αποτυχία είτε λόγω την αδιαλλαξίας των αντιμαχόμενων είτε λόγω της ασυμφωνίας της διεθνούς κοινότητας για την επιβολή μία ενιαίας και βιώσιμης λύσης.

Σημαντικότερη προσπάθεια από όλες ήταν η λεγόμενη συμφωνία της Λισαβόνας που συνάφθηκε με πρωτοβουλία της ΕΚ στις 22 Φεβρουαρίου του 1992 και αρχικά υπογράφηκε και από τις τρεις πλευρές. Ωστόσο, αργότερα ο Βόσνιος πρόεδρος Αλία Ιζετμπέκοβιτς, αναίρεσε την υπογραφή του μετά από την παρέμβαση των ΗΠΑ και την διαβεβαίωση της στρατιωτικής υποστήριξης τους[16].

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΕΝΟΠΛΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

Η ανάληψη της πρωτοβουλίας για την διευθέτηση του πολέμου στη Β-Ε από τον ΟΗΕ, έγινε βάση του κεφ. VII του καταστατικού χάρτη των ΗΕ που επέτρεπε την λήψη των απαιτούμενων μέτρων (συμπεριλαμβανόμενης και της στρατιωτικής επέμβασης) για την αντιμετώπιση κρίσεων που απειλούν την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Το ΣΑ τελικά ανέπτυξε μια ειρηνευτική δύναμη με την ονομασία United Nations Protection Force «UNPROFOR». Αρχικά, αυτή η ειρηνευτική δύναμη ανέλαβε δράση μόνο στην Κροατία. Είχε σαν στόχο να αναλάβει δράση στη Β-Ε μετά την ολοκλήρωση του πρωταρχικού της έργου που ήταν ο αφοπλισμός σε τμήματα της Κροατίας. Λόγω της εκδήλωσης εχθροπραξιών στη Β-Ε, η δύναμη αυτή αναπτύχτηκε νωρίτερα στις 30 Απριλίου 1992 όταν ο Γενικός Γραμματέας απέστειλε παρατηρητές στη χώρα. Η ειρηνευτική αποστολή ονομάστηκε UNPROFOR II και σταδιακά, ενώ ο πόλεμος συνεχιζόταν, επιφορτιζόταν με διαρκώς περισσότερες και σοβαρότερες αποστολές, οι κυριότερες εκ των οποίων ήταν[17]:

- Δημιουργία μίας ζώνης ασφαλείας γύρω από το αεροδρόμιο στο Σεράγεβο, ώστε να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη είσοδο ανθρωπιστικής βοήθειας.

---

[16] Sara Flounders, «Ο άγνωστος ρόλος του πενταγώνου», μέρος της συλλογικής έκδοσης «Το ΝΑΤΟ στα Βαλκάνια», σελ.98.
[17] R. Craig Nation, «War in the Balkans, 1991-2002», σελ.172.

- Επίβλεψη της απαγόρευσης εκτέλεσης στρατιωτικών πτήσεων και της μερικής αποστρατικοποίησης της πόλης του Σεράγεβο (που προέβλεπε την απόσυρση των βαρέων όπλων) .
- Παροχή ασφάλειας στις φάλαγγες ανθρωπιστικής βοήθειας της Ύπατης Αρμοστείας Προσφύγων των ΗΕ (UNHCR).
- Εκτέλεση συνοριακών ελέγχων για την εξασφάλιση τήρησης του εμπάργκο διακίνησης οπλισμού και πολεμικών υλικών που είχε επιβληθεί σε όλες τις χώρες της ΟΔ της Γιουγκοσλαβίας ήδη από τον πόλεμο της Κροατίας.
- Εξασφάλιση των λεγόμενων «ασφαλών περιοχών» στο Σεράγεβο, Ζέπα, Σερμπρένιτσα , Γκοράζντε, Τούζλα και Μπίγατς (εικόνα 3).

Εικόνα 4

Καθορισθείσες Ασφαλείς Περιοχές στη Β-Ε

Η UNPROFOR, παρότι διέφερε σημαντικά από τις «παραδοσιακές» ειρηνευτικές αποστολές, δεν διέθετε τόσο την εντολή όσο και τα μέσα για να τερματίσει μια συνεχιζόμενη σύγκρουση. Αυτό αποδεικνύεται σε πολλές περιπτώσεις. Για παράδειγμα, μετά από μια (περιορισμένη) απεργία τον Μάιο του 1995, οι Σερβοβόσνιοι απήγαγαν περισσότερους από 350 υπαλλήλους της UNPROFOR, οι ο-

ποίοι αργότερα απελευθερώθηκαν[18]. Επιπλέον, τον Ιούλιο του 1995 Σερβοβόσνιοι κατέλαβαν μια σειρά από τις λεγόμενες ασφαλείς περιοχές (συμπεριλαμβανομένης της Σρεμπρένιτσα) σκοτώνοντας πολλούς πολίτες κατά την διάρκεια των ενεργειών αυτών. Τα στρατεύματα της UNPROFOR ήταν σε πολλές περιπτώσεις όμηροι και ως τέτοιοι αδύναμοι για οποιαδήποτε αντίδραση. Σε μια έκθεση του 1999, ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ παραδέχθηκε, ότι αυτή ήταν μια σαφής αποτυχία του ΟΗΕ[19]. Την 5 Φεβρουαρίου 1995 ο θάνατος 65 αμάχων από έκρηξη βλήματος όλμου στην κεντρική αγορά του Σεράγεβο αποτέλεσε την αφορμή της επέμβασης του ΝΑΤΟ και των ΗΠΑ στον πόλεμο της Β-Ε θέτοντας τον ΟΗΕ στο περιθώριο. Η UNPROFOR, ωστόσο, έσωσε πολυάριθμες ζωές με τη συμβολή της, η οποία συνίστατο κυρίως σε αποστολές συνοδείας ανθρωπιστικής βοήθειας. Ο ΟΗΕ έλαβε επίσης μέτρα για την αποτροπή της εξάπλωσης της σύγκρουσης σε γειτονικές περιοχές. Από αυτή την άποψη, η αποστολή του ΟΗΕ στην περίπτωση της πΓΔΜ ήταν σημαντική[20].

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΗΕ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ

Μετά την λήξη του πολέμου στις 11 Οκτωβρίου 1995 και μέχρι τις 20 Δεκεμβρίου 1995, οι δυνάμεις της UNPROFOR παρακολουθούσαν την κατάπαυση του πυρός, που τέθηκε σε εφαρμογή προκειμένου να επιτραπεί η έναρξη των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων στο Ντέιτον του Οχάιο. Στις 21 Νοεμβρίου 1995 μονογραφήθηκε η Γενική Συμφωνία - Πλαίσιο για την Ειρήνη στη Β-Ε μαζί με τα 11 συναφή παραρτήματα (Παράρτημα «Α»). Στις 8 και 9 Δεκεμβρίου 1995, στη Διάσκεψη Εφαρμογής της Ειρήνης που έλαβε χώρα στο Λονδίνο, διορίστηκε ο Ύπατος Εκπρόσωπος για την Εφαρμογή της Ειρηνευτικής Συμφωνίας για τη Β-Ε. Στις 14 Δεκεμβρίου 1995, η ειρηνευτική συμφωνία υπογράφηκε στο Παρίσι από τη Δημοκρατία της Β-Ε, τη Δημοκρατία της Κροατίας, την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας καθώς και τα άλλα μέρη.

---

[18] https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Protection_Force

[19] Report of the Secretary General pursuant to General Assembly Resolution 53/35 (1998), 15 November 1999.

[20] Η United Nations Preventive Deployment Force (UNPREDEP) ιδρύθηκε στις 31 Μαρτίου 1995 για να αντικαταστήσει την UNPROFOR στην FYROM. Η εντολή της UNPREDEP παρέμεινε ουσιαστικά η ίδια: να παρακολουθεί και να αναφέρει τυχόν εξελίξεις στις παραμεθόριες περιοχές που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν την εμπιστοσύνη και τη σταθερότητα στην FYROM και να απειλήσουν την επικράτειά της. Η αποστολή διήρκησε μέχρι τις 28 Φεβρουαρίου 1999.

Τα μέρη ζήτησαν να ορισθεί Ύπατος Εκπρόσωπος για την εφαρμογή της ειρηνευτικής συμφωνίας για τη Β-Ε, ο οποίος θα κινητοποιούσε και θα συντόνιζε όλες τις μη στρατιωτικές δραστηριότητες και θα ήταν η τελική αρχή για την εφαρμογή του ειρηνικού συμβιβασμού σε ό,τι αφορούσε στην πολιτική διαδικασία. Ζήτησαν επίσης από το ΣΑ να δημιουργήσει μια Διεθνή Αστυνομική Ομάδα των Ηνωμένων Εθνών (United Nations International Police Task Force - IPTF) για την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων επιβολής του νόμου, την παροχή συμβουλών, την κατάρτιση του προσωπικού επιβολής του νόμου και την ανταπόκριση σε αιτήματα παροχής βοήθειας.

Στις 15 Δεκεμβρίου 1995, το ΣΑ, με το ψήφισμά 1031 (1995), ενέκρινε την εγκαθίδρυση του Ύπατου Εκπροσώπου για την «κινητοποίηση και ενδεχομένως, καθοδήγηση και συντονισμό των δραστηριοτήτων των πολιτικών οργανώσεων και οργανισμών» σε όλες τις πολιτικές πτυχές της ειρηνευτικής συμφωνίας. Στις 21 Δεκεμβρίου του 1995, το ΣΑ, με το ψήφισμά 1035 (1995), αποφάσισε τη σύσταση της IPTF και ενός πολιτικού γραφείου των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο ονομάστηκε Αποστολή των ΗΕ στη Β-Ε (United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina – UNMIBH) .

Η αποστολή της UNMIBH ήταν να συμβάλλει στην εδραίωση του κράτους δικαίου στη Β-Ε βοηθώντας στη μεταρρύθμιση και την αναδιάρθρωση της τοπικής αστυνομίας, αξιολογώντας τη λειτουργία του υφιστάμενου δικαστικού συστήματος και παρακολουθώντας και ελέγχοντας τις επιδόσεις της αστυνομίας και των άλλων θεσμών που ασχολούνταν με τη τήρηση του νόμου και της τάξης. Για την εκπλήρωση της αποστολής της, η UNMIBH βρισκόταν καθ'όλη την διάρκεια παρουσίας της στη Β-Ε σε στενή συνεργασία με Ύπατο Εκπρόσωπο για την εφαρμογή της Ειρηνευτικής Συμφωνίας.

Η UNMIBH ήταν επικεφαλής του Ειδικού Αντιπροσώπου του Γενικού Γραμματέα (Special Representative of the Secretary General - SRSG) και του Συντονιστή των Επιχειρήσεων των Ηνωμένων Εθνών στη Β-Ε, ο οποίος ασκούσε εξουσία επί του Αστυνομικού Επιτρόπου της IPTF και συντόνιζε τις λοιπές δραστηριότητες των ΗΕ στη χώρα. Τα κύρια όργανα της αποστολής IPTF ήταν η Συμβουλευτική Μονάδα Ποινικής Δικαιοσύνης, η Μονάδα Πολιτικών Υποθέσεων, το Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Γραφείο Δημοσίων Υποθέσεων και η Διοίκηση, συ-

μπεριλαμβανομένων των Ταμείων Εμπιστοσύνης (Trust Funds) των ΗΕ. Από το 1998 έως το 2000, η UNMIBH περιλάμβανε επίσης το Πρόγραμμα Αξιολόγησης του Δικαστικού Συστήματος. Η αποστολή είχε παρουσία σε όλη τη χώρα με περιφερειακή έδρα στη Μπάνια Λούκα, στο Μπίχατς, στο Ντομπόι, στο Μόσταρ, στο Σεράγεβο, στην Τούζλα και στο περιφερειακό αρχηγείο στο Brcko.

Το Έργο της IPTF[21]

Η IPTF συμμετείχε στην αλλαγή της εστίασης της τοπικής αστυνομίας από την ασφάλεια του κράτους στην ασφάλεια του ατόμου. Οι αστυνομικές δυνάμεις μειώθηκαν σε μεγάλο βαθμό από τις υπερβολικά εκπροσωπούμενες εθνοτικές ομάδες κατά την διάρκεια του πολέμου στο ανώτατο όριο που είχε τεθεί από τις συμφωνίες αναδιάρθρωσης. Η IPTF συνέβαλε στην αναδημιουργία πολυεθνοτικών αστυνομικών δυνάμεων για να διασφαλιστεί ότι ήταν επαγγελματίες και αποτελεσματικοί. Αυτή η λειτουργία αναδιάρθρωσης και μεταρρύθμισης επεκτάθηκε και πέρα από το Υπουργείο Εσωτερικών, με την ίδρυση και την εκπαίδευση της Αστυνομίας του Δικαστηρίου, της Υπηρεσίας Συνόρων του Κράτους και του αστυνομικού τμήματος της Β-Ε που επελέγη για αποστολές ειρηνευτικών αποστολών του ΟΗΕ εκτός της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Η IPTF συμμετείχε επίσης ενεργά στην στρατολόγηση, την επιλογή, την κατάρτιση και την ανάπτυξη δόκιμων αστυνομικών από υπο-εκπροσωπούμενες εθνοτικές ομάδες και φύλα στις δύο αστυνομικές ακαδημίες, καθώς και στην ενθάρρυνση της επιστροφής έμπειρων αξιωματικών. Η IPTF ήταν υπεύθυνη για βασικά αντικείμενα εκπαίδευσης στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και για προχωρημένα αντικείμενα κατάρτισης για ανώτερα στελέχη και υπαλλήλους και των δύο οντοτήτων της Β- Ε. Στο πλαίσιο ειδικής εντολής, η IPTF παρείχε επίσης εξειδικευμένη κατάρτιση στον τομέα του οργανωμένου εγκλήματος, του ελέγχου των ναρκωτικών και της διαχείρισης σοβαρών περιστατικών. Επιπλέον, η IPTF υποστήριξε την τοπική αστυνομία μέσω της συνεγκατάστασης του προσωπικού της στο Υπουργείο Εσωτερικών, στα Κέντρα Δημόσιας Ασφάλειας και στους Αστυνομικούς Σταθμούς και με την παροχή εμπειρογνωμοσύνης στη διερεύνηση ειδικών περιστατικών. Άλλα καθήκοντα της IPTF περιελάμβαναν επιθεωρήσεις όπλων, επιθεωρήσεις στις φυλακές και παρακολούθηση της επιβολής του ελέγχου της κυκλοφορίας και του εγκλήματος.

[21] https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmibh/background.html

Το Έργο του Γραφείου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων[22]

Σύμφωνα με την ειδική εντολή του ψηφίσματος 1088 (1996) του ΣΑ, το έργο της UNMIBH περιελάμβανε «τη διερεύνηση ή την παροχή βοήθειας σε έρευνες για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων από το προσωπικό επιβολής του νόμου». Ως συστατικό στοιχείο για την εφαρμογή της εντολής της UNMIBH για τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι κύριοι στόχοι του Γραφείου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ήταν να διερευνούν τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τους φορείς επιβολής του νόμου, ο σχεδιασμός διορθωτικών μέτρων για τη διόρθωση τέτοιων παραβιάσεων και παρακολούθηση και διασφάλιση της εφαρμογής των διορθωτικών μέτρων. Για την υλοποίηση αυτών των στόχων, η Υπηρεσία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων διενήργησε έρευνες για σοβαρά περιστατικά αστυνομικών παραπτωμάτων και διεξήγαγε διεξοδικούς ελέγχους των υπηρεσιών επιβολής του νόμου για την αντιμετώπιση των επίμονων ή ενδημικών θεσμικών ελλείψεων. Επιπλέον, το Γραφείο ήταν επιφορτισμένο με τη διασφάλιση ότι μόνο οι τοπικές αστυνομικές αρχές που πληρούσαν τις ελάχιστες απαιτήσεις θα ασκούσαν αστυνομικές αρμοδιότητες στη Β-Ε. Αυτό έγινε με τη διατήρηση ενός μητρώου τοπικού αστυνομικού προσωπικού, με επιλογή και πιστοποίηση της αστυνομίας, με διεξαγωγή ελέγχων ιστορικού σε όλους τους αστυνομικούς, με τη διατήρηση μιας βάσης δεδομένων όλων των φορέων επιβολής του νόμου που ενεργούσαν σε μη συμμόρφωση με την IPTF και την επανεξέταση των αιτήσεων για νεοεισερχομένους, ιδίως εκείνους των εθνοτήτων μειονοτήτων.

Η Λήξη της UNMIBH – Το Τέλος της Παρουσίας της IPTF

Η UNMIBH παρέδωσε την σκυτάλη στην Αστυνομική Αποστολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Union Police Mission – EUPM) την 1η Ιανουαρίου 2003, ενώ έγιναν προσπάθειες για να εξασφαλιστεί μια ομαλή μετάβαση. Η UNMIBH συνεργάστηκε στενά με τις ομάδες σχεδιασμού και προώθησης της EUPM. Ο Επίτροπος της IPTF συνέχισε ως πρώτος Επίτροπος της EUPM. Για να εξασφαλιστεί η συνέχεια, 119 αξιωματούχοι της IPTF διατηρήθηκαν στις θέσεις τους (πολλοί εκ των οποίων σε ευαίσθητες περιοχές) και μετατέθηκαν στην EUPM

[22] https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unmibh/background.html

την 1η Ιανουαρίου. Αντίστοιχα η παρουσία της IPTF ολοκληρώθηκε στα τέλη Δεκεμβρίου 2002 ενώ ένα μικρό γραφείο συνδέσμου θα παρέμεινε στο Σεράγεβο μέχρι τον Ιούνιο του 2003 για την εξασφάλιση της ολοκλήρωση της μετάβασης και την αντιμετώπιση τυχόν υπολειπόμενων ζητημάτων που ενδεχόμενος να προέκυπταν.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΟΗΕ

Η γενικότερη δράση του ΟΗΕ κατά τα πρώτα στάδια (πριν και κατά) του πολέμου στη Β-Ε κρίθηκε ως αποτυχημένη από την διεθνή κοινότητα, αφού δεν κατάφερε να επιτύχει στην αποστολή του που ήταν η κατάπαυση του πυρός και η ειρηνική διευθέτηση των διαφορών μεταξύ των εθνοτήτων. Οι λόγοι που οδήγησαν στην αποτυχία αυτή του ΟΗΕ ήταν κατά ένα μέρος η έλλειψη ειλικρινούς διάθεσης συμβιβασμού από τις ηγεσίες των αντίπαλων πλευρών αλλά και ο έντονος φανατισμός του πληθυσμού. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης βαραίνει την ίδια την διεθνή κοινότητα και συγκεκριμένα τα μόνιμα μέλη του ΣΑ για μια σειρά από λανθασμένες ενέργειες όπως:

- **Λανθασμένη εκτίμηση της κατάστασης**

Το ΣΑ είχε αρχικά υποτιμήσει την σοβαρότητα της κρίσης στην Β-Ε και είχε ουσιαστικά αποκλείσει το ενδεχόμενο δυναμικής στρατιωτικής παρέμβασης του ΟΗΕ σε μία επιχείρηση «επιβολής της ειρήνης». Έτσι, ο τρόπος ενέργειας του ΟΗΕ αρχικά επικεντρώθηκε στην υιοθέτηση χαλαρών πολιτικών λύσεων με έλεγχο του εμπάργκο όπλων και άσκηση έμμεσης πίεσης στην πλευρά των Σερβοβοσνίων (που ήταν και η ισχυρότερη αντιμαχόμενη πλευρά) και με την επιβολή οικονομικών κυρώσεων στην Σερβία. Ως δραστικότερο μέτρο θεωρήθηκε η ανάπτυξη της εφοδιασμένης με ελαφρύ οπλισμό ειρηνευτικής δύναμης UNPROFOR, σε μία αποστολή «διατήρησης της ειρήνης» με βασικό στόχο την διευκόλυνση της παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας.

Οι συνθήκες ωστόσο που ίσχυαν στην Β-Ε δεν ήταν αρκετά ομαλές ώστε να επιτρέπουν την επιτυχή ανάπτυξη μίας παθητικής επιχείρησης «διατήρησης της ειρήνης» και ανθρωπιστικής βοήθειας, αφού απουσίαζαν οι βασικές προϋποθέσεις για τέτοιου είδους αποστολές[23]. Αυτές κυρίως ήταν η ύπαρξη μίας συνθή-

[23] David Anderson, «The UN's Role in the F.Yugoslavia: the failure of the middle way», σελ. 5.

κης κατάπαυσης του πυρός ή έστω και ανεπίσημης συμφωνίας ειρήνης μεταξύ των αντιμαχόμενων και ταυτόχρονα η ύπαρξη πνεύματος συμφωνίας συνεργασίας για την ειρηνική διευθέτηση του πολέμου υπό την επίβλεψη των ΗΕ. Αντίθετα στην περιοχή οι διαμάχες μεταξύ όλων των αντίπαλων πλευρών μαίνονταν ανεξέλεγκτα και όλες οι πλευρές φαίνονταν αποφασισμένες να συνεχίσουν τις ένοπλες συγκρούσεις για την επίτευξη των εδαφικών τους διεκδικήσεων, χωρίς να διαφαίνεται κάποια ουσιαστική πρόθεση τους για επίτευξη της ειρήνης.

- **Ανάθεση εκτεταμένων και αντικρουόμενων αποστολών.**

Καθώς οι συγκρούσεις αυξάνονταν συνεχώς, το ΣΑ με νεώτερα ψηφίσματα του, διεύρυνε ολοένα και περισσότερο τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα της UNPROFOR, αναθέτοντας της πολυάριθμες και συχνά αντικρουόμενες αποστολές. Έτσι για παράδειγμα, η διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας και η παροχή ασφάλειας στον άμαχο πληθυσμό, ήταν δύο αποστολές που απαιτούσαν εντελώς διαφορετική αντιμετώπιση. Στην πρώτη περίπτωση ήταν επιβεβλημένη η διακριτική παρουσία άοπλων τμημάτων, ώστε να δημιουργηθεί αίσθημα εμπιστοσύνης στους άμαχους σε αντίθεση με την δεύτερη περίπτωση, όπου η ύπαρξη ενόπλων στρατιωτικών μονάδων ήταν απαραίτητη για την αποτροπή βίαιων επεισοδίων[24]. Η παρουσία λοιπόν στρατιωτικών μονάδων του ΟΗΕ χωρίς όμως την εξουσιοδότηση να χρησιμοποιήσουν την ισχύ τους, υποβάθμιζε την εκτέλεση αφενός των παθητικών αποστολών λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης από τον πληθυσμό και αφετέρου των δυναμικών αποστολών (όπως η εξασφάλιση των προστατευμένων περιοχών ή η παροχή ασφάλειας στις φάλαγγες οχημάτων της ανθρωπιστικής βοήθειας) λόγω έλλειψης ουσιαστικής αποτρεπτικής απειλής.

Αποτέλεσμα των παραπάνω ήταν η UNPROFOR να χάσει την αξιοπιστία της από τις αντιμαχόμενες πλευρές, που αντιλαμβανόμενοι την αναποφασιστικότητα και αδυναμία επιβολής της, συνέχιζαν να κλιμακώνουν τις συγκρούσεις τους. Αποκορύφωμα της αναποτελεσματικότητας των κυανοκράνων ήταν η αποτυχία να πετύχουν την αποστρατικοποίηση των λεγόμενων «ασφαλών περιοχών» και να αποτρέψουν την σφαγή χιλιάδων μουσουλμάνων αμάχων στην «Σρεμπρένιτσα», γεγονός που αποτελεί μαύρη κηλίδα στην ιστορία των ΗΕ.

[24] Στο ίδιο, σελ. 5.

Αξιολόγηση του Έργου της UNMIBH

Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις του Γενικού Γραμματέα των ΗΕ στην τελική του έκθεση στις 2 Δεκεμβρίου 2003[25] η UNMIBH είχε αναλάβει την υλοποίηση μίας μόνο κρίσιμης πτυχής της ειρηνευτικής Συμφωνίας του Ντέιτον, δηλαδή τη μεταρρύθμιση και την αναδιάρθρωση των υπηρεσιών επιβολής του νόμου στη Β-Ε, συμβάλλοντας έτσι στην ενίσχυση του κράτους δικαίου. Η αποστολή εργάστηκε σε στενή συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς που ασχολήθηκαν με άλλες πολιτικές και στρατιωτικές πτυχές της Συμφωνίας, όπως η IFOR, η SFOR, ο ΟΑΣΕ και το Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για Πρόσφυγες. Ο γενικός συντονισμός των μη στρατιωτικών διεθνών δραστηριοτήτων διεξήχθη από το Γραφείο του Ύπατου Εκπροσώπου υπό την καθοδήγηση του Συμβουλίου Εφαρμογής της Ειρήνης. Η συμβολή της UNMIBH αποτέλεσε έτσι μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας της διεθνούς κοινότητας με στόχο την ενίσχυση των θεμελίων της ειρήνης στη Β-Ε.

Κατά τη διάρκεια της εντολής της, η UNMIBH βοήθησε και βοηθήθηκε από άλλα μέλη της οικογένειας των Ηνωμένων Εθνών όπως την UNHCR, το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Development Programme - UNDP), το Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά, την Εκπαιδευτική, Επιστημονική και Πολιτιστική Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών, το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Πληθυσμό και τη Παγκόσμια Τράπεζα. Σε συνεργασία με την UNMIBH, το UNDP ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2002 ένα τριετές πρόγραμμα ανάκαμψης για την περιοχή της Σρεμπρένιτσα. Το Διεθνές Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία παρείχε ανεκτίμητη στήριξη στον έλεγχο ύποπτων εγκλημάτιών πολέμου εντός της αστυνομικής δύναμης.

Υπήρξαν όμως πολλοί επικριτές σχετικά με την αποτελεσματικότητα της UNMIBH, παρότι η IPTF συνέβαλε αναμφισβήτητα άμεσα και έμμεσα στη βελτίωση της ασφάλειας και της ειρήνης. Τα προβλήματα που η αποστολή κλήθηκε να αντιμετωπίσει εστιάζονται σε τρία επίπεδα χαμηλό, μεσαίο και υψηλό. Στο χαμηλό ή ατομικό επίπεδο υπήρξε ανάγκη να αλλάξει η εστίαση της τοπικής μονοεθνοτικής παραστρατιωτικής αστυνομίας από την ασφάλεια του κράτους στην ασφάλεια

[25] http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmibh/background.html

των ατόμων. Για να επιτυγχανόταν αυτό, η IPTF θα έπρεπε να εμπλακεί στην εκπαίδευση και στην παρακολούθηση. Στις εθνοτικές διαμάχες που συνεχίστηκαν μετά τη σύγκρουση, η αστυνομία διέκρινε, παρενοχλούσε και εκφόβιζε πολίτες διαφορετικής εθνοτικής προέλευσης και χρησιμοποιούσε σημεία ελέγχου για να εμποδίζει την ελεύθερη κυκλοφορία. Η διαφθορά εντός της αστυνομίας κυμαινόταν σε υψηλά επίπεδα ενώ ήταν πολιτικά ελεγχόμενη. Ήταν επομένως προφανές ότι η αστυνομία έπρεπε να μεταρρυθμιστεί και να αναδιαρθρωθεί.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΗΕ[26] στο σχέδιο για τη μεταρρύθμιση της τοπικής αστυνομίας, η IPTF άρχισε να αξιολογεί την ικανότητα της τοπικής αστυνομίας να ανταποκρίνεται στα διεθνή πρότυπα επαγγελματισμού και ακεραιότητας. Για να εξασφαλίσει τη συμμόρφωση, η IPTF άρχισε εκτεταμένους ελέγχους ιστορικού του προσωπικού και δημιούργησε μια τράπεζα δεδομένων για την εγγραφή και την αποθήκευση ολοκληρωμένων πληροφοριών για το σύνολο του. Αυτό προηγήθηκε μιας απαιτητικής διαδικασίας που οδήγησε στην πλήρη πιστοποίηση των αξιωματικών ή την κατάργηση της προσωρινής εξουσιοδότησης όταν δεν πληρούσαν τα εν λόγω πρότυπα. Η παρακολούθηση και ο έλεγχος των επιδόσεων της τοπικής αστυνομίας δεν πραγματοποιήθηκε χωρίς την προσπάθεια βελτίωσης των επαγγελματικών τους δεξιοτήτων. Υποχρεωτικά μαθήματα κατάρτισης που περιλάμβαναν εβδομαδιαίας διάρκειας μάθημα ανθρώπινης αξιοπρέπειας και άλλη εξειδικευμένη εκπαίδευση, παρασχέθηκαν σε όλους τους αστυνομικούς. Η εκπαίδευση αυτή δόθηκε από δύο αστυνομικές ακαδημίες (μία στο Σαράγεβο και μία στη Μπάνια Λούκα).

Στο μεσαίο ή οργανωτικό επίπεδο υπήρξε η ανάγκη να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη υπευθυνότητα, να νομιμοποιηθεί και να αποθαρρυνθεί η διαφθορά και να διασφαλιστεί ότι οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν γίνονται ανεκτές. Η πολιτική επιρροή στην αστυνομία έπρεπε να αντιμετωπιστεί, ενώ οι αστυνομικές δυνάμεις θα έπρεπε μεταξύ τους να συνεργαστούν[27]. Η Επιχείρηση Διαφάνεια (Operation Transparency), ιδίως, αποκάλυψε μια αποτυχία του υπουργείου να ενσωματώσει και να ενοποιήσει τις οργανωτικές δομές του. Στην Ομοσπονδία, υπήρξε η ανάγκη να αντικατασταθεί η παράλληλη αστυνόμευση σε χωριστές δο-

[26] http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmibh/background.html
[27] Heyer, Garth den. The Role of Civilian Police in Peacekeeping. Washington: Police Foundation, 2012, σελ 37.

μές με ενοποιημένη αστυνόμευση μιας πολυεθνικής δύναμης. Στην RS υπήρξε η ανάγκη βελτίωσης της εθνοτικής εκπροσώπησης, της αποκέντρωσης και της διαφάνειας[28].

Στο Σχέδιο για την αναδιάρθρωση της αστυνομίας, το IPTF αποσκοπούσε στη βελτίωση της επάρκειας των πόρων όλων των αστυνομικών διοικήσεων, στην αποτελεσματικότητα της οργανωτικής δομής, στην πολυεθνική εκπροσώπηση και στην ισορροπία μεταξύ των φύλων[29]. Επιπλέον, δημιουργήθηκαν ανεξάρτητες αστυνομικές επιτροπές και διευθυντές αστυνομίας σε επίπεδο περιφερειών (cantons) και οντότητας για την πρόληψη των πολιτικών παρεμβολών. Η διαδικασία επιλογής και εγγραφής σε μικροοικονομικό επίπεδο παρείχε ένα μέσο για την επίτευξη κέρδους σε μέσο επίπεδο. Δηλαδή, η εστίαση στη μεταρρύθμιση των επιμέρους αξιωματούχων δημιούργησε ευκαιρίες για τη βελτίωση της ισότητας σε οργανωτικό επίπεδο, όπως αποδεικνύεται από την αύξηση των προσληφθέντων και εκπαιδευμένων μειονοτήτων και γυναικών. Επιπλέον, το IPTF καθιέρωσε 800 θέσεις σε ολόκληρη την Ομοσπονδία και τα υπουργεία της RS[30]. Αυτή η στρατηγική περιλάμβανε τη συνεγκατάσταση της IPTF με τοπικά ανώτερα στελέχη της αστυνομίας που επέτρεπαν τη στενή παρακολούθηση σε οργανωτικό επίπεδο. Από εκεί, εφαρμόστηκε ένα πρόγραμμα επιθεώρησης όπλων σε τοπικούς αστυνομικούς σταθμούς για να εξασφαλιστεί ότι οι αστυνομικοί διατηρούσαν όπλα μόνο σε λογικές αναλογίες, αναλόγως των εργασιακών καθηκόντων τους[31]. Οι αναφορές απόδοσης χρησιμοποιήθηκαν για την τεκμηρίωση των ανεπαρκειών με την πρόθεση να επιλυθούν μέσω εκπαίδευσης ή άλλης υποστήριξης[32]. Ομοίως, οι εκθέσεις μη συμμόρφωσης κατέγραφαν σοβαρότερες αδυναμίες και παραβιάσεις του νόμου με πρόθεση να επιβάλουν στους αστυνομικούς πειθαρχικά μέτρα και έλεγχο από την IPTF.

Η αποτελεσματικότητα του σχεδίου ήταν σημαντική. Η συστέγαση της IPTF αποθάρρυνε την πολιτική παρέμβαση μέσω της αυξημένης παρακολούθησης και

[28] Στο ίδιο, σελ 39.
[29] http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmibh/background.html
[30] Heyer, Garth den. The Role of Civilian Police in Peacekeeping. Washington: Police Foundation, 2012, σελ 42.
[31] Αυτό το τυποποιημένο απόθεμα όπλων δεν επέτρεπε περισσότερα από ένα πολεμικά όπλα για κάθε 10 αξιωματικούς και όχι περισσότερα από ένα πιστόλια για κάθε αξιωματικό.
[32] Heyer, Garth den. The Role of Civilian Police in Peacekeeping. Washington: Police Foundation, 2012, σελ 42.

της ίδρυσης ανεξάρτητων αστυνομικών επιτρόπων. Η IPTF έσπασε ένα βαθμό διαχωριστικών εθνικιστικών δεσμών εξουσίας με την ενσωμάτωση των αστυνομικών υπηρεσιών. Η συνεγκατάσταση αποσταθεροποίησε επίσης την πρώην έλλειψη διαφάνειας και κατέστησε δυσκολότερη τη διαφθορά μέσω της παρακολούθησης. Η IPTF, αφού συνεργάστηκε με τη Συμβουλευτική Μονάδα της Ποινικής Δικαιοσύνης, βελτίωσε την ικανότητα της τοπικής αστυνομίας να κατανοεί τις ποινικές διαδικασίες, να παράγει ποιοτικές ποινικές εκθέσεις και να ενισχύει τη συνεργασία μεταξύ της τοπικής αστυνομίας και του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης[33].

Το πρόβλημα στο υψηλό ή κρατικό επίπεδο ήταν η ανάγκη βελτίωσης της συνολικής κατάστασης ασφάλειας. Δηλαδή, η δημιουργία αποτελεσματικών κρατικών φορέων επιβολής του νόμου που να βασίζονται στην διακοινοτική συνεργασία για την πρόληψη εθνικών, περιφερειακών και διεθνικών εγκλημάτων[34]. Τέτοιοι αποτελεσματικοί μηχανισμοί δεν υπήρχαν όπως αποδεικνύεται από το ψήφισμα 1144, το οποίο ανέθετε στην UNMIBH να ασχοληθεί με ζητήματα ασφαλείας όπως η επιστροφή των προσφύγων, το οργανωμένο έγκλημα, τα ναρκωτικά, η διαφθορά, η τρομοκρατία, η δημόσια διαχείριση κρίσεων και ο εντοπισμός οικονομικών εγκλημάτων και λαθρεμπορίου.

Στο σχέδιο για τη βελτίωση της συνολικής κατάστασης ασφάλειας, η UNMIBH εργάστηκε για την ίδρυση ενός κρατικού φορέα γνωστού ως Υπηρεσία Κρατικών Συνόρων[35] (State Border Service). Αργότερα, η ίδρυση του Κρατικού Οργανισμού Πληροφόρησης και Προστασίας παρείχε ένα μέσο για τη συλλογή, ανάλυση και κατανομή των κεντρικών πληροφοριών σε επίπεδο κράτους και τη βελτίωση της ασφάλειας των υψηλών προσώπων και εγκαταστάσεων. Για να προωθήσει την κρατική και περιφερειακή αστυνομική συνεργασία, η UNMIBH ίδρυσε την Υπουργική Συμβουλευτική Συνάντηση για τα Αστυνομικά Θέματα (The Ministerial Consultative Meeting on Police Matters) και την Κοινή Επιχειρησιακή Ομάδα (Joint Task Force) μαζί με την Επιτροπή Υπουργών. Επιπλέον, ιδρύθηκε το Εθνικό Κεντρικό Γραφείο της Διεθνούς Οργάνωσης Εγκληματολογικής Αστυνομίας (INTERPOL) στο Σεράγεβο, για την ενίσχυση της τοπικής ικανότητας για πρόληψη του διεθνούς εγκλήματος. Ακόμη, για την καταπολέμηση της εμπορίας

[33] http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmibh/background.html
[34] Στο ίδιο.
[35] Στο ίδιο.

ανθρώπων, ειδικότερα, η UNMIBH καθιέρωσε το Πρόγραμμα Ειδικών Επιχειρήσεων Εμπορίας Προσώπων (Special Trafficking Operations Programme - S.T.O.P.). Ταυτόχρονα η IPTF συνέχισε να διαδραματίζει ρόλο παρακολούθησης. Δημιουργήθηκε μια εθνική εκστρατεία ευαισθητοποίησης του κοινού για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του που είχε χαθεί λόγω της πολιτικής διαφθοράς και της καταχρηστικής συμπεριφοράς της τοπικής αστυνομίας. Ορισμένες εκστρατείες ενημέρωσαν το κοινό για την υπηρεσία κρατικών συνόρων μέσω μιας διμηνιαίας εφημερίδας, του ραδιοφώνου και ενός δικτυακού τόπου της αποστολής. Οι εκστρατείες αυτές συνοδεύονταν από πρόσθετες πολυεθνικές προσλήψεις. Προσπάθειες για τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ της αστυνομίας και των στρατιωτικών πραγματοποιήθηκαν με την δυνατότητα συμμετοχής στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ. Τόσο οι στρατιωτικές δυνάμεις όσο και οι στρατιωτικοί παρατηρητές ήταν πολυεθνικοί και αναπτύχθηκαν σε διάφορες αποστολές[36].

Το σχέδιο για την εκπαίδευση και βελτίωση της ποιότητας ήταν επιτυχές σε όλες εκτός από μία αστυνομική διοίκηση ενώ μια πολυεθνική δικαστική αστυνομία εκπαιδεύτηκε και εγκαταστάθηκε με επιτυχία στην Ομοσπονδία και στην RS. Η υπηρεσία κρατικών συνόρων επέτυχε 100% κάλυψη των χερσαίων συνόρων, έλεγχε τρία αεροδρόμια και παρήγαγε πάνω από 1,2 εκατομμύρια δολάρια για το δημόσιο ταμείο - η πλειοψηφία των οποίων προερχόταν από κατασχεθέντα υλικά. Υπό την επίβλεψη της IPTF, το Πρόγραμμα Ειδικών Επιχειρήσεων Εμπορίας Προσώπων συνέβαλε σε 800 επιδρομές, σφράγισε 151 από τις 240 εγκαταστάσεις που λειτουργούσαν για την εμπορία ανθρώπων, επαναπατρίστηκαν 264 θύματα εμπορίας και ιδρύθηκαν ασφαλείς κατοικίες σε συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (International Organization for Migration - IOM). Οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης και οι κοινοτικές και σχολικές εκδηλώσεις που χρηματοδοτήθηκαν από την αστυνομία αύξησαν περαιτέρω την εμπιστοσύνη του κοινού. Τα κρατικά και περιφερειακά διακοινοβουλευτικά φόρουμ και η διαδικασία για τη μελλοντική συμβολή σε επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης μεταβιβάστηκαν στην τοπική δικαιοδοσία[37].

[36] Στο ίδιο.
[37] Στο ίδιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ»

ΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

Η συμμετοχή και θέση της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας στο στάδιο της πρόληψης της σύγκρουσης μπορεί να θεωρηθεί ότι ήταν συνυφασμένη με την στάση και τις ενέργειες σε διπλωματικό επίπεδο των ΗΠΑ, ως ισχυρότερου παράγοντα στον οργανισμό. Από την άλλη το ΝΑΤΟ δεν ήταν σε θέση ούτε είχε την νομιμοποίηση να αναλάβει δράση σε στρατιωτικό επίπεδο στο πρώιμο αυτό στάδιο.

Οι σημαντικότερες ενέργειες των ΗΠΑ σε διπλωματικό επίπεδο περιελάμβαναν την άσκηση επιρροής στις ειρηνευτικές προσπάθειες του ΟΗΕ και της ΕΚ. Οι ΗΠΑ άσκησαν σημαντικό ρόλο κατά την μακρά διάρκεια των διαπραγματεύσεων επιδεικνύοντας μια καταφανώς αντισερβική στάση. Η τακτική αυτή των ΗΠΑ επηρέασε αρνητικά και κατά πολλούς υπονόμευσε την δυνατότητα επίτευξης από τον ΟΗΕ και την ΕΚ μίας έγκαιρης κατάπαυσης του πυρός. Έτσι σε τουλάχιστον δύο περιπτώσεις (συμφωνία της Λισαβόνας τον Φεβρουάριο 1992[38] και σχέδιο Βανς Οούεν τον Ιανουάριο του 1993[39]), η συμφωνία απέτυχε λόγω της αρνητικής στάσης των ΗΠΑ που θεωρούσαν ότι η συμφωνία ήταν υπέρ των σερβικών και κατά των μουσουλμανικών συμφερόντων.

Η αντισερβική στάση των ΗΠΑ ήταν εμφανής με την έναρξη της ανάμειξης τους καθώς πρότειναν στους ευρωπαίους συμμάχους την εφαρμογή του σχεδίου «Lift and Strike», σύμφωνα με το οποίο θα έπρεπε να γίνει μονομερής άρση του εμπάργκο όπλων[40], μόνο για τους Βόσνιους Μουσουλμάνους, ώστε να αποκτήσουν ανάλογη μαχητική ισχύ με τους Σέρβους και τους Κροάτες[41] . Παράλληλα, με την απειλή των αεροπορικών επιθέσεων θα ασκούνταν πίεση στους Σερβοβόσνιους, ώστε να μην επιτεθούν στους μουσουλμάνους. Με αυτό τον τρόπο οι ΗΠΑ υποστήριζαν ότι θα επιτυγχάνονταν ισορροπία δυνάμεων, γεγονός που θα επέφερε την συμφωνία των τριών πλευρών. Το σχέδιο «Lift and Strike» αντιμετωπίστηκε

[38] Sara Flounders, « Ο άγνωστος ρόλος του πενταγώνου», μέρος της συλλογικής έκδοσης «Το ΝΑΤΟ στα Βαλκάνια», σελ.98.
[39] R. Craig Nation , «War in the Balkans, 1991-2002», σελ.175.
[40] Σύμφωνα με το ψηφ. 713 του ΣΑ του ΟΗΕ.
[41] Ugo Caruso, «Interplay between the CoE , OSCE, EU and NATO», σελ. 36.

αρνητικά από όλους τους ευρωπαίους συμμάχους που θεώρησαν ότι θα επέφερε την επιδείνωση του πολέμου και σύντομα εγκαταλείφθηκε και από τις ΗΠΑ[42].

Μία πολύ σημαντική διπλωματική πρωτοβουλία των ΗΠΑ ήταν η συμφωνία ειρήνης της Ουάσιγκτον τον Μάρτιο του 1994, που είχε ως αποτέλεσμα την κατάπαυση του πυρός μεταξύ των Κροατών και των μουσουλμάνων της Β-Ε (οι οποίοι μάχονταν μεταξύ τους για ένα περίπου χρόνο στην κεντρική Β-Ε) και τη δημιουργία ενός κοινού μετώπου εναντίον των Σερβοβοσνίων. Τόσο οι Κροάτες όσο και οι Μουσουλμάνοι συμφώνησαν ο καθένας για τους δικούς του λόγους. Οι Κροάτες συμφώνησαν, επειδή τους δόθηκε η υπόσχεση της οικονομικής ένωσης τους με την Κροατία αλλά και επειδή η κατάπαυση του πυρός τους εξασφάλιζε από την διαγραφόμενη στρατιωτική συντριβή τους, δεδομένου ότι βρίσκονταν σε εξαιρετικά δυσχερή θέση έναντι των Μουσουλμάνων. Από την άλλη πλευρά οι Μουσουλμάνοι με τον τρόπο αυτό απέφευγαν την σύγκρουση σε δύο μέτωπα και με την δημιουργία του «ομοσπονδιακού στρατού Κροατών/Μουσουλμάνων της Βοσνίας» αποκτούσαν την δυνατότητα για αποτελεσματικές επιχειρήσεις εναντίον των Σερβοβόσνιων.

Μετά τις πολυάριθμες αποτυχημένες προσπάθειες του ΟΗΕ και της ΕΕ να επιτύχουν την συμφωνία των τριών αντιμαχόμενων πλευρών, τον Απρίλιο του 1994, την διαπραγματευτική πρωτοβουλία ανέλαβε η λεγόμενη «Ομάδα Επαφής» αποτελούμενη από αντιπροσώπους των ΗΠΑ, Ρωσίας, Γαλλίας, Μ. Βρετανίας και Γερμανίας, όπου τον κυρίαρχο ρόλο διαδραμάτιζαν αναμφισβήτητα οι ΗΠΑ. Έχοντας επιτύχει την συμφιλίωση των Μουσουλμάνων και Κροατών με την «Συμφωνία της Ουάσιγκτον», η «Ομάδα επαφής» συνέταξε ένα σχέδιο ειρήνης που προέβλεπε την δημιουργία ενιαίου κράτους τύπου συνομοσπονδίας αποτελούμενο από τις ομοσπονδίες των Κροατών/Μουσουλμάνων και των Σερβοβοσνίων. Το χαρακτηριστικό του «Σχεδίου Ειρήνης της Ομάδας Επαφής» ήταν ότι, σε αντίθεση με όλα τα προηγούμενα σχέδια ειρήνης των ΟΗΕ/ΕΕ, ευνοούσε εδαφικά την πλευρά της ομοσπονδίας Κροατών/Μουσουλμάνων έναντι των Σερβοβόσνιων (51% των εδαφών στους Κροάτες/Μουσουλμάνους, 49% στους Σερβοβόσνιους).

[42]R. Craig Nation , «War in the Balkans , 1991-2002», σελ.179

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΈΝΟΠΛΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

Από τον Ιούλιο μέχρι τον Νοέμβριο του 1992, μετά από διαδοχικές αποφάσεις του ΣΑ του ΟΗΕ, ξεκίνησε σταδιακά η αρχική εμπλοκή του ΝΑΤΟ στον πόλεμο της Β-Ε. Το ψήφισμα 781(1992) του ΣΑ του ΟΗΕ[43], επανεπιβεβαίωσε το ψήφισμα 713 (1991) και όλα τα μεταγενέστερα σχετικά με την κατάσταση στην Γιουγκοσλαβία, ψηφίσματα. Σύμφωνα με το ψήφισμα επιβαλλόταν μια ζώνη απαγόρευσης στρατιωτικών πτήσεων στον εναέριο χώρο της Βοσνίας, όπως προβλεπόταν από τις διατάξεις του ψηφίσματος 770 (1992). Ταυτόχρονα το ψήφισμα ανέφερε ότι «περιφερειακοί οργανισμοί» είχαν την εξουσιοδότηση να παρακολουθούν την επιβαλλόμενη απαγόρευση πτήσεων, όπως ήταν το ψήφισμα 816 (1993) που εξουσιοδοτούσε το ΝΑΤΟ στην κατάρριψη τυχόν παραβατών. Οι παραβιάσεις της ζώνης απαγόρευσης πτήσεων ήταν αρκετές κυρίως από την Σερβοβόσνια πολεμική αεροπορία, η οποία εκτελούσε αποστολές εναντίων πολιτικών και στρατιωτικών στόχων στις περιοχές που ελέγχονταν από Βόσνιους μουσουλμάνους.

Επιχείρηση Απαγόρευσης Πτήσεων «DENY FLIGHT».

Η επιχείρηση «Deny Flight» ήταν μια συνέχεια της επιχείρησης «Sky Monitor» και ξεκίνησε στις 12 Απριλίου 1993. Τα Νατοϊκά αεροσκάφη επέβαλαν ζώνη απαγόρευσης πτήσεων στον εναέριο χώρο της Βοσνίας, ενώ ο ΟΗΕ με το ΝΑΤΟ στην συνέχεια επέκτειναν την επιχείρηση συμπεριλαμβάνοντας αποστολές εναέριας υποστήριξης (Close Air Support - CAS) για τα στρατεύματα της UNPROFOR. Για την διεξαγωγή των επιθέσεων ήταν αναγκαία η ταυτόχρονη παροχή εξουσιοδότησης τόσο από τον ΟΗΕ όσο και το ΝΑΤΟ, γεγονός που αποτέλεσε αιτία σύγκρουσης μεταξύ των οργανισμών.

Η επιχείρηση πάραυτα είχε σημαντικό αντίκτυπο στην εξέλιξη του πολέμου στη Β-Ε, ενώ ήταν σταθμός στην ιστορία του ΝΑΤΟ, καθώς ήταν η πρώτη φορά όπου δυνάμεις του συμμετείχαν σε αεροπορικές επιχειρήσεις βομβαρδισμού. Τα αεροσκάφη του ΝΑΤΟ συνεπλάκησαν σε αερομαχίες καταρρίπτοντας σέρβικα αεροσκάφη J-21 Galeb[44] είτε πλήττοντας επίγειους στόχους[45] για την προστασία των

[43] Το ψήφισμα 781(19920 εγκρίθηκε με 14 ψήφους υπέρ, καμιά κατά και μια απόχη, αυτή της Κίνας.
[44] Περίπτωση βομβαρδισμού εργοστασίου στη Μπάνια Λούκα από 6 αεροσκάφη της Σερβίας τον Φεβρουάριο του 1994.

στρατευμάτων της UNPROFOR. Η συνεργασία που προέκυψε ως αποτέλεσμα της επιχείρησης «Deny Flight» μεταξύ ΝΑΤΟ και ΟΗΕ ισχυροποίησε τους δεσμούς και άνοιξε το δρόμο για μελλοντικές συνεργασίες.

Η επιχείρηση «Deny Flight» διήρκησε περίπου δυο χρόνια καθορίζοντας και επηρεάζοντας σημαντικά την εξέλιξη του πολέμου. Οι καθορισμένες ζώνες απαγόρευσης πτήσεων λειτούργησαν ανασταλτικά για την χρήση αεροπορικών δυνάμεων και των δυο συγκρουόμενων πλευρών. Από την άλλη το ΝΑΤΟ αντιμετώπισε δυσκολία στην απαγόρευση πτήσεων ελικοπτέρων. Η χρήση ελικοπτέρων ήταν ευρεία από όλες τις πλευρές στη διάρκεια των συγκρούσεων, ενώ μερικές πτήσεις τελούσαν υπό την έγκριση του ΟΗΕ. Σύμφωνα όμως με τους κανόνες εμπλοκής του ΝΑΤΟ, υπήρχε σχετική εξουσιοδότηση για κατάρριψη ελικοπτέρων, τα οποία προέβαιναν σε επιθετικές ενέργειες. Σε αντίθετη περίπτωση, τα νατοϊκά αεροσκάφη προέβαιναν σε αναχαιτίσεις των ελικοπτέρων όπου παραβίαζαν την ζώνη απαγόρευσης πτήσεων. Οι αντιμαχόμενοι σε πολλές περιπτώσεις χρησιμοποίησαν παραπλανητικές σημάνσεις επί των ελικοπτέρων, οι οποίες προσομοίαζαν με εκείνες των οργανισμών που είχαν εξουσιοδότηση από το κέντρο συντονισμού πτήσεων του ΟΗΕ στο Ζάγκρεμπ, να εκτελούν πτήσεις εντός της ζώνης απαγόρευσης πτήσεων. Το γεγονός αυτό καθιστούσε δυσχερή την αναγνώριση των ελικοπτέρων, με αποτέλεσμα το ΝΑΤΟ να αδυνατεί να απαγορεύσει τις μη εξουσιοδοτημένες πτήσεις[46].

Επιχείρηση «DELIBERATE FORCE».

Η εκεχειρία Κάρτερ κατά το 1994 δεν απέτρεψε το ΝΑΤΟ από τον σχεδιασμό νέων επιχειρήσεων. Τόσο οι επιτελείς του ΝΑΤΟ όσο και οι αξιωματούχοι του ΟΗΕ, προέβλεψαν ότι μετά την κατάπαυση του πύρος, τον Μάρτιο του 1995, οι συγκρούσεις θα συνεχιστούν. Τον Δεκέμβριο του 1994 σχεδιάστηκε η επιχείρηση «Dead Eye», η οποία είχε σαν κύριο στόχο την εξάλειψη της αντιαεροπορικής άμυνας των Σέρβων. Η επιχείρηση αυτή εξελίχτηκε κατά τους πρώτους μήνες του 1995 στην επιχείρηση «Deliberate Force», η οποία αφορούσε σε μαζικούς αεροπορικούς βομβαρδισμούς σερβικών στόχων.

---

[45] Προσβολή στόχων στην ασφαλή περιοχή του Gorazde έπειτα από επίθεση των Σερβοβόσνιων τον Απρίλιο του 1994.

[46] Κατά την διάρκεια της σύγκρουσης κατεγράφησαν 3300 τεκμηριωμένες παραβιάσεις.

Οι νατοϊκές δυνάμεις ανέμεναν μια σοβαρή πρόκληση από την Σερβοβοσνιακή πλευρά προκειμένου να ενεργοποιήσουν την εφαρμογή του σχεδίου. Αυτή ήρθε, όταν στις 28 Αύγουστου του 1995 βλήμα όλμου εξεράγη στην αγορά του Σαράγεβο σκοτώνοντας 37 άτομα, ενώ οι Σερβοβοσνιακές δυνάμεις κατηγορήθηκαν για την επίθεση. Δυο ημέρες αργότερα το ΝΑΤΟ ξεκίνησε επισήμως την επιχείρηση. Οι σφοδρές αεροπορικές επιθέσεις του ΝΑΤΟ, στα πλαίσια της επιχείρησης «Deliberate Force» εναντίον των δυνάμεων των Σερβοβοσνίων, διήρκησαν 12 ημέρες (30 Αυγούστου – 14 Σεπτεμβρίου 1995) και άλλαξαν καταλυτικά την ισορροπία των δυνάμεων, που μέχρι εκείνη τη στιγμή ήταν συντριπτικά υπέρ της Σερβοβοσνιακής πλευράς. Η εξέλιξη αυτή είχε ως αποτέλεσμα την συμφωνία των δύο αντιμαχόμενων πλευρών για κατάπαυση του πυρός και διαπραγματεύσεις που οδήγησαν στην υπογραφή της Συμφωνίας του Ντέιτον.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ

Στις 15 Δεκεμβρίου 1995, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, ενεργώντας βάσει του κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ενέκρινε το ψήφισμα 1031, το οποίο εξουσιοδότησε τα κράτη μέλη να ενεργοποιήσουν μια πολυεθνική στρατιωτική δύναμη (Implementation Force - IFOR) υπό ενιαία διοίκηση και έλεγχο, αποτελούμενη από επίγειες, εναέριες και ναυτικές δυνάμεις από κράτη μέλη και μη του ΝΑΤΟ, προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με τις σχετικές διατάξεις της Συμφωνίας του Ντέιτον. Τα συμμετέχοντα κράτη εξουσιοδοτήθηκαν επίσης να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την εκτέλεση των καθηκόντων που προσδιορίζονταν στο ίδιο ψήφισμα.

Στις 16 Δεκεμβρίου 1995, το Βορειοατλαντικό Συμβούλιο (North Atlantic Council - NAC) ενέκρινε το γενικό σχέδιο για την IFOR και κάλεσε το ΝΑΤΟ να εκτελέσει την Επιχείρηση «Joint Endeavour» και να ξεκινήσει την ανάπτυξη της κύριας δύναμης στη Β-Ε την ίδια ημέρα. Η δύναμη ήταν υπό την ηγεσία του ΝΑΤΟ και υπό την πολιτική καθοδήγηση και τον έλεγχο του NAC. Η IFOR λειτούργησε με τους σαφείς κανόνες συμμετοχής του ΝΑΤΟ, οι οποίοι προέβλεπαν αυξημένη χρήση ισχύος, εάν ήταν απαραίτητο. Η μεταβίβαση εξουσίας από τον Διοικητή των Ειρηνευτικών Δυνάμεων του ΟΗΕ στον Διοικητή της IFOR πραγματοποιήθηκε στις 20 Δεκεμβρίου ενώ πάνω από 17.000 προσωπικού τελούσε πλέον υπό τη διοίκηση της IFOR.

Η επιχείρηση της IFOR έλαβε την ονομασία Joint Endeavour (Συνδυασμένη Προσπάθεια) και σκοπός της ήταν να δημιουργηθεί ένα σταθερό περιβάλλον προκειμένου να υλοποιηθούν οι πτυχές της ειρηνευτικής συμφωνίας. Οι δυνάμεις είχαν σαν κύρια αποστολή την επιβολή της παύσης των εχθροπραξιών στην καθιερωθείσα γραμμή κατάπαυση του πυρός. Επιβαλλόμενο έργο αυτής της αποστολής ήταν η δημιουργία ζώνης διαχωρισμού 4 χιλιομέτρων μεταξύ της Ομοσπονδίας και της RS. Στις επιμέρους αποστολές της δύναμης ήταν η παρακολούθηση της απόσυρσης βαρέων όπλων στις περιφέρειες και η διατήρηση της διοίκησης και του έλεγχου του εναέριου χώρου της Βοσνίας.

Στις 10 Δεκεμβρίου 1996, οι υπουργοί των κρατών μελών του ΝΑΤΟ ενέκριναν επισήμως την εμπλοκή μια μικρότερης δύναμης με την ονομασία Stabilization Force – SFOR[47] (Δύναμη Σταθεροποίησης), για να αντικαταστήσει την IFOR για περίοδο 18 μηνών. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ εξέδωσε ομόφωνα ψήφισμα που εξουσιοδότησε τη δύναμη στις 12 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους. Η απόφαση για την SFOR, προέκυψε αφού η συμμαχία εξέτασε για αρκετούς μήνες τέσσερις επιλογές που κυμαίνονταν από την καθολική απόσυρση, έως τη συνέχιση της υφιστάμενης αποστολής IFOR. Οι επιλογές που έλαβαν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον αφορούσαν μια δύναμη «αποτροπής» για την αποφυγή της επανέναρξης των συγκρούσεων και μια δύναμη «ενισχυμένης αποτροπής», η οποία θα εκτελούσε και άλλα καθήκοντα με στόχο την ενίσχυση της σταθερότητας. Οι εκπρόσωποι του ΝΑΤΟ συμφώνησαν στην τελευταία επιλογή της δύναμης σταθεροποίησης των 25.000 έως 30.000 στρατιωτών. Η αποστολή της νέας δύναμης ήταν να αποτρέψει την επανάληψη των εχθροπραξιών, να συμβάλλει σε ένα ασφαλές περιβάλλον για την περαιτέρω εδραίωση και σταθεροποίηση της ειρήνης και την επιλεκτική στήριξη των πολιτικών προσπαθειών υλοποίησης (συμπεριλαμβανομένης της διεξαγωγής των αναβληθεισών δημοτικών εκλογών στα μέσα του 1997). Ο αρχικός σχεδιασμός προέβλεπε ότι το ΝΑΤΟ θα αξιολογούσε το έργο της SFOR ανά εξάμηνα διαστήματα και θα μείωνε προοδευτικά το μέγεθος της δύναμης, μέχρι την πλήρη ανάκληση μετά από 18 μήνες.

[47] Η SFOR λειτούργησε υπό την κωδική ονομασία Joint Guard από τις 21 Δεκεμβρίου 1996 έως τις 19 Ιουνίου 1998 και Joint Forge από τις 20 Ιουνίου 1998 έως τις 2 Δεκεμβρίου 2004.

Η Λήξη της SFOR - Το Τέλος της Παρουσίας του ΝΑΤΟ στη Β-Ε

Η SFOR παρέμεινε στο έδαφος της Β-Ε για 9 έτη, έως ότου η ευθύνη για την ασφάλεια της χώρας παραδόθηκε στην ΕΕ, τον Δεκέμβριο του 2004. Πρωτύτερα το ΝΑΤΟ στη σύνοδο κορυφής της Κωνσταντινούπολης στις 28 και 29 Ιουνίου 2004 αποφάσισε τον τερματισμό της επιχείρησης. Το ΣΑ του ΟΗΕ με την απόφαση 1551 της 9ης Ιουλίου 2004 ζήτησε τη συνέχιση της επιχείρησης από την Ε-Ε. Η ΕΕ, μετά την επιτυχή εκτέλεση της επιχείρησης Concordia πΓΔΜ, αποφάσισε να αναλάβει μια μεγαλύτερη στρατιωτική επιχείρηση αυτή τη φορά στη Β-Ε ως διάδοχη του ΝΑΤΟ[48].

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΝΑΤΟ

Αρχικά η αποστολή του ΝΑΤΟ ήταν η υποβοήθηση των επιχειρήσεων του ΟΗΕ. Σε αυτή λοιπόν τη φάση το ΝΑΤΟ εκτέλεσε με επιτυχία τις επιχειρήσεις που του ανατεθήκαν είτε για την θαλάσσια και εναέρια επιτήρηση είτε για την παροχή εγγύς αεροπορικής υποστήριξης στις δυνάμεις του ΟΗΕ. Ωστόσο παρά την συνδρομή του ΝΑΤΟ, οι υπό τον ΟΗΕ γενικότερες επιχειρήσεις δεν χαρακτηρίστηκαν από επιτυχία, αφού δεν κατόρθωσαν να επιβάλουν την ειρήνη μεταξύ των αντιμαχόμενων.

Παρά το γεγονός ότι το ΝΑΤΟ δεν κατάφερε να απαγορεύσει πλήρως τις πτήσεις στην ζώνη απαγόρευσης πτήσεων, η επιχείρηση ελέγχου του εναέριου χώρου μπορεί να θεωρηθεί επιτυχής. Το ΝΑΤΟ κατάφερε σε σημαντικό βαθμό να επιδείξει τις δυνατότητες του σε μέσα και σύγχρονη τεχνολογία, τα οποία επέτρεπαν στην συμμαχία να αναλαμβάνει αποστολές όπου ήταν αδύνατο άλλος αμυντικός οργανισμός να αναλάβει. Η επιχείρηση «Deny Flight» άνοιξε το δρόμο για την επόμενη επιχείρηση του ΝΑΤΟ στην Βοσνία, αυτή της «Deliberate Force», η οποία περιελάμβανε πληθώρα αεροπορικών βομβαρδισμών και που συνέβαλε καθοριστικά στην λήξη του πολέμου στη χώρα.

Με την αποκλειστική ανάληψη όμως από το ΝΑΤΟ της πρωτοβουλίας των επιχειρήσεων η κατάσταση άλλαξε ραγδαία. Έτσι κατά την επιχείρηση «Deliberate Force» το ΝΑΤΟ με την χρήση των ισχυρών αεροπορικών δυνάμεων του, κατάφερε πολύ σύντομα να υποβαθμίσει την μαχητική ισχύ των Σερβοβόσνιων και υπό

[48] http://www.geetha.mil.gr/el/briefing-el/websites/410-bosnia-erzegobinh-epicheirhsh-althea.html

την απειλή της πλήρους καταστροφής, τους οδήγησε στην διαπραγμάτευση με τους Μουσουλμάνους και τους Κροάτες.

Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις του ΝΑΤΟ μπορούν να χαρακτηριστούν ως επιτυχείς όχι μόνο λόγω της πλήρους υλοποίησης του αρχικού αντικειμενικού σκοπού, που ήταν η επίτευξη της κατάπαυσης του πυρός και η έναρξη των διαπραγματεύσεων, αλλά και λόγω του τρόπου με τον οποίο διεξάχθηκαν. Η στρατιωτική αυτή επιτυχία μπορεί να εντοπισθεί σε τρία κύρια σημεία[49]:

- Πρώτο από αυτά είναι η Εξουδετέρωση των Σερβοβόσνιων η οποία επιτεύχθηκε σε σύντομο χρονικό διάστημα με καταστολή και εξουδετέρωση της σερβικής αεράμυνας και με την καταστροφή συστοιχιών πυραύλων εδάφους αέρος, συστημάτων διοίκησης και ελέγχου και ραντάρ αεράμυνας. Η χρησιμοποίηση πυρομαχικών υψηλής ακριβείας προσέδωσε μεγάλη αποτελεσματικότητα στην καταστροφή στόχων υψηλής προτεραιότητας όπως θέσεις μονάδων πυροβολικού και όλμων, συστήματα επικοινωνιών, αποθήκες καυσίμων και πυρομαχικών.

- Δεύτερο σημείο είναι η αποφυγή Νατοϊκών απωλειών η οποία ήταν αποτέλεσμα της έλλειψης αεροσκαφών από την Σερβοβοσνιακή πλευρά και η έγκαιρη εξουδετέρωση του συστήματος αεράμυνας. Επί πλέον με την πτήση των αεροσκαφών σε μεγάλο ύψος αντιμετωπίστηκαν αποτελεσματικά τα φορητά Α/Α συστήματα και τα ελαφρά Α/Α όπλα. Στο επίπεδο των χερσαίων επιχειρήσεων και με δεδομένη την πολιτική δέσμευση για τη μη συμμετοχή χερσαίων Νατοϊκών δυνάμεων η έμμεση χρησιμοποίηση των Κροατικών/Μουσουλμανικών δυνάμεων αλλά και των Ενόπλων Δυνάμεων της Κροατίας αποτέλεσε μία ασφαλή λύση για την αποδυνάμωση των σερβοβοσνιακών δυνάμεων χωρίς την διακινδύνευση ύπαρξης Νατοϊκών απωλειών.

- Τρίτο, και όχι λιγότερο, σημαντικό σημείο ήταν οι μειωμένες παράπλευρες απώλειες. Έχοντας αντιληφθεί τον κίνδυνο δημιουργίας απωλειών στον άμαχο πληθυσμό και την αρνητική διάσταση που θα λάμβανε μία τέτοια εξέλιξη από την διεθνή κοινή γνώμη, ο αεροπορικός διοικητής των Νατοϊκών δυνάμεων επέβαλε ιδιαιτέρα αυστηρούς κανόνες εμπλοκής κατά την εκτέλεση των αεροπορι-

[49] R.C. Owen, “Operation Deliberate Force : A case study on humanitarian constraints in airospace warfare”, σελ. 62-63.

κών επιχειρήσεων σε στόχους που βρίσκονταν εγγύς κατοικημένων περιοχών. Η χρησιμοποίηση πυρομαχικών ακριβείας και καταλλήλων τακτικών, η έγκαιρη και αποτελεσματική συλλογή πληροφοριών και τέλος η λεπτομερής σχεδίαση και προσεχτική εκτέλεση των αεροπορικών επιθέσεων, είχε ως αποτέλεσμα την αποφυγή δημιουργίας υψηλών παράπλευρων απωλειών.

Το ΝΑΤΟ με τις επιχειρήσεις IFOR και SFOR πέτυχε σε εξαιρετικά μεγάλο βαθμό την αποκατάσταση και διατήρηση της ομαλότητας και ασφάλειας. Χρησιμοποιώντας την στρατιωτική ισχύ του και τους δραστικούς κανόνες εμπλοκής κατάφερε να επιβάλει την τήρηση των συμφωνιών από τις πρώην αντίπαλες πλευρές. Η αποφασιστικότητα των Νατοϊκών δυνάμεων εκδηλώθηκε έμπρακτα αρκετές φορές όταν διαπιστώθηκαν παραβάσεις των συμφωνιών. Με δυναμικές επεμβάσεις σε περιστατικά όπως κατασχέσεις παράνομων όπλων, συλλήψεις ταραξιών, καταστροφές παρανόμων οδοφραγμάτων ή διαχωρισμό συγκρουόμενων πλευρών, επιτεύχθηκε η αποκατάσταση σε μεγάλο βαθμό της ειρήνης και ασφάλειας. Παράλληλα όμως με τη χρήση της στρατιωτικής ισχύος διεξήχθησαν και εκτεταμένες πληροφοριακές επιχειρήσεις στις ένοπλες δυνάμεις και στον πληθυσμό, οι οποίες συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στην εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ των πρώην αντιπάλων.

Η επιτυχής ανάπτυξη της IFOR και στη συνέχεια της SFOR υπό την ηγεσία του ΝΑΤΟ προς υποστήριξη των επιχειρήσεων Joint Endeavour και Joint Guard/Joint Forge αντίστοιχα μπορεί να αποδοθεί σε διάφορους παράγοντες. Πρώτον, υπήρξε η πίεση της παγκόσμιας κοινής γνώμης για ανάληψη δράσης λόγω των σφαγών στη χώρα, των προηγούμενων αποτυχιών του ΟΗΕ και της ευκαιρίας για επίτευξη μόνιμης διευθέτησης που παρέχεται από την ειρηνευτική συμφωνία του Ντέιτον. Δεύτερον, σε σχέση με άλλους διεθνείς οργανισμούς (ΟΗΕ, ΔΕΕ), το ΝΑΤΟ είχε μια αποτελεσματική στρατιωτική και πολιτική δομή. Τέλος, το ΝΑΤΟ είχε ένα λειτουργικό σύστημα διοίκησης και ελέγχου, το οποίο βασιζόταν σε 45 χρόνια συνεργασίας, το οποίο βελτιώθηκε περαιτέρω κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων του ΝΑΤΟ για την υποστήριξη του ΟΗΕ στη Β-Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ»

ΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚ/ΕΕ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

Η αρχική στάση της ΕΚ στα γεγονότα προ του πολέμου καταδεικνύει ότι δεν ήταν έτοιμη τόσο να προλάβει όσο και να διαχειριστεί την επακόλουθη κρίση παρά τις διάφορες πρωτοβουλίες όπου ανέλαβε για την πρόληψη της. Μεταξύ αυτών ήταν η επιβολή στρατιωτικών κυρώσεων (εμπάργκο όπλων) κατά της γιουγκοσλαβικής κυβέρνησης στις 5 Ιουλίου 1991. Ο Ζακ Ντελόρ, πρόεδρος της Επιτροπής της ΕΚ, μεσολάβησε στη συμφωνία κατάπαυσης του πυρός, η οποία είχε σαν αποτέλεσμα την Κοινή Δήλωση για Ειρηνική Λύση της Γιουγκοσλαβικής Κρίσης, στο νησί Μπριόνι (Brioni) στην Αδριατική Θάλασσα στις 7 Ιουλίου 1991[50]. Μια άλλη πρωτοβουλία της ΕΚ ήταν η ανάπτυξη της Αποστολής Επιτήρησης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (European Community Monitoring Mission – ECMM), η οποία απαρτιζόταν από 50 στρατιωτικούς παρατηρητές με επικεφαλή τον πρέσβη της Ολλανδίας Τζό Βαν Ντέρ Βάκ (Jo Van Der Valk). Ο επίσης ολλανδός, στρατηγός Γιοχάνες Κόστερς (Johannes Kosters), ορίστηκε επικεφαλής για την παρακολούθηση της εφαρμογής της συμφωνίας κατάπαυσης του πυρός, ανάμεσα στις αντιμαχόμενες πλευρές στη Σλοβενία, η οποία άρχισε στις 15 Ιουλίου 1991.

Αυτή η αποστολή παρατηρητών αρχικά παρακολούθησε την τήρηση της Συμφωνίας του Μπριόνι. Σε πρώτη φάση αναπτύχθηκε μόνο στη Σλοβενία, αλλά αργότερα και στην Κροατία, τη Β-Ε, τη Σερβία, το Μαυροβούνιο, την Αλβανία, την Ουγγαρία και την πΓΔΜ. Ο πρώτος συγκεκριμένος στόχος ήταν να παρακολουθήσει την αποχώρηση του ΓΛΣ από τη Σλοβενία μέσω της Κροατίας στη Σερβία. Η αποστολή δημιουργήθηκε για να δώσει στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ταχεία και αμετάβλητη πληροφόρηση σχετικά με τις εξελίξεις στην περιοχή από μια αξιόπιστη πηγή, κάτι που οι πρεσβείες που έδρευαν στο Βελιγράδι δεν ήταν σε θέση να εκτελέσουν.

[50] Η συμφωνία έθεσε τέλος στις εχθροπραξίες μεταξύ του Γιουγκοσλαβικού Στρατού και των Σλοβενικών δυνάμεων στον Πόλεμο των 10 ημερών.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚ/ΕΕ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΕΝΟΠΛΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

Η ΕΕ επεδίωξε σταδιακά να ασκήσει ένα πιο ενεργό ρόλο στην επίλυση της σύγκρουσης της Β-Ε κατά τα χρόνια του πολέμου. Μια από τις σημαντικότερες εμπλοκές της κατά την περίοδο των ενόπλων συγκρούσεων στη χώρα ήταν η ανάληψη της Διοίκησης του Μόσταρ (European Union Administration of Mostar – EUAM)[51]. Κατόπιν προσκλήσεως που απηύθυναν προς την ΕΕ τα αντιμαχόμενα μέρη της σύρραξης στη Β-Ε, το Συμβούλιο ενέκρινε τον Μάϊο του 1994 μια κοινή δράση στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ), με στόχο να εξασφαλιστεί η Διοίκηση του Μόσταρ, μίας από τις πόλεις που δοκιμάστηκαν περισσότερο εξαιτίας των ένοπλων συγκρούσεων. Η συγκρότηση της Διοίκησης, της οποίας ο πρωτεύων στόχος ήταν η επίτευξη της υπέρβασης των πολιτισμικών, θρησκευτικών και εθνοτικών διαφορών προκειμένου να εξασφαλιστεί η ειρηνική συνύπαρξη στην πόλη, αποτελούσε ένα σημαντικό βήμα στην πορεία για τη σταθεροποίηση της κατάστασης στη Β-Ε. Εκτός από αυτό το βασικό πολιτικό στόχο της EUAM, καθορίστηκαν και άλλοι στόχοι που αφορούσαν την οικονομική ανάκαμψη της πόλης.

Με τη βοήθεια της αστυνομικής αποστολής της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης - ΔΕΕ, η EUAM υιοθέτησε ένα ευρύ φάσμα καθηκόντων διακυβέρνησης, όπως την αποκατάσταση των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, την οργάνωση και παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, τη συνδρομή στην ανασυγκρότηση βιομηχανιών, τη διατήρηση της δημόσιας τάξης, τη συνδρομή στην εγκαθίδρυση όλων των δημόσιων υπηρεσιών, τη διασφάλιση της εθνικής, θρησκευτικής και πολιτιστικής ταυτότητας όλων των εθνοτήτων και την υιοθέτηση μιας δομής για μια από κοινού διακυβέρνηση της πόλης.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ.

Η ΕΕ αμέσως μετά τη Συμφωνία του Ντέιτον εντάχθηκε στις φιλοδοξίες της διεθνούς κοινότητας για την οικοδόμηση της ειρήνης και την οικοδόμηση του κράτους της Β-Ε. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕ δημιούργησε δικά της θεσμικά όργανα στη

[51] Η Διοίκηση της πόλης Μόσταρ θα έπρεπε μάλλον να χαρακτηριστεί ως μετασυγκρουσιακό μέτρο δεδομένου ότι ξεκίνησε μετά την επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των Βοσνίων Μουσουλμάνων και των Κροατών για την Ομοσπονδία τους.

χώρα όπως η European Union Police Mission - EUPM, η European Union Force – EUFOR και ο Ειδικός Αντιπρόσωπος της ΕΕ (European Union Special Representativem – EUSR).Μέσω αυτών των θεσμών άρχισε να εμφανίζεται ένας χώρος θεσμικού ελέγχου. Τα διαφορετικά θεσμικά όργανα της ΕΕ χρησίμευσαν και χρησιμεύουν ως εργαλεία, μέσω των οποίων η ΕΕ ασκεί ορισμένο βαθμό ελέγχου στις κατευθύνσεις στις οποίες αναπτύσσεται η Β-Ε. Για την ΕΕ, τα θεσμικά όργανα (ως όργανα διοίκησης), ο έλεγχος (ως διαδικασία) και ο θεσμικός έλεγχος (ως διαδικασία που επιδιώκουν τα όργανα αυτά) συνίστανται κυρίως στην προσέγγιση των Δυτικών Βαλκανίων πολιτικά[52], οικονομικά[53] και κοινωνικά πλησιέστερα προς την ΕΕ μέσω πολιτικών και οικονομικών μέτρων[54].

Ο Ρόλος της EUPM

Η EUPM κατέχει ειδική θέση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ). Ήταν η πρώτη αποστολή που ξεκίνησε ποτέ η ΕΕ στο πλαίσιο των μηχανισμών διαχείρισης κρίσεων. Ως εκ τούτου, είχε βαρύνουσα σημασία στη διαδικασία της ΕΕ στη χάραξη για τον εαυτό της ηγετικού ρόλου στη διεθνή σκακιέρα. Από την έναρξή της, η EUPM παρουσιάστηκε ως αποστολή που θα ακολουθούσε, χωρίς να αντικαταστήσει, την UNMIBH (IPTF). Αυτή ήταν, σύμφωνα με την έκθεση του Γραφείου του Ύπατου Εκπροσώπου, «η αποστολή που θα διαδεχθεί την IPTF και θα πρέπει να επικεντρωθεί στην ποιοτική αύξηση των αστυνομικών προτύπων, κινήτρων και επιδόσεων, σε επίπεδο όπου η αστυνομία υποστηρίζει, ανεξάρτητα τα πρότυπα επιβολής του νόμου που αναμένονται σε μια πολυεθνοτική δημοκρατική κοινωνία» (OHR, 2001:7). Κατά συνέπεια, όλα τα προ-

[52] Το 1997, το Συμβούλιο Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαμόρφωσε τους όρους πολιτικής και κοινωνικής αιρεσιμότητας για την ανάπτυξη των διμερών σχέσεων. Να σημειωθεί ότι ήδη από το 1996 σε διμερές εμπορικό επίπεδο η Βοσνία-Ερζεγοβίνη απολαύει τα προνόμια της ρήτρας του πλέον ευνοούμενου κράτους, ενώ είναι δέκτης βοήθειας προβλεπόμενης από τα πλαίσια δράσης Phare και Obnova.

[53] Μεταξύ 1991 και 1999 η Ευρωπαϊκή Ένωση διέθεσε ως ανθρωπιστική βοήθεια αλλά και ως ενίσχυση του προϋπολογισμού των κρατών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης το ποσό των 15 δισεκατομμυρίων δολαρίων περίπου. Πρόκειται για ένα ποσό που αντιστοιχεί στο 65% των ποσών που διατέθηκαν από το σύνολο της διεθνούς κοινότητας προς την περιοχή αυτή. Ο δεύτερος τη τάξει δανειστής διέθεσε κονδύλια αντιστοιχούντα μόλις στο 3,5% των συνολικών ποσών.

[54] Το Μάρτιο 2000 υιοθετήθηκε το Σχέδιο Ανάπτυξης της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, που περιλαμβάνει πολιτικά και οικονομικά μέτρα ικανά να στηρίξουν τις πολιτικές αυτού του κράτους στους τομείς του εκδημοκρατισμού των θεσμών, της προστασίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου. Οι επιλογές αυτές κρίνονται ως απαραίτητες για την έναρξη διαπραγματεύσεων μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Βοσνίας Ερζεγοβίνης με προοπτική τη σύναψη Συμφώνων Σταθερότητας και Σύνδεσης.

γράμματα της EUPM προσανατολίστηκαν προς την κατεύθυνση της επίτευξης του πρωταρχικού στόχου της προσέγγισης της αστυνομικής μεταρρύθμισης στη Β-Ε πιο κοντά στην διατηρησιμότητα και την τοπική ιδιοκτησία, διατηρώντας παράλληλα τα επιτεύγματα που επιτεύχθηκαν από την αποστολή του ΟΗΕ.

Το 2003, έτος κατά το οποίο η ΕΕ ανέλαβε την αστυνομική αποστολή, υποστηρίχθηκε ότι η εποχή μετά τις συγκρούσεις είχε παρέλθει και ότι το έργο της αστυνόμευσης έπρεπε να μεταφερθεί στις τοπικές αστυνομικές δομές. Για το λόγο αυτό, η εντολή της EUPM ήταν πολιτικά εστιασμένη και επικεντρωμένη στην οικοδόμηση των θεσμών σε σύγκριση με την εντολή της προκάτοχου της IPTF, που ήταν περισσότερο τεχνικά προσανατολισμένη σύμφωνα πάντα με την δράση του ΟΗΕ.

Η παρουσία της EUPM είχε τρεις στρατηγικές συνιστώσες, τη στήριξη της τοπικής αστυνομίας για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, την αύξηση της λογοδοσίας της τοπικής αστυνομίας και την παροχή στήριξης στην εφαρμογή της αναδιάρθρωσης της αστυνομίας» (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2007). Η βοήθεια της EUPM μέσω αυτών των στρατηγικών πυλώνων αποσκοπούσε στην ενίσχυση της κυριαρχίας της Β-Ε και στη δημιουργία λειτουργικών θεσμών υπέρ του κράτους δικαίου. Όπως δήλωσε ο Χαβιέ Σολάνα στην τελετή έναρξης της EUPM, «Το πλαίσιο για μια δημοκρατική και επαγγελματική αστυνομία είναι ζωτικής σημασίας για την παροχή σε όλους τους πολίτες της Β-Ε ενός ασφαλούς και σταθερού περιβάλλοντος. Μια ειρηνική και σταθερή Β-Ε είναι ο πρώτος μας κοινός στόχος στην EUPM» (Solana, 2003: 1).

Η EUPM καθόρισε την αποστολή της σε πολιτικό και στρατηγικό επίπεδο ως συμβολή στη δημιουργία «κατάλληλων ρυθμίσεων αστυνόμευσης στο πλαίσιο της διακυβέρνησης της Β-Ε σύμφωνα με τις καλύτερες ευρωπαϊκές και διεθνείς πρακτικές, αυξάνοντας έτσι τα τρέχοντα αστυνομικά πρότυπα της χώρας» (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2002). Προκειμένου να εκτελέσει με επιτυχία αυτή την αποστολή, η EUPM είχε αρχικά ενισχυθεί με περίπου 500 αστυνομικούς, 50 διεθνείς μη στρατιωτικούς εμπειρογνώμονες και 300 τοπικούς υπαλλήλους. Περίπου το 80% των αστυνομικών ήταν υπήκοοι κρατών μελών της ΕΕ, ενώ το υπόλοιπο 20% προερχόταν από λεγόμενα «τρίτα κράτη». Κατά το πρώτο έτος της θητείας της, υπήρχαν 33 συμβαλλόμενα κράτη. Η EUPM έλαβε μεγάλη προσοχή

στην επιλογή ανώτερων, υψηλά ειδικευμένων και έμπειρων αστυνομικών υπαλλήλων, για να υπηρετήσουν στην αποστολή.

Ο Ρόλος της EUFOR

Η EUFOR «ALTHEA»[55] εγκαταστάθηκε στη Β-Ε στις 2 Δεκεμβρίου 2004 αναλαμβάνοντας τις ευθύνες από την SFOR, η οποία το 1996 είχε αντικαταστήσει την IFOR. Στο επιχειρησιακό επίπεδο η μετάβαση από τη SFOR στην EUFOR ήταν σε μεγάλο βαθμό μια αλλαγή ονόματος και διοικητών καθώς το 80% των στρατευμάτων παρέμεινε όπως ήταν και με την προηγούμενη αποστολή. Σε στρατηγικό επίπεδο, σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 1 της κοινής δράσης για την ίδρυση της EUFOR, ο στρατηγικός στόχος της ΕΕ είναι να «συμβάλλει σε ένα ασφαλές περιβάλλον στη Β-Ε»[56]. Αυτό είναι σύμφωνο με τον δεύτερο στρατηγικό στόχο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας (ΕΣΑ), η οποία συνίσταται στην οικοδόμηση ειρήνης και ασφάλειας στη γειτονιά της ΕΕ[57].

Η EUFOR αναπτύχθηκε ως η πρώτη μεγάλη στρατιωτική επιχείρηση της ΕΕ και επωφελήθηκε σε μεγάλο βαθμό από το γεγονός ότι θα μπορούσε να αποκτήσει πρόσβαση στις δομές του ΝΑΤΟ και, ειδικότερα, στις επιτόπιες δομές που είχε η αποστολή της SFOR. Ταυτόχρονα, πρέπει να αναφερθεί ότι κατά τη στιγμή της εγκατάστασής της η κατάσταση ασφάλειας στην περιοχή είχε σταθεροποιηθεί σημαντικά σε σύγκριση με την αμέσως μετά τη Συμφωνία του Ντέιτον περίοδο. Ως εκ τούτου, ο στόχος της επιχείρησης δεν ήταν τόσο η επίλυση των συγκρούσεων, όσο η μακροπρόθεσμη ασφάλεια και σταθεροποίηση, αντανακλώντας τον στρατηγικό στόχο της ΕΣΑ για διασφάλιση της σταθερότητας και της ασφάλειας στη γειτονιά της ΕΕ και τη φιλοδοξία να προσεγγίσει η Β-Ε την ΕΕ.

Με την έναρξη της αποστολής της η EUFOR ανέλαβε τέσσερα στρατιωτικού αντικείμενου έργα καθώς και τέσσερα βασικά έργα υποστήριξης. Αυτά περιελάμβαναν πρώτον την παροχή παρακολούθησης, αποτροπής και, αν χρειαζόταν, πα-

[55] Όνομα προερχόμενο από την ελληνική μυθολογία. η Αλθαία ήταν σύζυγος του βασιλιά της Καλυδώνας (στην Αιτωλία) Οινέως. Η Αλθαία ήταν κόρη του βασιλιά Θεστίου και της Ευρυθέμιδας, και επομένως αδελφή της Λήδας. Τα πρώτα στοιχεία για την Αλθαία βρίσκονται στον Όμηρο και στον Ησίοδο.
[56] Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κοινή δράση του Συμβουλίου για τη στρατιωτική επιχείρηση της ΕΕ στη Β-Ε, Άρθρο. 1 παρ. 1.
[57] Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Μια ασφαλή Ευρώπη σε έναν καλύτερο κόσμο (Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας), Βρυξέλλες, 12 Δεκεμβρίου 2003, σελ. 7.

ρεμπόδισης ισχυρής στρατιωτικής παρουσίας, δεύτερον τη συμβολή στην διατήρηση και εξασφάλιση ενός ασφαλούς και σταθερού περιβάλλοντος με την υποστήριξη του «Σχεδίου Υλοποίησης της Αποστολής» του Γραφείου του Ύπατου Εκπροσώπου (OHR) και την πρόληψη των «προσπαθειών για την ανατροπή της διατήρησης της ειρήνης», τρίτον τη διεξαγωγή «πληροφοριακών επιχειρήσεων» και τέταρτον τη διαχείριση των «υπολειπόμενων πτυχών της Συμφωνίας του Ντέιτον, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης του εναέριου χώρου, την παροχή τεχνογνωσίας για την αποναρκοθέτηση και των προγραμμάτων συλλογής όπλων»[58] .

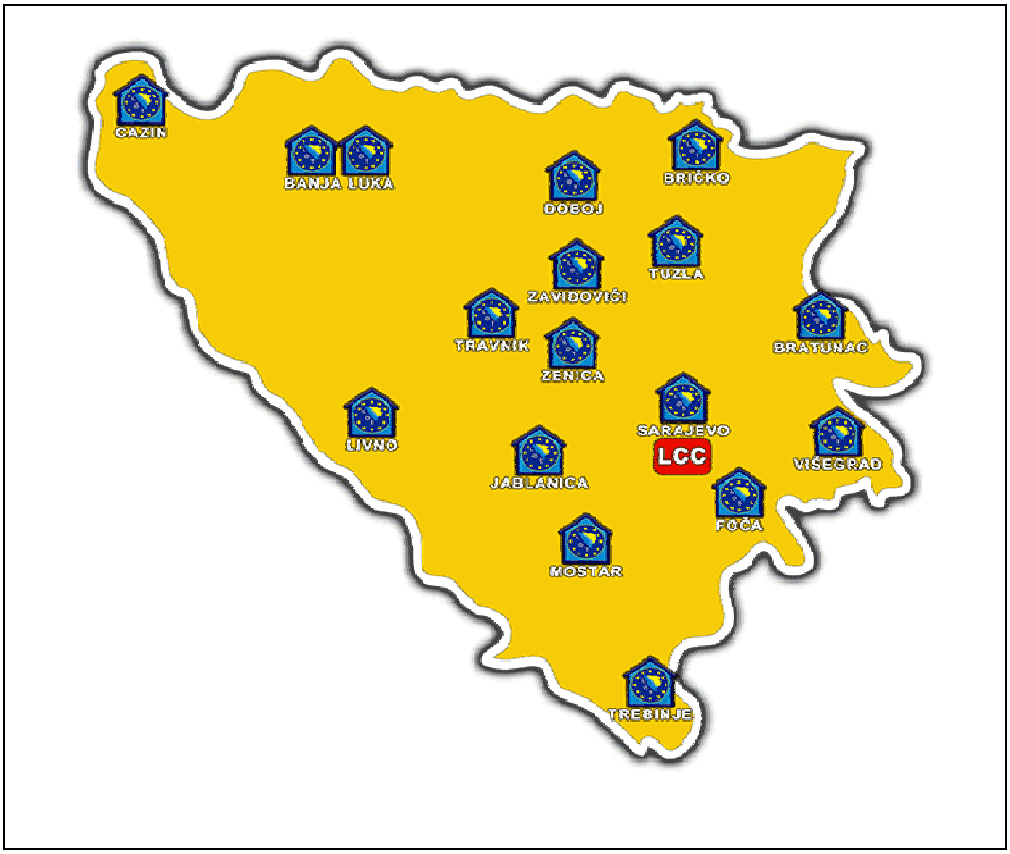

Εικόνα 5

Περιοχές LOT (2017)

Το πρώτο από τα τέσσερα βασικά έργα υποστήριξης ήταν η στήριξη του «Σχεδίου Υλοποίησης της Αποστολής» του Ύπατου Εκπροσώπου. Στο πλαίσιο των βασικών καθηκόντων υποστήριξης, αυτό περιελάμβανε ιδίως την υλικοτεχνική και επιχειρησιακή υποστήριξη με μέσα και δυνατότητες για την καταπολέμηση του

[58] Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ιδέα ενεργείας για τη στρατιωτική επιχείρηση της ΕΕ στη Β-Ε, σελ 6.

οργανωμένου εγκλήματος. Το δεύτερο βασικό καθήκον υποστήριξης ήταν η βοήθεια στη μεταρρύθμιση της άμυνας και στις αρχές του τομέα ασφάλειας. Το τρίτο καθήκον ήταν να στηρίξει το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia -ICTY) δηλαδή τον εντοπισμό προσώπων που κατηγορούνται για εγκλήματα πολέμου. Τέλος, στην EUFOR ανατέθηκε να υποστηρίξει τις ενδεχόμενες εκκενώσεις αξιωματούχων της διεθνούς κοινότητας[59].

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΕ.

Η προληπτική διπλωματία της ΕΚ αλλά και οι πρωτοβουλίες που ανέλαβε για την πρόληψη της σύγκρουσης στη Β-Ε ήταν σαφώς ανεπιτυχείς. Η αποστολή των παρατηρητών της αποστολής της ECMM δεν επέφερε τα επιθυμητά αποτελέσματα. Καθώς οι παρατηρητές ήταν άοπλοι, αυτή η αποστολή δεν μπορούσε παρά να αποστέλλει εκθέσεις για τα συμβάντα στις περιοχές αυτές. Όσο ανησυχητικές οι εκθέσεις αυτές κι αν ακούγονταν, η ΕΚ δεν μπορούσε να κάνει τίποτα περισσότερο από να επιβάλλει οικονομικές κυρώσεις, πράγμα που έκανε. Αυτό προφανώς δεν είχε αποτρεπτικό αποτέλεσμα αποτέλεσμα. Η ίδια η ECMM πέτυχε μόνο εν μέρει και αυτό γιατί πιθανότητα συνέβαλε στην αποτροπή των επιπτώσεων των συγκρούσεων στην Γιουγκοσλαβία στις γειτονικές χώρες, αλλά δεν μπόρεσε να αποτρέψει την εκδήλωση πολέμου στη Β-Ε.

Η προσπάθεια της ΕΕ στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ στην διοίκηση της διχοτομημένης πόλης του Μόσταρ δεν είχε επίσης τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η πρόκληση που αντιμετώπισε η EUAM ήταν η διαμόρφωση μιας στρατηγικής ικανής να ξεπεράσει τόσο την πόλωση της πόλης όσο και την προώθηση της διαδικασίας επανένωσης. Η πόλη του Μόσταρ αναδιοργανώθηκε σε έξι συνοικίες (τρεις Βοσνιακές και τρεις Κροατικές) και μια κεντρική-ουδέτερη ζώνη γύρω από την περιοχή της πρώην πρώτης γραμμής. Σε κάθε μία από αυτές τις συνοικίες επιτράπηκε να αποκτήσει ένα ορισμένο επίπεδο αυτονομίας στη λήψη αποφάσεων. Όμως, η έλλειψη καλής θέλησης και καχυποψίας, όσον αφορά τη συνεργασία, σε συνδυασμό με το πολύπλοκο σύστημα διοίκησης, οδήγησε σε μια πολύπλοκη αδράνεια, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την αποτυχία αυτού του εγχειρήματος[60].

[59] Στο ίδιο, σελ 7.
[60] http://www.conflictincities.org/Mostar.html

Η δράση που ανέπτυξε η ΕΕ μετά την λήξη των συγκρούσεων ήταν σαφώς πιο ενεργητική. Στα πρώτα χρόνια η ΕΕ συνείσφερε, με την συμμετοχή κρατών μελών της, σε άλλους οργανισμούς (όπως το ΝΑΤΟ και ο ΟΑΣΕ) στις επιχειρήσεις επιβολής, σταθεροποίησης και ανοικοδόμησης της χώρας. Η αποστολή της EUPM ήταν η πρώτη αποστολή της ΕΕ στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ και έληξε στις 30 Ιουνίου 2012. Η EUPM απέδειξε την επιτυχία της καθιέρωσης της ΕΠΑΑ και βοήθησε να μετατραπεί η αστυνομία της Β-Ε από ένα μέσο εθνικού πολέμου σε επαγγελματική υπηρεσία. Σημείωσε σημαντική πρόοδο στην αλλαγή της νοοτροπίας, των θεσμών και των πρακτικών της αστυνομίας της χώρας, καθώς επέτυχε να καταστήσει την τοπική αστυνομία πιο υπεύθυνη, για παράδειγμα με τη δημιουργία, την κατάρτιση και την καθοδήγηση μονάδων εσωτερικού ελέγχου που διερευνούν παραπτώματα. Η αποστολή εγκατέστησε σύγχρονη διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού στον αστυνομικό μηχανισμό διαχείρισης. Αυτό περιλαμβάνει ένα αδιάβλητο από δυνατότητα διάκρισης φύλου και εθνότητας σύστημα προσλήψεων και προαγωγών[61]. Η EUPM συνέβαλε στη μετατροπή της αστυνομίας της Β-Ε σε επαγγελματική υπηρεσία και στην πρόοδο της εναρμόνισης των θεσμών και των πρακτικών με τους ευρωπαϊκούς κανόνες. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν ελλείψεις στην επιβολή του νόμου, συμπεριλαμβανομένης της υψηλής πολιτικής αναδιάρθρωσης της αστυνομίας και της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς.

Η εξέλιξη της αποστολής EUFOR και η αξιολόγηση του έργου της μετά την ανάπτυξη της το 2004 είναι αναπόφευκτα συνδεδεμένη με την πολιτική κατάσταση και την ασφάλεια στο εσωτερικό της Β-Ε. Η εξέλιξη αυτή μπορεί να διαχωριστεί σε τρεις κυρίως φάσεις[62]. Η πρώτη φάση διήρκησε από τον Δεκέμβριο του 2004 έως τις αρχές του 2007. Η αρχική αποστολή και τα έργα συνέχισαν κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Ωστόσο, ιδιαίτερα στην αρχή, η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος προσέλκυσε τις προσπάθειες της EUFOR και, κατά συνέπεια, εξελίχθηκε ολοένα και περισσότερο προς την κατεύθυνση της «κύριας αποστολής» της. Στο τέλος αυτής της πρώτης φάσης οι αρχές της Β-Ε δημιούργησαν έναν κατάλληλο, πολυεθνοτικό επαγγελματικό στρατό και αστυνομία. Παρόλο που οι δυνάμεις αυτές εμφάνιζαν αναπόφευκτα ελλείψεις, τα βήματα αυτά αύξησαν τις

[61] Common Security and Defence Policy. European Union Police Mission in Bosnia and Herzegovina(EUPM) (http://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/eupm-bih/pdf/25062012 factsheet_eupm-bih_en.pdf)

[62] Jannik Knauer, EUFOR Althea: Appraisal and Future Perspectives of the EU's Former Flagship Operation in Bosnia and Herzegovina, σελ. 9.

ικανότητες των αρχών της χώρας για να εξασφαλίσουν σταδιακά την αυτονομία στην ασφάλεια και στη σταθερότητα και στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος[63].

Η δεύτερη φάση διήρκησε από το 2007 έως τις αρχές του 2010. Το γεγονός που οριοθέτησε την αλλαγή από την πρώτη φάση ήταν η έγκριση της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας της ΕΕ για το αναθεωρημένο σχέδιο λειτουργίας στις 27 Φεβρουαρίου 2007, γεγονός που οδήγησε σε τεράστια μείωση των δυνάμεων και συνεπώς αναπόφευκτα επηρέασε και τις δυνατότητες των παραμενόντων δυνάμεων[64]. Ωστόσο, διατηρήθηκαν τα βασικά-στρατιωτικά έργα, ιδίως το έργο της συμβολής στην εξασφάλιση ασφαλούς περιβάλλοντος και της υποστήριξης του OHR, καθώς και τα βασικά έργα υποστήριξης όπως η υποστήριξη προς το ICTY[65]. Συνεπώς, οι συνέπειες της μείωσης του επιπέδου των δυνάμεων δεν αντικατοπτρίζονται τόσο στη διαμόρφωση των έργων, όσο στο πεδίο των ενεργειών και των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνονταν στην πράξη.

Η ασάφεια της μείωσης των δυνάμεων και η ταυτόχρονη διαιώνιση της ισχυρής στρατιωτικής παρουσίας μπορούν να εξηγηθούν από το γεγονός, ότι παρά τις προσπάθειες των αρχών της Β-Ε για τη δημιουργία κεντρικών στρατιωτικών και αστυνομικών δυνάμεων, οι δυνάμεις αυτές παρέμεναν ορισμένες φορές αδύναμες να αντιμετωπίσουν τις συνεχιζόμενες πολιτικές εντάσεις. Η απουσία σοβαρών απειλών κατά της κατάστασης ασφαλείας επέτρεψε την μείωση της δύναμης της EUFOR, αλλά οι πολιτικές εντάσεις απαιτούσαν ταυτόχρονα τη συνέχιση της ισχυρής παρουσίας προκειμένου να μπορέσει να παρέμβει σε περίπτωση επιδείνωσης της κατάστασης. Το Συμβούλιο της ΕΕ τόνισε ότι διατήρησε «την ικανότητα να αναστρέψει τις επιπτώσεις της μείωσης της δύναμης για μια αρχική περίοδο 6 μηνών και να αποκαταστήσει μια πιο ισχυρή στρατιωτική παρουσία, αν χρειαστεί»[66]. Αυτή η πολιτική αστάθεια εξακολούθησε σε όλη τη δεύτερη φάση και πέραν αυτής.

Η τρίτη φάση εκτείνεται από τις αρχές του 2010 μέχρι σήμερα. Ξεκίνησε με την απόφαση του Συμβουλίου της 25ης Ιανουαρίου 2010 που θέσπισε ως «μη ε-

[63] Στο ίδιο, σελ. 12.
[64] Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Δελτίο Τύπου – 2789. Σύνοδος του Συμβουλίου - Γενικές Υποθέσεις και Εξωτερικές Σχέσεις, Συμβούλιο Έγγρ. 6756/07, Βρυξέλλες, 5 Μαρτίου 2007, σελ 10.
[65] Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιχείρηση ALTHEA στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη: απόφαση της ΕΕ για τη μετάβαση, Συμβούλιο Έγγρ. 6896/07, Βρυξέλλες, 28 Φεβρουαρίου 2007, σελ. 2 και επόμενες.
[66] Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Έγγρ. 6896/07, σελ. 3.

κτελεστή την στήριξη ανοικοδόμησης των ικανοτήτων και την εκπαίδευση» για τις αρχές της B-E[67]. Ορισμένοι εμπειρογνώμονες και έθνη είχαν προηγουμένως διεκδικήσει την εκπλήρωση των στρατιωτικών καθηκόντων από την EUFOR και ζήτησαν την ανάκληση της εκτελεστικής εντολής. Ωστόσο, αυτή η νέα μεταρρυθμιστική διάσταση στον τομέα της ασφάλειας της EUFOR προστέθηκε στα επίμονα εκτελεστικά στρατιωτικά έργα και αποτελούσε την πιο σημαντική μεταρρύθμιση των έργων της επιχείρησης από την ανάπτυξή της[68].

[67] Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Δελτίο Τύπου – 2992. Σύνοδος του Συμβουλίου - Εξωτερικών Υποθέσεων, Έγγρ. 5686/10, Βρυξέλλες, 25 Ιανουαρίου 2010, σελ. 12.
[68] Jannik Knauer, EUFOR Althea: Appraisal and Future Perspectives of the EU's Former Flagship Operation in Bosnia and Herzegovina, σελ. 18.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Ε»

ΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΕΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΑΣΕ ΣΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΕΝΟΠΛΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

Η δράση του ΟΑΣΕ για την πρόληψη της σύγκρουσης στη Β-Ε ήταν περιορισμένη περιλαμβάνοντας υποστήριξη προς την ΕΚ και τον ECMM[69]. Κατά την διάρκεια των συγκρούσεων ο ΟΑΣΕ είχε μια μικρή αποστολή στο Σεράγεβο, στόχος της οποίας ήταν να υποστηρίξει τους τρεις διαμεσολαβητές της Βοσνιακής Ομοσπονδίας ενώ επιπλέον, έστειλε αρκετούς ανταποκριτές στην περιοχή. Δύο άλλες αποστολές του ΟΑΣΕ στην περιοχή είχαν ως στόχο την προληπτική διπλωματία. Η μια αποτελούσε την «Αποστολή μεγάλης διάρκειας στο Κοσσυφοπέδιο, το Σάντζιακ και τη Βοϊβοντίνα». Η εντολή αυτής της αποστολής αναστάλθηκε στις 28 Ιουνίου 1993 λόγω της άρνησης της ΟΔ της Γιουγκοσλαβίας να συναινέσει στην παράταση της. Η δεύτερη αφορούσε την FYROM και την αποστολή παρατηρητών, οι οποίοι βρίσκονταν σε άμεση συνεργασία με την UNPREDEP.

Σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε ο ΟΑΣΕ στην εφαρμογή των κυρώσεων του ΟΗΕ, διοργανώνοντας αποστολές βοήθειας για την επιβολή κυρώσεων (Sanction Assistance Missions - SAM's), οι οποίες προσέφεραν τεχνική βοήθεια για την εκτέλεση των κυρώσεων. Στη περίπτωση αυτή ο ΟΑΣΕ υποστηρίχθηκε από την ΕΚ /ΕΕ. Για να εξασφαλιστεί η αγαστή συνεργασία, διορίστηκε συντονιστής κυρώσεων της ΕΕ και του ΟΑΣΕ ενώ παράλληλα λειτούργησε κέντρο επικοινωνίας SAM στις Βρυξέλλες.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΟΑΣΕ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ

Ο ΟΑΣΕ ανέλαβε την ευθύνη για τρία σημαντικά έργα στην μετά τη Συμφωνία του Ντέιτον εποχή. Πρώτο από αυτά ήταν η περιφερειακή σταθεροποίηση και έλεγχος των εξοπλισμών, δεύτερο η διεξαγωγή των εκλογών[70] και τρίτο τα αν-

[69] Jan Wouters and Frederik Naert, Institute for International Law. How Effective is the European Security Architecture Lessons from Bosnia and Kosovo, Working Paper No 6 - May 2001, σελ. 9.

[70] Για την απρόσκοπτη διεξαγωγή των εκλογών, η αρμόδια Επιτροπή του ΟΑΣΕ υιοθέτησε σειρά κυρωτικών μέτρων σε βάρος των απείθαρχων. Τα μέτρα αυτά συνίστανται στην απαγόρευση συμμετοχής κόμματος ή κομματικού συνασπισμού, στην ακύρωση ψηφοδελτίων του, στον αποκλεισμό

θρώπινα δικαιώματα. Για την εκπλήρωση των έργων του, ο ΟΑΣΕ ίδρυσε την «Αποστολή του ΟΑΣΕ στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη». Η αποστολή αυτή ήταν η πρώτη εμπλοκή του ΟΑΣΕ σε περιοχή που μόλις είχε απεμπλακεί (μέσω της ειρηνευτικής διαδικασίας) από το περιβάλλον ένοπλης σύγκρουσης[71].

Η αποστολή σήμερα εμπλέκεται σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, από τον έλεγχο των εξοπλισμών, τη μεταρρύθμιση του τομέα της ασφάλειας, την διερεύνηση εγκλημάτων πολέμου και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, έως την πολιτική και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, την ισότητα των φύλων, τα προγράμματα για τη χρηστή διακυβέρνηση και την πρωτοβουλία της κοινωνίας των πολιτών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων[72]. Ο ΟΑΣΕ εξακολουθεί να διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην ενίσχυση την ικανότητα της χώρας για να προωθήσει μια βιώσιμη και σταθερή ασφάλεια και άμυνα με την υποστήριξη της δημιουργίας ιδρυμάτων, ενώσεων και διαδικασιών που θα αποτρέψουν μελλοντικές συγκρούσεις, θα ενισχύσουν τη διακυβέρνηση, θα ενθαρρύνουν την εδραίωση της ως πολυεθνικής και πολυεθνοτικής δημοκρατικής κοινωνίας. Επιπλέον, ο ΟΑΣΕ είναι ένας από τους κύριους υποστηρικτές της οικοδόμησης της κοινωνίας των πολιτών.

Η αποστολή το πράττει κυρίως μέσω έντεκα θεματικών[73] καθώς και ενός δικτύου δεκατεσσάρων γραφείων σε όλη τη χώρα. Αυτή η δομή επιτρέπει στον ΟΑΣΕ να λειτουργεί στενά με ανθρώπους και αξιωματούχους σε δήμους, περιφέρειες, και οντότητες καθώς και στην πρωτεύουσα της χώρας και τα κεντρικά όργανα του κράτους. Οι έντεκα θεματικές της αποστολής περιλαμβάνουν κοινοτική δέσμευση, κυβερνητική ανάπτυξη, κοινοβουλευτική υποστήριξη και παρακολούθηση, δικαστική και νομική μεταρρύθμιση, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα και ισότητα, εκπαίδευση, υποστήριξη συμμόρφωσης, έλεγχος των εξοπλισμών, κοινοβουλευτική εποπτεία του τομέα ασφαλείας, οικοδόμηση θεσμικής ικανότητας στον τομέα της ασφάλειας και παρακολούθηση των διασυνοριακών θεμάτων ασφάλειας.

υποψηφίων από συνδυασμούς ή και στην απαγόρευση καθόδου στις εκλογές ανεξαρτήτων υποψηφίων.

[71] Martina Huber, The Effectiveness of OSCE Missions: The cases of Uzbekistan, Ukraine and Bosnia and Herzegovina, σελ. 25.

[72] http://www.osce.org/bih/106637

[73] Στο ίδιο.

Κοινοτική Δέσμευση

Στόχος της Κοινοτικής Δέσμευσης είναι η Δημιουργία δημοκρατίας χωρίς αποκλεισμούς σε τοπικό επίπεδο και η συνεργασία με τις κοινότητες της Β-Ε για την ενθάρρυνση της συνεχιζόμενης δέσμευσης τους με τις τοπικές αρχές. Το τμήμα Κοινοτικής δέσμευσης προωθεί διαδικασίες και μηχανισμούς, μέσω των οποίων οι πολίτες είναι όλο και περισσότερο σε θέση να συμμετάσχουν στην διαδικασία λήψης αποφάσεων. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην ενίσχυση του επιπέδου συμμετοχής στις ευάλωτες και υπό-εκπροσωπούμενες ομάδες και στην οικοδόμηση της ικανότητάς τους να αναλαμβάνουν την ευθύνη των εκλεγμένων υπαλλήλων, ώστε να παρέχουν ζωτικές υπηρεσίες.

Μέσω της τοπικής πρωτοβουλίας, η αποστολή λειτουργεί με ομάδες πολιτων, ώστε να αυξήσουν τη συμμετοχή τους στις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και πολιτικές διαδικασίες που επηρεάζουν τη ζωή τους. Το πρόγραμμα ενθαρρύνει τις αγροτικές κοινότητες, τη νεολαία, τις γυναίκες, τις μειονότητες, τους επαναπατριζόμενους, και άλλες ευπαθείς ομάδες για να αναλάβουν δράση, ώστε να ωφελήσουν τις κοινότητες τους και να ενθαρρύνουν τον διάλογο σε ολόκληρη την κοινοτική διαίρεση.

Οι σχολικές κοινότητες, οι ενώσεις εθνικών μειονοτήτων και άλλοι πολιτικοί φορείς εμπλέκονται τακτικά για να ενταχθούν σε πρωτοβουλίες για την προώθηση των προγραμμάτων. Στο πλαίσιο των στοχοθετημένων έργων, ο ΟΑΣΕ υποστηρίζει συγκεκριμένα την ενίσχυση της συμμετοχής του πολίτη στην ΕΕ, τις δημοτικές επιτροπές και τις δημόσιες ακροάσεις, την εμπλοκή των νέων, τον εθελοντισμό, την ανάπτυξη των δημοτικών έργων εταιρικής σχέσης και πιο δραστήρια χρήση των δημοκρατικών μηχανισμών ελέγχου, για να διασφαλιστεί η διαφάνεια των εγχώριων ιδρυμάτων και υπηρεσιών.

Κυβερνητική Ανάπτυξη

Στόχος της Κυβερνητικής Ανάπτυξης είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας, της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας των νομοθετικών και εκτελεστικών οργάνων διάμεσου της εργασίας με τις επιλεγμένες δημοτικές διοικήσεις και κυβερνήσεις των περιφερειών. Μέσω της τοπικής πρωτοβουλίας, η αποστολή εργάζεται για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και την ανταπόκριση των το-

πικών κυβερνήσεων για να διασφαλιστεί ότι οι δήμοι έχουν την πολιτική βούληση και την θεσμική ικανότητα, για να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες και τις απαιτήσεις όλων των πολιτών. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στο τοπικό επίπεδο διακυβέρνησης, δεδομένου ότι οι δήμοι αποτελούν το πιο προσιτό επίπεδο επαφής των πολιτών με την πολιτεία. Μέσω του δικτύου των γραφείων σε όλη τη χώρα, ο ΟΑΣΕ επικεντρώνεται στη βελτίωση της εργασίας και στην οικοδόμηση των ικανοτήτων των δημάρχων, των δημοτικών διοικήσεων, συνελεύσεων και συμβούλιων καθώς και των τοπικών μέσων ενημέρωσης.

Η αποστολή υποστηρίζει τις μεταρρυθμίσεις στη νομοθεσία της τοπικής αυτοδιοίκησης, βοηθώντας τη διαδικασία εναρμόνισης των δημοτικών αρχών και της νομοθεσίας των περιφερειών με τους νόμους του υψηλότερου επιπέδου. Μέσω προσαρμοσμένης υποστήριξης, η αποστολή επίσης συνεργάζεται με επιλεγμένα περιφερειακά συγκροτήματα και διοικήσεις, ώστε να βελτιώσουν τις ικανότητές τους και να αυξήσουν το επίπεδο παροχής τους έναντι των πολιτών.

Κοινοβουλευτική Υποστήριξη και Παρακολούθηση

Η θεματική αυτή έχει σαν στόχο τη συνεργασία με το κοινοβούλιο του κράτους (Κοινοβουλευτική Συνέλευση της Β-Ε), τα κοινοβούλια των οντοτήτων (το Κοινοβούλιο της Ομοσπονδίας της Β-Ε και της RS), και την Περιφέρεια του Brcko, ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα και η διαφάνεια τους.

Ο ΟΑΣΕ θεώρει ότι η αποτελεσματική κοινοβουλευτική διακυβέρνηση είναι απαραίτητη για τη μετάβαση της Β-Ε από το καθεστώς εφαρμογής της ειρήνης στην πλήρη ενσωμάτωση στις Ευρω-ατλαντικές δομές. Το κράτος, και σε χαμηλότερο επίπεδο τα κοινοβούλια, διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην καθοδήγηση της χώρας για την επιτυχή ολοκλήρωση των ενταξιακών απαιτήσεων, ιδίως σε ό,τι αφορά στην εναρμόνιση ορισμένων νομοθεσιών και στη διαδικασία προσέγγισης των πολιτών. Καθώς αυξάνεται ο νομοθετικός φόρτος εργασίας κατά τη διαδικασία ολοκλήρωσης, η αποστολή συμβάλλει στον εξοπλισμό των θεσμικών οργάνων και στην τεχνική και επαγγελματική εμπειρογνωμοσύνη για την αποτελεσματική λειτουργία τους. Ο ΟΑΣΕ παρακολουθεί επίσης την Ολομέλεια και τις Συνόδους της Επιτροπής Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης της χώρας, το Κοινοβούλιο της Ομο-

σπονδίας της Β-Ε, την Εθνοσυνέλευση της RS και της Περιφέρειας του Brcko, προκειμένου να προωθεί την μεγαλύτερη τήρηση των διεθνών προτύπων.

Δικαστική και Νομική Μεταρρύθμιση

Η Δικαστική και Νομική Μεταρρύθμιση έχει ως απώτερο σκοπό την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ενίσχυση του κράτους δικαίου. Το Σύνταγμα της Β-Ε διακηρύσσει ότι η χώρα πρέπει να είναι ένα δημοκρατικό κράτος που τηρεί τους νόμους και απαιτεί από το κράτος και τις κυβερνήσεις των οντοτήτων να διασφαλίζουν τον πλήρη σεβασμό των διεθνώς αναγνωρισμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις θεμελιώδεις ελευθερίες. Η εφαρμογή αυτών των στόχων εξαρτάται από ένα ισχυρό, αποτελεσματικό, αμερόληπτο και ανεξάρτητο δικαστικό σώμα. Ως εκ τούτου, η αποστολή του ΟΑΣΕ επικεντρώνεται στην παρακολούθηση και υπεράσπιση του τομέα της δικαιοσύνης, στη λογοδοσία για τα εγκλήματα πολέμου και στην προστασία των ευάλωτων ατόμων που αντιμετωπίζουν το δικαστικό σύστημα και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Η αποστολή επιδιώκει να διασφαλίσει ότι όλοι οι άνθρωποι θα έχουν ισότιμη πρόσβαση στο δικαστικό σύστημα. Σημαντικό μέρος της εργασίας της αποστολής είναι ένα κρατικό πρόγραμμα παρακολούθησης δικών, το οποίο επικεντρώνεται στη δικαστική διαδικασία ποινικών υποθέσεων από την αρχή μέχρι το τέλος, στη προδικαστική παραπομπή σε δίκες και τις διαδικασίες προσφυγής, με ιδιαίτερη βαρύτητα στα εγκλήματα πολέμου, το οργανωμένο έγκλημα και τη διαφθορά, την εμπορία ανθρώπων και την εκτέλεση ποινικών κυρώσεων. Η αποστολή βοηθά τον τομέα της δικαιοσύνης να διασφαλίζει ότι οι νόμοι και οι πρακτικές συμμορφώνονται με το Σύνταγμα της χώρας και με τα διεθνή όργανα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, το δικαστικό σώμα λειτουργεί κατά τρόπο ανεξάρτητο, αποτελεσματικό και διαφανή, ότι τα δικαιώματα των θυμάτων στη δίκη προστατεύονται, οι εναγόμενοι ασκούν το δικαίωμά τους σε δίκαιη δίκη και τα μέσα ενημέρωσης και η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζουν εποικοδομητικό ρόλο στη διασφάλιση της δικαιοσύνης για όλους.

Οικονομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα και Ισότητα

Ο στόχος σε αυτόν τον τομέα είναι η προώθηση των πολιτικών και των πρακτικών που συμμορφώνονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, με ιδιαίτερη έμφαση στην ισότητα και την αποφυγή διακρίσεων και την ενίσχυση των ικανοτήτων των κρατικών θεσμών για τα ανθρώπινα δικαιώματα και της κοινωνίας των πολιτών. Ο ΟΑΣΕ με την προσπάθεια του αυτή βοηθά τις αρχές της Β-Ε σε όλα τα επίπεδα να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους για σεβασμό, προστασία και εκπλήρωση των οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων ευάλωτων ατόμων και ομάδων με προοδευτικό και βιώσιμο τρόπο και σύμφωνα με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Αποστολή συνεργάζεται με τις αρχές για τη βελτίωση της νομοθεσίας και των πρακτικών που συμμορφώνονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, με έμφαση στην αστική δικονομική νομοθεσία και στην εφαρμογή των δικαστικών αποφάσεων. Βοηθά επίσης τον Διαμεσολαβητή της Β-Ε για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών να αυξήσουν την ικανότητά τους να υποστηρίζουν και να υπερασπίζονται τα δικαιώματα των περιθωριοποιημένων και κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων ή ατόμων.

Στον τομέα των κοινωνικών δικαιωμάτων, η προσπάθεια του ΟΑΣΕ εστιάζει στην εξάλειψη των ανισοτήτων στη νομοθεσία, τις πολιτικές και τις πρακτικές στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας και της κοινωνικής στέγασης, καθώς και για την ανάπτυξη των ικανοτήτων των φορέων παροχής κοινωνικής πρόνοιας για την εξασφάλιση μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας. Ιδιαίτερη σημασία έχει η υποστήριξη της αποστολής στις δραστηριότητες και τις προσπάθειες που αποσκοπούν στη διασφάλιση της βιώσιμης επιστροφής των προσφύγων και των εκτοπισθέντων, το οποίο αποτελεί άμεση απαίτηση της Συμφωνίας του Ντέιτον. Ταυτόχρονα επιδιώκεται η βελτίωση της προστασίας και της προώθησης των δικαιωμάτων των Ρομά και των άλλων εθνικών μειονοτήτων, των ίσων ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρίες και η προσπάθεια της μείωσης και εξάλειψης των διακρίσεων λόγω φύλου, αυξάνοντας το επίπεδο συμμετοχής των γυναικών στη δημόσια και πολιτική ζωή.

Εκπαίδευση

Η προσπάθεια στον τομέα της εκπαίδευσης εστιάζει στην προώθηση της χρηστής διακυβέρνησης στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού τομέα και σχολείων χωρίς

κοινωνικούς αποκλεισμούς, προσιτών και αξιόπιστων για όλη τη χώρα. Σε συνεργασία με τους εγχώριους φορείς, η αποστολή αντιμετωπίζει την υποχρέωση της Β-Ε να ευθυγραμμίσει το εκπαιδευτικό σύστημα με τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας μέσω της μεταρρύθμισης του περιεχομένου της εκπαίδευσης, του πολιτικού πλαισίου και της ανάπτυξης σχολείων με μεγαλύτερη συμμετοχή και προσβασιμότητα.

Ο ΟΑΣΕ επιδιώκει να ενισχύσει τους μηχανισμούς εποπτείας και να ενθαρρύνει τους πολίτες να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Τα έργα επικεντρώνονται στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών, τα σχολικά δίκτυα, τους διευθυντές των σχολείων και τους εκπαιδευτικούς επιθεωρητές. Οι προσπάθειες επίσης επικεντρώνονται στη μεταρρύθμιση των προγραμμάτων σπουδών υποστηρίζοντας την ανάπτυξη και τη θέσπιση προτύπων και αποτελεσματικών αναλυτικών προγραμμάτων σε όλη τη χώρα με βάση σύγχρονους μαθησιακούς στόχους που προάγουν την ένταξη και τον σεβασμό της διαφορετικότητας. Συγκεκριμένα, τα έργα της αποστολής έχουν υποστηρίξει τη μεταρρύθμιση του εγχειριδίου της ιστορίας και τον εκσυγχρονισμό και τον αυξημένο σεβασμό της διαφορετικότητας με τη διδασκαλία σχετικά με τις εθνικές μειονότητες στα γενικά προγράμματα σπουδών. Η αποστολή επικεντρώνεται περαιτέρω στην αύξηση των ικανοτήτων των συμβουλίων των μαθητών και των συλλογών των γονέων, ενώ προωθεί τη διαμεσολάβηση ως μέσο πρόληψης και επίλυσης συγκρούσεων στα σχολεία και εργάζεται για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ όλων των φορέων του σχολείου.

Υποστήριξη Συμμόρφωσης

Μέσω του προγράμματος υποστήριξης συμμόρφωσης επιδιώκεται η εφαρμογή από τη χώρα πλήρως των δεσμεύσεων της έναντι του ΟΑΣΕ αλλά και των λοιπών διεθνών πολιτικό-στρατιωτικών της δεσμεύσεων. Η αποστολή βοηθά τις κρατικές αρχές στην εφαρμογή των κανόνων και των αρχών που προβλέπονται σε διάφορα έγγραφα του ΟΑΣΕ, συμπεριλαμβανομένων του Κώδικα Συμπεριφοράς του ΟΑΣΕ για τις Πολιτικό-στρατιωτικές Πτυχές Ασφάλειας, του Εγγράφου του ΟΑΣΕ για τα Φορητά Όπλα και τον Ελαφρύ Οπλισμό, του Εγγράφου του ΟΑΣΕ για τα Αποθέματα Συμβατικών Πυρομαχικών και του Έγγραφου της Βιέννης του 2011 σχετικά με τα Μέτρα Εμπιστοσύνης και Ασφάλειας.

Στο πλαίσιο αυτό κάθε χρόνο, τα συμμετέχοντα κράτη του ΟΑΣΕ καλούνται να συμμετάσχουν σε διάφορες ανταλλαγές πληροφοριών σχετικά με ποικίλα θέματα, μεταξύ των οποίων ο δημοκρατικός έλεγχος των θεσμών ασφάλειας, τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης και ασφάλειας, οι εξαγωγές όπλων και η διαχείριση στρατιωτικών αποθεμάτων. Ταυτόχρονα η αποστολή συνεργάζεται με το Υπουργείο Εξωτερικών της χώρας, το Υπουργείο Άμυνας και το Υπουργείο Ασφάλειας, καθώς και με τις αντίστοιχες υπηρεσίες τους, σε θέματα που αφορούν την ανταλλαγή πληροφοριών, την ευαισθητοποίηση και την ανάπτυξη ικανοτήτων.

Επιπλέον, η αποστολή εξακολουθεί να διεξάγει σεμινάρια ειδικά για κρατικούς υπαλλήλους, ενώ στο επίπεδο των οντοτήτων ενημερώσεις σχετικά με το τον Κώδικα Δεοντολογίας του ΟΑΣΕ για τις Πολιτικό-στρατιωτικές Πτυχές Ασφάλειας και Εμπιστοσύνης και τα Μέτρα Οικοδόμησης Ασφάλειας. Σε συνεργασία με το Υπουργείο Εξωτερικών, διεξάγει διασκέψεις για την αναθεώρηση της συμμόρφωσης της Β-Ε σχετικά με τις πολιτικό-στρατιωτικές δεσμεύσεις της και προτείνει μέσα βελτίωσης της αλληλεπίδρασης και του συντονισμού των υπηρεσιών για τις συνολικές δραστηριότητες συμμόρφωσης. Η συνεργασία αυτή προσφέρει τη δυνατότητα διεξαγωγής ειδικών σεμιναρίων για άλλα έγγραφα ή αποφάσεις του Φόρουμ του ΟΑΣΕ για τη συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας, όταν απαιτείται.

Έλεγχος Εξοπλισμών

Η αποστολή του ΟΑΣΕ προωθεί και βοηθά τις προσπάθειες βελτίωσης για τη διαχείριση των αποθεμάτων των στρατιωτικών όπλων, πυρομαχικών και εκρηκτικών στη χώρα σε συνεργασία με το Υπουργείο Άμυνας και άλλους εταίρους για να μειώσουν τους κινδύνους τυχαίας έκρηξης, κλοπής και περαιτέρω εξάπλωσης αυτών. Λόγω της συνεχιζόμενης προόδου όσον αφορά την εφαρμογή της υπο-περιφερειακής συμφωνίας ελέγχου των όπλων που συνδέεται με το παράρτημα Ι-Β, του άρθρου IV της Συμφωνίας του Ντέιτον και τη διαδικασία μεταφοράς ιδιοκτησίας στα συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας, η αποστολή υποστηρίζει τον Προσωπικό Εκπρόσωπο του Προέδρου του ΟΑΣΕ για το Άρθρο IV κατά την προετοιμασία και την εκτέλεση των καθηκόντων του, παρέχοντας γλωσσική και διοικητική βοήθεια.

Ταυτόχρονα ο ΟΑΣΕ προωθεί και βοηθά τις προσπάθειες για τη βελτίωση της διαχείρισης των αποθεμάτων στρατιωτικών όπλων, πυρομαχικών και εκρηκτικών υλών της χώρας. Αυτό επιτυγχάνεται με την προώθηση της καταστροφής, ως προτιμώμενης μεθόδου εξάλειψης των πλεονασμάτων των πυρομαχικών και με την ενθάρρυνση βελτιώσεων στην ασφάλεια των τόπων αποθήκευσης. Το Υπουργείο Άμυνας της Β-Ε έχει διαπιστώσει ότι έχει πλεόνασμα περίπου 40.000 όπλων και περίπου 17.000 τόνων πυρομαχικών. Ο ΟΑΣΕ, σε συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς, προωθεί την άποψη ότι όλα τα πλεονασματικά πυρομαχικά και τα περισσότερα, αν όχι όλα, από τα πλεονασματικά όπλα θα πρέπει να καταστραφούν και ενθαρρύνει τη χώρα να επιταχύνει το ρυθμό της καταστροφής επιδιώκοντας τη βοήθεια του ΟΑΣΕ ή άλλων διεθνών οργανισμών ή διαμέσου διμερών συμφωνιών.

Κοινοβουλευτική Εποπτεία του Τομέα Ασφαλείας

Ο στόχος στην περίπτωση αυτή είναι η εξασφάλιση αποτελεσματικού δημοκρατικού ελέγχου στον τομέα της ασφάλειας. Προκειμένου να ασκεί κοινοβουλευτική εποπτεία στον τομέα ασφάλειας της χώρας, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση της Β-Ε απασχολεί έναν Κοινοβουλευτικό Στρατιωτικό Επίτροπο για να διασφαλίσει τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του στρατιωτικού προσωπικού και δύο Μικτές Επιτροπές επιφορτισμένες με την εποπτεία των πολιτικών και των δαπανών στον τομέα της ασφάλειας. Ο ΟΑΣΕ προωθεί την εξουσία, την ευθύνη και την προσβασιμότητα του στρατιωτικού Επιτρόπου της Β-Ε. Βοηθά επίσης στα μέλη της Μεικτής Επιτροπής για την Άμυνα και την Ασφάλεια και τη Μεικτή Επιτροπή για την Εποπτεία του Έργου του Οργανισμού Ασφάλειας Πληροφοριών της χώρας για την αύξηση των ικανοτήτων τους στην άσκηση των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων εποπτείας.

Η κοινοβουλευτική εποπτεία διασφαλίζει ότι τα Υπουργεία Άμυνας και Ασφάλειας της Β-Ε, οι αντίστοιχες υπηρεσίες τους και ο Οργανισμός Ασφάλειας Πληροφοριών εκπληρώνουν τις νομικές υποχρεώσεις τους. Αυτές περιλαμβάνουν την εξασφάλιση του σεβασμού των θεμελιωδών ελευθεριών του κοινού καθώς και του δικού τους προσωπικού. Η Μεικτή Επιτροπή για την Άμυνα και την Ασφάλεια εξετάζει επίσης τα ετήσια σχέδια και τις δαπάνες των θεσμών του τομέα της ασφάλειας. Η Μεικτή Επιτροπή για την Εποπτεία του Έργου του Οργανισμού Ασφάλει-

ας Πληροφοριών κάνει το ίδιο όσον αφορά τον Οργανισμό Ασφάλειας Πληροφοριών και επιβλέπει τη νομιμότητα των θεσμών του τομέα της ασφάλειας όσον αφορά την εφαρμογή του νόμου της χώρας για την προστασία των απόρρητων δεδομένων.

Μέσω της διμερούς και περιφερειακής συνεργασίας, τα μέλη και των δύο Μικτών Επιτροπών μαθαίνουν τις δυνατότητες, τις βέλτιστες πρακτικές και τις προκλήσεις άλλων συμμετεχόντων κρατών στην εκτέλεση κοινοβουλευτικής εποπτείας των θεσμών ασφάλειας. Τα μέλη της επιτροπής επισκέπτονται επίσης διάφορα ιδρύματα στο έδαφος της Β-Ε και διεξάγουν συναντήσεις με τη συνοριακή αστυνομία, αξιωματούχους του Οργανισμού Ασφάλειας Πληροφοριών και με τις μονάδες των ενόπλων δυνάμεων της Β-Ε. Αυτές οι επισκέψεις χρησιμεύουν για την αύξηση της ευαισθητοποίησης των μελών σχετικά με τις πραγματικές ανάγκες, τις ανησυχίες και τις δυνατότητες των ανθρώπων που υπηρετούν σε διάφορες λειτουργίες ασφάλειας.

Προκειμένου να αποδείξουν τα διδάγματα που αποκομίσθηκαν και να συνεχίσουν την εξερεύνηση των αντίστοιχων θεμάτων, οι μικτές επιτροπές συνεργάζονται με τον ΟΑΣΕ με τη διεξαγωγή σεμιναρίων, συνεδριάσεων και εργαστηρίων σε επιλεγμένα θέματα. Ο ΟΑΣΕ συνδράμει επίσης στις μικτές επιτροπές και το προσωπικό τους παρέχοντας νομική υποστήριξη και εμπειρογνωμοσύνη στην προετοιμασία, την αναθεώρηση και την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά στον τομέα της ασφάλειας του κράτους.

Οικοδόμηση Θεσμικής Ικανότητας στον Τομέα της Ασφάλειας

Ο ΟΑΣΕ συνεργάζεται με τη Διυπουργική Ομάδα Εργασίας της Υπουργικής Ομάδας του Συμβουλίου της Β-Ε για την εφαρμογή της πολιτικής ασφάλειας της χώρας για την προώθηση της ευαισθητοποίησης και της εφαρμογής της Πολιτικής Ασφάλειας που υιοθετείται, για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ανάγκη μιας τέτοιας πολιτικής και για να προωθήσει τη δημιουργία και τη διατήρηση μόνιμων ιδρυμάτων και άλλων πόρων που απαιτούνται για αυτούς τους σκοπούς. Αυτό γίνεται με τη διεξαγωγή μιας σειράς ετήσιων και ad hoc εκδηλώσεων για υπαλλήλους και επιλεγμένα μέλη του κοινού. Η αποστολή ενθαρρύνει επίσης την τροποποίηση της τρέχουσας Πολιτικής Ασφάλειας, ώστε να ληφθούν υπόψη οι συνεχι-

ζόμενες μεταρρυθμίσεις στον τομέα της ασφάλειας και να αντιμετωπιστούν ευρύτερα ζητήματα ασφάλειας, όπως ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης, του ακαδημαϊκού κόσμου, της επιστήμης και της βιομηχανίας σε θέματα ασφαλείας. Κατά συνέπεια, η αποστολή υποστηρίζει επίσης φόρουμ περιφερειακού διαλόγου σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές κατά την προετοιμασία και τη διαχείριση των τρόπων αντιμετώπισης πιθανών φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών και συνεργάζεται με τα Υπουργεία Άμυνας και Ασφάλειας της Β-Ε, για να καταστήσουν τα αντίστοιχα λειτουργικά και επικοινωνιακά τους κέντρα διαλειτουργικά.

Με το Υπουργείο Άμυνας της Β-Ε, η αποστολή εργάστηκε για τη διεξαγωγή τακτικών ετήσιων στρατηγικών πολιτικό-στρατιωτικών σεμιναρίων για εκτελεστικούς και ανώτερους εκπροσώπους της Προεδρίας της χώρας, του Συμβουλίου Υπουργών, του Υπουργείου Άμυνας, του Υπουργείου Ασφάλειας, των Ενόπλων Δυνάμεων, των μελών της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης, των μέσων ενημέρωσης και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Ο στόχος αυτών των σεμιναρίων είναι να συγκεντρώσουν τους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων, τους συμβούλους πολιτικής και τους παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών ώστε να διερευνήσουν τη διαδικασία, με την οποία οι κρίσιμες αποφάσεις σχετικά με την εμπλοκή αξιωματούχων της Β-Ε σε επιχειρήσεις υποστήριξης της ειρήνης και την ικανότητα της χώρας, να προχωρήσει προς την ευρωατλαντική ολοκλήρωση.

Παρακολούθηση των Διασυνοριακών Θεμάτων Ασφάλειας

Η αποστολή του ΟΑΣΕ παρακολουθεί τον δημοκρατικό έλεγχο του τομέα ασφάλειας του κράτους. Συχνά ζητείται να παρέχει συμβουλές ή να διευκολύνει δραστηριότητες σχετικά με θέματα που δεν περιγράφονται ρητά στην αρχική εντολή ανάπτυξης της, αλλά εμπίπτουν στην προσέγγισή της για την ενθάρρυνση της συνολικής ασφάλειας. Σε τέτοιες περιπτώσεις, συντονίζει τις προσπάθειες με τη Γραμματεία του ΟΑΣΕ και το Κέντρο Πρόληψης Συγκρούσεων και τις αντίστοιχες υποδιαιρέσεις τους, ώστε να διασφαλίζεται ότι προσφέρονται οι καλύτερες συμβουλές και υποστηρίζονται οι κατάλληλες δραστηριότητες από τον ΟΑΣΕ. Η αποστολή του ΟΑΣΕ επικεντρώνεται σε τέσσερα θέματα διασυνοριακής ασφάλειας, τη διαχείριση των συνόρων, την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, την πολιτική προστασίας / διαχείρισης κρίσεων και ειδικά θέματα αστυνομίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της ένταξης των φύλων στον τομέα της ασφάλειας.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΟΑΣΕ

Σε ό, τι αφορά την προληπτική δράση, ο ΟΑΣΕ αποδείχτηκε ανήμπορος στην υλοποίηση της απαιτούμενης προληπτικής διπλωματίας ώστε να αποτρέψει την σύγκρουση. Οι παρεμβάσεις του ΟΑΣΕ κατά την περίοδο των συγκρούσεων ήταν πιο σημαντικές, καθώς εστίασαν στην συνδρομή και επιβολή των κυρώσεων εις βάρος της Γιουγκοσλαβίας (Sanction Assistance Missions - SAM's). Σημαντικό σημείο στην περίοδο αυτή ήταν η αναγνώριση της ανάγκης συνεργασίας μεταξύ του ΟΑΣΕ και της ΕΕ, γεγονός που αποδεικνύεται από τη δημιουργία του κέντρου επικοινωνίας SAM στις Βρυξέλλες

Το έργο της αποστολής του ΟΑΣΕ στην μετά τη Συμφωνία του Ντέιτον εποχή δεν μπορεί εύκολα να συγκριθεί με το έργο της οποιαδήποτε άλλης αποστολής, λόγω της μοναδικής πολιτικό-στρατιωτικής κατάστασης της χώρας. Σε λειτουργικό επίπεδο, η αποστολή ξεκίνησε με ένα σαφές καθήκον, δηλαδή να υποστηρίξει την εφαρμογή των συμφωνιών που είχαν συναφθεί σύμφωνα με το παράρτημα 1-Β της Συμφωνίας. Παρόλο που αυτό το καθήκον κατοχυρώθηκε με την εντολή του, με την πάροδο του χρόνου, οι ευθύνες και τα έργα διευρύνθηκαν σημαντικά μέχρις ότου τελικά δεν υπήρχε ορατή σύνδεση μεταξύ των δραστηριοτήτων της και της αρχικής εντολής. Προκειμένου να νομιμοποιηθούν αυτές οι δραστηριότητες, τέθηκαν ρητά στο πλαίσιο συμμόρφωσης με τις δεσμεύσεις του ΟΑΣΕ. Χωρίς αυτό το πλαίσιο, πιθανότατα δεν θα θεωρούνταν ως έργα της αποστολής του ΟΑΣΕ[74].

Για την παροχή βοήθειας στην εφαρμογή και την επαλήθευση των συμφωνιών που επετεύχθησαν στο Παράρτημα 1-Β της Συμφωνίας του Ντέιτον, ο ΟΑΣΕ ενήργησε επαγγελματικά από την αρχή. Στον τομέα των επιθεωρήσεων, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος των δραστηριοτήτων, υποστήριξε, από το 1996 έως το Δεκέμβριο του 2003, βάσει του άρθρου ΙΙ για τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης και ασφάλειας της Συμφωνίας, 105 επιθεωρήσεις σε 269 «αντικείμενα επιθεώρησης», και δέκα επιθεωρήσεις «περιοχής». Οι ενέργειες αυτές διεξήχθησαν από 389 επιθεωρητές του ΟΑΣΕ και 409 επιθεωρητές από τις οντότητες. Βάσει των συμφωνηθέντων του άρθρου IV για τον υπο-περιφερειακό έλεγχο όπλων, υποστήριξε 205 περιοδείες επιθεωρήσεων με 484 επιθεωρήσεις στις οποίες

[74] Heinz Vetschera, From Regional Stabilization to Security Co-operation in Bosnia and Herzegovina – The Role of the OSCE Mission, σελ 410.

συμμετείχαν 625 επιθεωρητές του ΟΑΣΕ από 28 κράτη μέλη του. Κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου, υποστήριξε 32 αποστολές παρακολούθησης των «Δυνατοτήτων κατασκευής όπλων» (δηλαδή εργοστάσια όπλων και πυρομαχικών), οι οποίες διεξήχθησαν από 45 εμπειρογνώμονες που παρείχαν τα συμβαλλόμενα κράτη του ΟΑΣΕ και 84 εμπειρογνώμονες που παρείχαν οι οντότητες. Επίσης πραγματοποίησε τουλάχιστον τέσσερα συναφή σεμινάρια κάθε χρόνο.

Με τη συνεργασία και με τα δυο μέλη του Κοινοβουλίου και τις κοινοβουλευτικές υπηρεσίες, ο ΟΑΣΕ υλοποίησε και συνεχίζει να υλοποίει δραστηριότητες που αποσκοπούν στην αύξηση της διαφάνειας και της λογοδοσίας αυτών των ιδρυμάτων μέσω της προώθησης της συμμετοχής των πολιτών στη νομοθετική διαδικασία. Σε ό,τι αφορά στις κοινοτικές δεσμεύσεις, οι μεταρρυθμίσεις του ΟΑΣΕ που βρίσκονται σε εξέλιξη θα επιτρέψουν τελικά στους δήμους να ασκούν τις ικανότητες τους με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και να είναι σύμφωνες με τις απαιτήσεις που έχουν τεθεί μετά την προσχώρηση που έχει θέσει το Συμβούλιο της Ευρώπης. Στον τομέα της δικαιοσύνης τα αποτελέσματα της παρακολούθησης έχουν χρησιμοποιηθεί για να προταθούν και να προωθηθούν οι αναγκαίες δικαστικές και νομικές μεταρρυθμίσεις και να παρασχεθούν βοήθεια και συμβουλές, σχετικά με τις συμβάσεις και τις υποχρεώσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης. Το έργο του ΟΑΣΕ στην εκπαίδευση εστιάζει στην αντιμετώπιση των ριζών των διακρίσεων και του διαχωρισμού σε αυτή, ως συνέπεια των πρώην συγκρούσεων, ως απαραίτητη προϋπόθεση για την προώθηση της βιώσιμης ειρήνης.

Η αποστολή του ΟΑΣΕ μπόρεσε να αμβλύνει συγκεκριμένα προβλήματα, και να επεκτείνει τη βοήθειά της σε περιοχές λιγότερο στοχευμένες σε διεθνές επίπεδο, να επιμείνει στη συμμόρφωση των κυβερνήσεων με τις δεσμεύσεις τους και να διευκολύνει σε κάποιες περιπτώσεις μια συντονισμένη αντίδραση από διεθνείς παράγοντες. Αυτές οι προσδοκίες είναι βασισμένες στον τομέα και τις δραστηριότητες της αποστολής, την πολιτική πίεση που είναι σε θέση να ασκήσει μέσω της επανεξέτασης της και της εμπειρογνωμοσύνης που διαθέτει σχετικά με τις θεματικές - έργα που καλείται να φέρει εις πέρας. Οι αδυναμίες από την άλλη προέρχονται από την έλλειψη κυρώσεων και την ανεπαρκή, σε μερικές περιπτώσεις, στρατηγική εστίαση της αποστολής. Καθοριστικός πάντα παράγοντας για την επιτυχία του έργου της αποστολής του ΟΑΣΕ θα παραμείνει η βούληση για συνεργασία της

ομοσπονδιακής κυβέρνησης αλλά και των τοπικών κυβερνήσεων, η αποδοχή του έργου του από τις τοπικές κοινότητες και η αγαστή συνεργασία με τους λοιπούς διεθνείς δρώντες στη περιοχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «ΣΤ»

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΕΚΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με έκθεση[75] του Εθνικού Ινστιτούτου Δημοκρατίας των ΗΠΑ (National Democratic institute – NDI), η Β-Ε, ύστερα από περισσότερο από δύο δεκαετίες μετά τον πόλεμο, εξακολουθεί να υπόκειται σε εθνοτικές και εδαφικές διαιρέσεις που περιπλέκουν την ανάπτυξη ενός σταθερού, δημοκρατικού πολιτικού συστήματος. Η δομή διακυβέρνησης που ορίζεται από τη Συμφωνία του Ντέιτον ευθυγραμμίζει τον πολιτικό ανταγωνισμό με τα συχνά αντιτιθέμενα συμφέροντα των τριών βασικών εθνοτήτων της χώρας (Βόσνιων μουσουλμάνων, Κροάτων και Σέρβων). Η διαθρωτική δυσπιστία συχνά καθορίζει τα πολιτικά αποτελέσματα και εμποδίζει την ανταπόκριση της κυβέρνησης στα συμφέροντα και τις προτεραιότητες των πολιτών, σε θέματα μη εθνοτικής καταγωγής που συνηθίζουν να αποτελούν τις κυριότερες ανησυχίες του κοινού, όπως η απασχόληση, ανεξάρτητα από την εθνοτική καταγωγή. Στην έκθεση συμπληρώνεται ότι αντιπροσωπευτικοί και ρυθμιστικοί φορείς δεν ασκούν την κατάλληλη εποπτεία της κυβερνητικής πολιτικής και των δράσεων και η εφαρμογή των κοινωνικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων περιορίζεται.

Παρά τις προκλήσεις αυτές, η προοπτική ένταξης στην ΕΕ, αν και απομακρυσμένη, εξακολουθεί να χρησιμεύει ως μέσο για δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις. Η Β-Ε υπέβαλε την επίσημη αίτηση υποψηφιότητας για ένταξη στην ΕΕ τον Ιανουάριο του 2016 και έλαβε το ερωτηματολόγιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που καλύπτει 33 κεφάλαια του κοινοτικού κεκτημένου στα τέλη του 2016. Μολονότι η ένταξη στην ΕΕ έχει ευρεία συναίνεση στο πολιτικό φάσμα, αυτή δεν είναι απρόσβλητη από τις εθνοτικές και εδαφικές διαφορές. Το Μάρτιο του 2017, η κυβέρνηση της ομοσπονδιακής κυβέρνησης της RS ανακοίνωσε ότι θα σταματήσει τη συνεργασία για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, σε απάντηση της μονομερούς κίνησης του βόσνιου μέλους της Προεδρίας να ζητήσει την προσφυγή ενώπιον του

[75] Democracy Assessment in Bosnia and Herzegovina: Perspectives on the Democratic Transition. https://www.ndi.org/sites/default/files/NDI%20BiH%20Democracy%20Assessment%20Report%20-%20ENG.pdf

Διεθνούς Δικαστηρίου κατά της Σερβίας για γενοκτονία. Αυτή η κίνηση καταδεικνύει τα όρια της ένταξης στην ΕΕ για τον μετριασμό εθνοτικών διαφωνιών μεταξύ των πολιτικών ελίτ.

Στην ίδια έκθεση υπογραμμίζεται ότι η κυριαρχία των κομμουνιστικών και εθνοτικών συμφερόντων και η πολυπλοκότητα των πολυεπίπεδων δομών διακυβέρνησης εξακολουθούν να εμποδίζουν τη συνολική πολιτική συναίνεση και αποδεικνύουν ότι η κοινωνικοοικονομική μεταρρύθμιση δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς θεσμική μεταρρύθμιση. Με τη σειρά της, η κυβερνητική μεταρρύθμιση δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς πολιτικές μεταρρυθμίσεις. Ο αργός ρυθμός θέσπισης κρίσιμων μεταρρυθμίσεων και οι συνεχιζόμενες διαταραχές που προκαλούνται από επίμονες εθνοτικές και εθνικιστικές συγκρούσεις έχουν οδηγήσει σε ευρεία απογοήτευση των πολιτών και εκθέτουν την αδυναμία μιας προσέγγισης που δεν περιλαμβάνει πολιτικές μεταρρυθμίσεις[76].

ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Η σταθερότητα του κράτους και των λειτουργιών του σχετίζεται άμεσα με τη διαφθορά, η οποία παραμένει ένα κρίσιμο ζήτημα για τη χώρα. Το πλαίσιο πολιτικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς τέθηκε ως βασική προτεραιότητα από τη διεθνή κοινότητα για την αποτελεσματική εφαρμογή της Συμφωνίας του Ντέιτον. Σύμφωνα με έκθεση[77] αξιολόγησης της Ομάδας Κρατών κατά της Διαφθοράς[78] (Group of States against Corruption - GRECO), οργάνου του Συμβουλίου της Ευρώπης, από τη στιγμή που η διεθνής κοινότητα άρχισε να αποσύρεται, ο ρυθμός και το εύρος των μεταρρυθμίσεων επιβραδύνθηκαν και υπάρχει έντονη κριτική, τόσο από το εξωτερικό όσο και από την εγχώρια πλευρά, ότι οι προτεινόμενες με-

[76] Έρευνα της κοινής γνώμης από το NDI τον Απρίλιο του 2016 αποκάλυψε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών (88%) συνεχίζει να πιστεύει ότι η χώρα οδεύει προς λάθος κατεύθυνση.

[77] Fourth Evaluation Round, Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, EVALUATION REPORT BOSNIA AND HERZEGOVINA, Adopted by GRECO at its 70th Plenary Meeting, Strasbourg, 30 November – 4 December 2015. https://rm.coe.int/16806c4999

[78] Η Ομάδα Κρατών κατά της Διαφθοράς παρακολουθεί τη συμμόρφωση των 49 κρατών μελών της με τα μέσα καταπολέμησης της διαφθοράς του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η παρακολούθηση της GRECO περιλαμβάνει μια «διαδικασία αξιολόγησης» που βασίζεται σε συγκεκριμένες απαντήσεις σε κάθε χώρα σε ερωτηματολόγιο και επιτόπιες επισκέψεις και η οποία ακολουθείται από αξιολόγηση αντίκτυπου (διαδικασία συμμόρφωσης) η οποία εξετάζει τα μέτρα που λαμβάνονται για την εφαρμογή των συστάσεων που προέρχονται από τις αξιολογήσεις της χώρας. Μια δυναμική διαδικασία αμοιβαίας αξιολόγησης και πίεσης από ομότιμους εφαρμόζεται, συνδυάζοντας την εμπειρογνωμοσύνη των επαγγελματιών που ενεργούν ως αξιολογητές και των εκπροσώπων των κρατών που συνεδριάζουν στην Ολομέλεια.

ταρρυθμίσεις γενικά, παραμένουν ανεκπλήρωτος στόχος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δήλωσε σε έκθεσή της για τη Β-Ε ότι, παρόλο που η χώρα έχει προβεί σε κάποιες ενέργειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς και έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος το 2014, το νομικό και θεσμικό της πλαίσιο παραμένει αδύναμο και ανεπαρκές[79].

Στην ίδια έκθεση του GRECO αναφέρεται ότι η αποτελεσματική εφαρμογή της στρατηγικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς, που κάλυψε την περίοδο 2009-2014, αντιμετώπισε επανειλημμένες καθυστερήσεις, κυρίως λόγω του κατακερματισμένου και ασυντόνιστου θεσμικού πλαισίου της χώρας και πιο συγκεκριμένα, της έλλειψης σταθερής πολιτικής βούλησης για την προώθηση μιας εκτεταμένης ατζέντας μέτρων κατά της διαφθοράς. Μια νέα στρατηγική εκδόθηκε για να καλύψει την περίοδο 2015 - 2019 αποτελούμενη από πέντε πυλώνες, την θεσμική ενίσχυση, τις προληπτικές δραστηριότητες, την αποτελεσματικότητα των δικαστικών λειτουργιών και των υπηρεσιών επιβολής του νόμου, τα μέτρα ευαισθητοποίησης και συμμετοχής του κοινού και τον συντονισμό και παρακολούθηση σε όλη την εθνική επικράτεια.

Η προοπτική ένταξης στην ΕΕ, η οποία υπήρξε καταλύτης μεταρρυθμίσεων σε άλλες χώρες της περιοχής, δεν αποδείχθηκε αρκετά επιτυχής στην περίπτωση της Β-Ε. Οι συνομιλίες σχετικά με την υποψηφιότητα για ένταξη σταμάτησαν από τότε που η χώρα υπέγραψε τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Συνεργασίας το 2008. Τον Νοέμβριο του 2014 ξεκίνησε μια βρετανό-γερμανική πρωτοβουλία για την αναζωογόνηση της μακρόχρονης διαδικασίας ένταξης στην ΕΕ. Η πρωτοβουλία έχει πρωτίστως κοινωνικοοικονομικό ενδιαφέρον, ο οποίος συνδέεται στενά με την Οικουμενική Ανάπτυξη και την Απασχόληση στην ΕΕ. Μόνο μετά την 1η Ιουνίου 2015, όπου τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Συνεργασίας τέθηκε η χώρα σε πορεία ένταξης στην ΕΕ.

Σύμφωνα με την έκθεση[80] του Transparency International (2016) σχετικά με την αντίληψη περί διαφθοράς, η Β-Ε βρίσκεται στην 83η θέση στο σύνολο 176 χώρων (όπου 1 = λιγότερο διεφθαρμένη). Τα ευρήματα από έκθεση του Transparency International που αφορούν στο Βαρόμετρο Παγκόσμιας Διαφθοράς

[79] Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2015 για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη.
[80] https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016.

(2013) , προσφέρουν μια ακόμη ζοφερή εικόνα καθώς το 34% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι η διαφθορά έχει αυξηθεί σημαντικά στα προηγούμενα δύο χρόνια, το 63% έχει την γνώμη ότι η διαφθορά αποτελεί σοβαρό πρόβλημα στη χώρα και το 31% υποστηρίζει ότι η κυβέρνηση είναι πολύ αναποτελεσματική στον αγώνα κατά της διαφθοράς. Ο ΟΗΕ ανέφερε ότι, το 2013, περίπου το 5% του ΑΕΠ της Β-Ε πήγε σε δωροδοκίες[81].

ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Σε έκθεση[82] που συνέταξε το Γραφείο Δημοκρατίας, Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Εργασίας του Υπουργείο Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών (2016) αναφέρεται ότι η διαφθορά και η δυσλειτουργία της κυβέρνησης παραμένουν μεταξύ των σοβαρότερων προβλημάτων της χώρας και παρεμποδίζουν τα δικαιώματα των πολιτών στις βασικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε απαραίτητα ταξιδιωτικά έγγραφα. Σύμφωνα με την εν λόγω έκθεση, οι πολιτικοί ηγέτες ενθάρρυναν και χειραγωγούσαν βαθιές εθνοτικές διαιρέσεις που αποδυνάμωσαν τη δημοκρατία και τη διακυβέρνηση, προκάλεσαν εκτεταμένες διακρίσεις στις περισσότερες πτυχές της καθημερινής ζωής, υπονόμευσαν το κράτος δικαίου, αλλοίωσαν το δημόσιο λόγο στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και εμπόδισαν την επιστροφή των ατόμων που εκτοπίστηκαν την περίοδο των συγκρούσεων. Η παρενόχληση και ο εκφοβισμός των δημοσιογράφων και της κοινωνίας των πολιτών περιόρισε την πρόσβαση του κοινού σε ακριβείς πληροφορίες και την λογοδοσία των πολιτικών ηγετών ενώπιων των πολιτών.

Στην ίδια έκθεση αναφέρονται ότι άλλα περιστατικά της λίστας παραβίασης των ανθρώπινων δικαιωμάτων περιλαμβάνουν θανάτους από ορυχεία ξηράς, αστυνομική κακομεταχείριση υπόπτων κατά την ανάκριση, τις σκληρές συνθήκες στις φυλακές και τα κέντρα κράτησης, όπως ο υπερπληθυσμός και η σωματική κακοποίηση κρατουμένων, τη μη ενημέρωση από την αστυνομία των κρατουμένων για τα δικαιώματά τους ή την άρνηση αποτελεσματικής πρόσβασης σε νομικούς

[81] Business, Corruption and Crime in Bosnia and Herzegovina: http://www.unodc.org/documents/data-and analsis / statistics/corruption/UNODC BiH Business corruption report 2013.pdf.

[82] US Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor Country Reports on Human Rights Practices for 2016, Bosnia and Herzegovina. https://www.state.gov/documents/organization/265614.pdf.

συμβούλους πριν από την ανάκριση, την αδυναμία επιστροφής των ιδιοκτησιών στις θρησκευτικές κοινότητες, τις διακρίσεις και τη βία κατά των γυναικών και των μελών θρησκευτικών μειονοτήτων, τις διακρίσεις εις βάρος των ατόμων με αναπηρία, την εμπορία ανθρώπων και τον περιορισμό των δικαιωμάτων απασχόλησης.

ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η Β-Ε σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα κατέχει την 86η θέση στην ευκολία επιχειρηματικής δραστηριότητας[83]. Στην έκθεση χώρας[84] (2015) του ΔΝΤ αναφέρεται ότι η Β-Ε εξακολουθεί να αντιμετωπίζει μείζονες προκλήσεις. Η σύγκλιση με τα επίπεδα εισοδήματος της ΕΕ ήταν αργή τόσο για κυκλικούς[85] όσο και για διαρθρωτικούς λόγους. Η έλλειψη προόδου στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις - που αντανακλά εν μέρει τη σύνθετη συνταγματική οργάνωση της χώρας - έχει αναχαιτίσει τις ιδιωτικές επενδύσεις, περιορίζοντας τις δυνατότητες παραγωγής και διατηρώντας την ανεργία υψηλή, ιδίως μεταξύ των νέων. Οι αρχές ενέκριναν πρόσφατα μια ολοκληρωμένη Ατζέντα Μεταρρυθμίσεων που καταρτίστηκε σε συνεργασία με την ΕΕ και τους διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς με στόχο την επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων και την προώθηση της πορείας προς την ένταξη στην ΕΕ. Οι εγχώριοι πολιτικοί κίνδυνοι περιορίζουν σε μεγάλο βαθμό τις προοπτικές. Ο κίνδυνος αποκλίσεων πολιτικής και καθυστερήσεων στην εφαρμογή της Ατζέντας Μεταρρυθμίσεων είναι σημαντικός, δεδομένου του πολύπλοκου πολιτικού συστήματος και της έντονης αντίστασης στις μεταρρυθμίσεις από τα κεκτημένα συμφέροντα.

Στην ίδια έκθεση σημειώνεται ότι η Β-Ε έχει εμφανίσει σημαντική πρόοδο τα τελευταία χρόνια στη μείωση των εσωτερικών και εξωτερικών ανισορροπιών. Επιπλέον, μετά από πολλές εκκινήσεις και στάσεις από την παγκόσμια οικονομική

[83] Οι οικονομίες κατατάσσονται στην ευκολία επιχειρηματικής δραστηριότητας, από το 1-190. Η υψηλή ευκολία κατάταξης των επιχειρήσεων σημαίνει ότι το ρυθμιστικό περιβάλλον είναι πιο ευνοϊκό για την έναρξη και τη λειτουργία μιας τοπικής επιχείρησης.

[84] IMF Country Report No. 15/298, BOSNIA AND HERZEGOVINA, 2015, Article iv consultation—press release; staff report; and statement by the executive director for Bosnia and Herzegovina. https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2016/12/31/Bosnia-and-Herzegovina-2015-Article-IV-Consultation-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-43367

[85] Για παράδειγμα η κυκλική ανεργία αποτελεί παράγοντα συνολικής ανεργίας που σχετίζεται με τις κυκλικές τάσεις στην ανάπτυξη και την παραγωγή που συμβαίνουν στον επιχειρηματικό κύκλο. Όταν οι κύκλοι των επιχειρήσεων βρίσκονται στο αποκορύφωμά τους, η κυκλική ανεργία θα είναι χαμηλή, διότι μεγιστοποιείται η συνολική οικονομική παραγωγή. Όταν μειώνεται η οικονομική παραγωγή, όπως μετράται από το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), ο επιχειρηματικός κύκλος είναι χαμηλός και η κυκλική ανεργία θα αυξηθεί.

κρίση, η οικονομική ανάκαμψη δείχνει σημάδια σταθερότητας. Από την άλλη, η χώρα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει μείζονες προκλήσεις. Η αδύναμη δραστηριότητα στην Ευρώπη έχει βλάψει τη δραστηριότητα στη Β-Ε ενώ οι φυσικές καταστροφές που έπληξαν την χώρα το 2014 προκάλεσαν μεγάλες ζημιές, επιβραδύνοντας την οικονομία της χώρας. Η έλλειψη προόδου στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, που αντανακλά εν μέρει τη σύνθετη συνταγματική οργάνωση της χώρας, έχει αναχαιτίσει τις ιδιωτικές επενδύσεις, περιορίζοντας τις δυνατότητες παραγωγής και διατηρώντας την ανεργία υψηλή, ιδίως μεταξύ των νέων.

Σύμφωνα με την ίδια έκθεση του ΔΝΤ, προκειμένου να υπάρξουν προοπτικές ανάπτυξης της χώρας, θα πρέπει οι πολιτικές να επικεντρωθούν στην επιτάχυνση της ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα και στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, εξασφαλίζοντας παράλληλα τη βιωσιμότητα. Η σταδιακή ανάκαμψη στην Ευρώπη και οι χαμηλές τιμές πετρελαίου θα συμβάλουν στην ανάπτυξη της Β-Ε. Με τον αποπληθωρισμό που εισάγεται μέσω του καθεστώτος του νομισματικού συμβουλίου, η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να επιτύχει μια ισορροπία μεταξύ στήριξης της ανάπτυξης και επιστροφής του δημόσιου χρέους σε καθοδική πορεία, μολονότι το περιθώριο ελιγμών πολιτικής θα εξαρτηθεί επίσης από τη διαθέσιμη χρηματοδότηση. Οι χρηματοπιστωτικές πολιτικές θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τα τρωτά σημεία του τραπεζικού τομέα και να στοχεύσουν στην αναζωογόνηση του τραπεζικού δανεισμού. Η προσέλκυση επενδύσεων θα απαιτήσει την επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και των αποτελεσμάτων της αγοράς εργασίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το μακροπρόθεσμο μέλλον της Β-Ε παραμένει σε μεγάλο βαθμό αμφίβολο. Η σύγκρουση στη χώρα ήταν το πρώτο μεγάλο τεστ στη μεταψυχροπολεμική περίοδο, της ικανότητας της διεθνούς κοινότητας στην επίλυση μιας εθνοτικής διαμάχης. Οι προσπάθειες αυτές απέτυχαν να εμποδίσουν ένα καταστροφικό πόλεμο ή να εγκαθιδρύσουν τις απαραίτητες συνθήκες για μια ταχεία ανάκαμψη και σταθερή ειρήνη στο τέλος του πολέμου. Σαν αποτέλεσμα η χώρα ακόμα και σήμερα ταλανίζεται υπό το ερώτημα της ένωσης ή του διαμελισμού. Αντί η χώρα σήμερα να απολαμβάνει δημοκρατική σταθερότητα και ευημερία, συνεχίζει να βιώνει μια «ψυχρή» ειρήνη. Η εθνικιστική ρητορική εξακολουθεί να υπερισχύει. Η οικονομία είναι

αδύναμη, η διαφθορά είναι εκτεταμένη και η συμπαιγνία μεταξύ της πολιτικής εξουσίας και των παράνομων συμφερόντων είναι ευρέως διαδεδομένη. Παρά την αύξηση του μεγέθους και των αρμοδιοτήτων του, το κράτος εξακολουθεί να στερείται πολλών δυνατοτήτων, καθώς και λειτουργικών και αποτελεσματικών θεσμών ενός δημοκρατικού κράτους.

Μέσα από την μελέτη των παρεμβάσεων των διεθνών οργανισμών που προηγήθηκε έγινε προσπάθεια κατανόησης του ρόλου που κάθε οργανισμός διαδραμάτισε στις προ, κατά και μετά φάσεις του πολέμου στη χώρα. Κάθε οργανισμός από μόνος του και όλοι στο σύνολο τους ως αντιπρόσωποι της διεθνούς κοινότητας έχουν μερίδιο ευθύνης για την σημερινή κατάσταση της χώρας, ανεξαρτήτως αν η βαρύτητα στις δράσεις τους ήταν μεγαλύτερη ή μικρότερη σε μια από τις προαναφερθείσες τρεις φάσεις.

Αρχής γενομένης από τον ΟΗΕ η εμπειρία του σε θέματα διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας αλλά και η κοινή αποδοχή που λάμβανε τόσο από τις αντιμαχόμενες πλευρές όσο και από την διεθνή κοινότητα κατέστησαν αδιαμφισβήτητη την αρμοδιότητά του και δημιούργησαν ελπίδες ότι θα κατάφερνε να διαδραματίσει ουσιαστικότερο ρόλο από την ΕΚ επιτυγχάνοντας τόσο την αποτροπή όσο και το τέλος του πολέμου. Η δράση του ΟΗΕ πραγματοποιήθηκε με την σταδιακή εμπλοκή του και την εφαρμογή ολοένα και δραστικότερων μέτρων. Αρχικά τα μέτρα αυτά είχαν τη μορφή ενός συνδυασμού οικονομικών κυρώσεων και έντονων διπλωματικών πρωτοβουλιών. Η διαρκώς αυξανόμενη όμως ένταση των συγκρούσεων σύντομα οδήγησε στην υιοθέτηση δραστικότερων μέτρων με την ανάπτυξη ελαφρά οπλισμένων στρατιωτικών τμημάτων στο πλαίσιο της UNPROFOR.

Αξιολογώντας την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης του ΟΗΕ, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι παρά το γεγονός ότι προσέφερε σημαντικό ανθρωπιστικό έργο, ιδιαίτερα όσο αφορά την διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας και την προστασία των προσφύγων, δεν κατάφερε μολαταύτα να ανταποκριθεί στις διεθνείς προσδοκίες για την αποκατάσταση της ειρήνης και τον τερματισμό των συγκρούσεων. Ο κυριότερος λόγος της αποτυχίας του ΟΗΕ ήταν η αδυναμία του να αποτελέσει ισχυρή στρατιωτική δύναμη επιβολής της ειρήνης σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζονταν από έντονη βιαιότητα. Ο μικρός αριθμός των στρατευμάτων, η έλλειψη βαρέως οπλισμού και επαρκούς συστήματος διοικήσεως και ελέγχου και

κυρίως η απουσία αυξημένων κανόνων εμπλοκής λόγω του φόβου των κρατών μελών για την ύπαρξη απωλειών, συντέλεσαν στην υποβάθμιση του ΟΗΕ ως αποτρεπτικής δύναμης και την απαξίωση του ως μηχανισμού επιβολής της ειρήνης. Μετά την ανεξέλεγκτη κλιμάκωση των συγκρούσεων στη Β-Ε έγινε σαφής πλέον η ανάγκη χρησιμοποίησης δραστικών στρατιωτικών μέτρων οδηγώντας στην δραστηριοποίηση του ΝΑΤΟ. Ωστόσο σε ανθρωπιστικό επίπεδο ο ΟΗΕ πέτυχε μερικώς την αποστολή του ιδιαίτερα όσον αφορά την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και την περίθαλψη των προσφύγων όπου ιδιαίτερα σημαντική ήταν η δράση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (United Nations High Commissioner for Refugees - UNHCR)[86].

Ο ρόλος του ΝΑΤΟ στον πόλεμο της Β-Ε υπήρξε ιδιαίτερα καθοριστικός αφού με την χρησιμοποίηση των στρατιωτικών δομών του, επιτεύχθηκε ο τερματισμός της σύγκρουσης. Ωστόσο, στο διπλωματικό και πολιτικό επίπεδο, η επέμβαση του ΝΑΤΟ δεν θεωρείται ως επιτυχής αφού η κατάσταση η οποία διαμορφώθηκε στη χώρα αλλά και στα Βαλκάνια (Κοσσυφοπέδιο), μετά την λήξη των συγκρούσεων χαρακτηρίζεται από πολιτική αστάθεια. Επιπροσθέτως η πολιτική του ΝΑΤΟ αντιμετώπισε σκληρή κριτική από πολλούς μελετητές που αμφισβήτησαν την ηθική και νομική ορθότητα των ενεργειών του. Αυτή η κριτική έχει σαν κύρια σημεία τη μονόπλευρη στοχοποίηση των Σέρβων και την ανεκτική στάση έναντι της δράσης ακραίων προσωπικοτήτων και ομάδων[87]. Πέραν της αδιαμφισβήτητης επιτυχίας στην επιβολή και διατήρηση της ειρήνης και ασφάλειας, η ανάπτυξη από το ΝΑΤΟ της IFOR και SFOR αποτέλεσε σημαντικό σταθμό για τον ρόλο που θα διαδραμάτιζε ο βορειοατλαντικός οργανισμός τα επόμενα χρόνια. Η ανάπτυξη των Ναtοϊκών δυνάμεων στη Β-Ε αποτέλεσε την πρώτη περίπτωση ανάληψης και διεξαγωγής από το ΝΑΤΟ αποστολών εκτός των παραδοσιακών αρμοδιοτήτων του δηλαδή αποστολών συλλογικής άμυνας για την προάσπιση των κρατών μελών του όπως καθορίζει το άρθρο 5 του οργανισμού.

---

[86] Η επιχείρηση της UNHCR στην Γιουγκοσλαβία, μεταξύ του 1991 και του 1995, ήταν η μεγαλύτερη της στον κόσμο, κοστίζοντας πάνω από ένα δισεκατομμύριο δολάρια. Η UNHCR συντόνισε μια μαζική διοικητική επιχείρηση στην οποία παραδόθηκαν περίπου 950.000 τόνοι ανθρωπιστικής βοήθειας σε διάφορους προορισμούς στη Β-Ε. Κατά την ανθρωπιστική αεροπορική μεταφορά στην πολιορκημένη πόλη του Σαράγιεβο, τη μεγαλύτερη και μακρύτερη στην ιστορία, διέθεσε πάνω από 160.000 τόνους βοήθειας, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας ήταν τροφή. Η αερομεταφορά χρησιμοποιήθηκε επίσης για να εκκενώσει περισσότερους από 1.100 πολίτες που δεν κατάφεραν να λάβουν την κατάλληλη ιατρική περίθαλψη στο βομβαρδισμένο νοσοκομείο του Σεράγεβο.

[87] Οπως ο Κροάτης πρόεδρος Τούτζμαν και οι ισλαμιστικές φονταμενταλιστικές ομάδες στη Β-Ε.

Η αδρανής στάση της ΕΚ σε συνδυασμό με την αδυναμία να χειριστεί αποτελεσματικά ή και να επιβάλει την δική της βούληση στην κατάσταση που δημιουργήθηκε σε μια ευρωπαϊκή χώρα, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην μετέπειτα εξέλιξη της διεθνούς επέμβασης. Η μη λήψη κοινών αποφάσεων της ΕΚ σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας, στο γιουγκοσλαβικό ζήτημα γενικά, συνέβαλε στην έκρηξη αυτού του τριετή πολέμου στη Β-Ε. Η αποτυχία των ειρηνευτικών σχεδίων για εκτόνωση της κατάστασης και η κατεύθυνση της δυναμικής επίλυσης του προβλήματος με την συνδρομή του ΝΑΤΟ, απαξίωσε την διεθνή εικόνα της ΕΚ, ακόμη και στις ίδιες τις χώρες της ΕΚ. Στην μετα-συγκρουσιακή εποχή η ΕΕ διεκδίκησε έναν πιο ενεργό ρόλο αναγνωρίζοντας ότι η συμμετοχή σε πολιτικό, διπλωματικό και στρατιωτικό επίπεδο θα τις επέτρεπε να δώσει νέα διάσταση στους αντίστοιχους τομείς στην μέχρι τότε αποκλειστικά οικονομική πολιτική της και να μετεξελιχθεί σε ένα σημαντικό περιφερειακό παράγοντα σταθερότητας και ασφάλειας. Έτσι πέτυχε την ανάληψη ενός πρωταγωνιστικού ρόλου τόσο ως διεθνής μεσολαβητής σε πολιτικό και διπλωματικό επίπεδο αλλά και σε στρατιωτικό με τη συμμετοχή στις επιχειρήσεις υποστήριξης της ειρήνης.

Κατά παρόμοιο τρόπο η στάση του ΟΑΣΕ στα προ και κατά την διάρκεια στάδια του πολέμου χαρακτηρίζεται ελλιπής και υποστηρικτική. Από την άλλη η εντολή που ανέλαβε η αποστολή του ΟΑΣΕ στη Β-Ε μετά την λήξη του πολέμου θεωρείται σημαντική, με την έννοια ότι παρέχει σε αυτόν μια ισχυρή εποπτική εξουσία στους τομείς όπου του ανατέθηκαν απευθείας έργα σύμφωνα με τη Συμφωνία του Ντέιτον. Η αποστολή αρχικά εστίασε την δράση της στις εκλογές, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την περιφερειακή σταθερότητα ενώ σταδιακά και μέχρι σήμερα έχει διευρύνει την δράση αυτή σε αντικείμενα που αφορούν την κοινοτική δέσμευση, την κυβερνητική ανάπτυξη, τη δικαστική και νομική μεταρρύθμιση, την εκπαίδευση όπου μακροπρόθεσμα θα συνεισφέρουν στην αναδιαμόρφωση του κράτους και στην εξάλειψη των εθνοτικών διαφορών.

Διδάγματα από τις Παρεμβάσεις των Διεθνών Οργανισμών

Αυτό που χαρακτήρισε τις παρεμβάσεις των διεθνών οργανισμών στη Β-Ε κυρίως στη φάση πρόληψης και στο περιβάλλον σύγκρουσης και δευτερευόντως στο περιβάλλον μετά τη σύγκρουση ήταν η έλλειψη συντονισμού και συνεργασίας. Ακόμη και όταν ήταν σε θέση να ενεργήσουν από κοινού, τα εργαλεία που είχαν

στη διάθεση τους όπως η αναγνώριση της διεθνούς κοινότητας, οι οικονομικές κυρώσεις και η στρατιωτική παρέμβαση ήταν ανεπαρκώς συντονισμένα. Η ειρηνευτική δύναμη των Ηνωμένων Εθνών υπονομεύθηκε από αντιφάσεις μεταξύ εκείνων που προσέφεραν στρατεύματα αλλά επιθυμούσαν περιορισμένη εντολή και εκείνων που ήθελαν μια ισχυρή εντολή αλλά δεν θα παρείχαν στρατεύματα. Η στρατιωτική παρέμβαση, όταν συνέβη, αποσυνδέθηκε από τις προσπάθειες για την εξεύρεση πολιτικής διευθέτησης.

Η ανάπτυξη οικονομικών κυρώσεων και στρατιωτικών στρατηγικών δεν πρέπει να θεωρείται ως ανεξάρτητη επιχείρηση. Οι στρατηγικές οικονομικών κυρώσεων θα πρέπει να περιλαμβάνουν αποφάσεις για το πότε θα κλιμακωθεί και θα απειληθεί με χρήση στρατιωτικής δύναμης. Επομένως, η επιβολή οικονομικών κυρώσεων και η χρήση στρατιωτικής δύναμης πρέπει να θεωρηθούν ως δύο σημεία για μια καταναγκαστική συνέχεια και δύο συμπληρωματικές επιλογές πολιτικής.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό των παρεμβάσεων των διεθνών οργανισμών που αφορά κυρίως στο μετά-συγκρουσιακό περιβάλλον είναι η έλλειψη στρατηγικών εξόδου (exit strategies). Όπως αποδεικνύει η συνεχιζόμενη σήμερα παρουσία των διεθνών οργανισμών είτε σε στρατιωτικό (EUFOR) είτε σε πολιτικό και ανθρωπιστικό επίπεδο (UNHR, ΟΑΣΕ) δεν υπήρξαν σαφείς και οριοθετημένες χρονικά στρατηγικές εξόδου. Ωστόσο, οι στρατηγικές εξόδου δεν πρέπει να συγχέονται με τα προγράμματα εξόδου. Οι έξοδοι πρέπει να βασίζονται σε τοπικές πολιτικές και στρατηγικές συνθήκες και όχι σε αυθαίρετα και άκαμπτα χρονοδιαγράμματα. Θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν μια στρατηγική, μετά την παρέμβαση, η οποία θα αποσκοπεί στην αντιμετώπιση μακροπρόθεσμων οικονομικών και πολιτικών προβλημάτων. Οι εξωτερικές εξουσίες που επιβάλουν την παρέμβαση πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι οι παρεμβάσεις συνεπάγονται κάτι παραπάνω από την επιβολή οικονομικών κυρώσεων ή τη χρήση στρατιωτικής δύναμης. Πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να δεσμεύονται μακροπρόθεσμα θέτοντας ρεαλιστικούς και υλοποιήσιμους στόχους προκειμένου να αξιολογείται το έργο τους με μετρήσιμα στοιχεία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η εξέταση των παρεμβάσεων των διεθνών οργανισμών στη Β-Ε δύναται να διδάξει τη διεθνή κοινότητα προκειμένου να αποφευχθούν λάθη σε περιπτώσεις αντιστοιχών παρεμβάσεων μελλοντικά. Η παύση των συγκρούσεων σε μια ένοπλη σύρραξη είναι πολύ πιο εύκολη από την οικοδόμηση των θεσμών που θα επιτρέψουν σε ένα έθνος να θεραπευτεί και να γίνει και πάλι έθνος. Για πρακτικούς λόγους, η ειρηνευτική διαδικασία στη Β-Ε ενίσχυσε μια λύση δύο οντοτήτων και οι προοπτικές για μια ενωμένη Β-Ε δεν είναι πέρα για πέρα ενθαρρυντικές.

Όσο δραστικές και μελετημένες μπορεί να είναι οι παρεμβάσεις των διεθνών οργανισμών, η αληθινή ειρήνη μπορεί να επιτευχθεί μόνο από τις πλευρές που εμπλέκονται σε μια σύγκρουση. Οι στρατιωτικές δυνάμεις που αποστέλλονται για να υποστηρίξουν τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις (επιβολής ή διατήρησης) μπορούν να καθορίσουν μόνο τις προϋποθέσεις για ειρήνη. Όλες οι πλευρές θα πρέπει να είναι πρόθυμες να φθάσουν στις απαιτούμενες συνθήκες που εξασφαλίζουν την ειρήνη και ανοικοδόμηση του έθνους.

Όλες οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο των ειρηνευτικών επιχειρήσεων είναι εξαιρετικά πολύπλοκες προσπάθειες που απαιτούν συντονισμένα πολιτικά, στρατιωτικά, οικονομικά και κοινωνικά στοιχεία σε όλες τις φάσεις διεξαγωγής τους. Ακόμη και με αυτόν τον συντονισμό, η εφαρμογή τέτοιων ενεργειών απαιτεί υπομονή, σημαντική δέσμευση πόρων και ένα ορθό στρατηγικό προγραμματισμό εξόδου. Η σημερινή κατάσταση της Β-Ε με ποσοστό ανεργίας 27,5%, διεφθαρμένους πολιτικούς και ένα εθνικιστικό υπόγειο ρεύμα, σίγουρα δεν μπορεί να θεωρηθεί το ιδανικό μοντέλο επιτυχημένης παρέμβασης των διεθνών οργανισμών.

Οι παρεμβάσεις των διεθνών οργανισμών στη Β-Ε μπορεί να μην απέτρεψαν τον πόλεμο στη χώρα αλλά του έδωσαν ένα τέλος, ενώ απέτρεψαν την επέκταση του που απειλούσε να μεταφερθεί στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων. Από τις παρεμβάσεις αυτές κερδήθηκε χρόνος προκειμένου να επιτευχθεί μια πολιτική λύση και να σταματήσει η ανθρωπιστική κρίση μου μάστιζε τη χώρα. Τέλος τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων των διεθνών οργανισμών μας υπενθυμίζουν το χάσμα μεταξύ του τι είναι επιθυμητό και του τι είναι εφικτό σε μια διευθέτηση μέσω διαπραγματεύσεων. Παρόλο που έχουν περάσει δύο δεκαετίες από το τέλος

του πολέμου, οι προοπτικές για διαρκή ειρήνη και μια αληθινή πολυεθνική κοινωνία στη Β-Ε φαίνεται ακόμα ένας δύσκολα υλοποιήσιμος στόχος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Stefanie Kappler, *Rethinking Peace and Conflict Studies: Local Agency and Peacebuilding, EU and International Engagement in Bosnia-Herzegovina, Cyprus and South Africa*, Palgrave Macmillan UK , 2011.

Niels van Willigen, *The European Union's evolving conflict management role in Bosnia & Herzegovina and Kosovo*, Leiden University, 2008.

Merlingen M., *The EU Police Mission in Bosnia and Herzegovina (EUPM), in Ten Years of European Security and Defense Policy*, eds. G. Grevi, D. Helly, and D. Keohane, European Union Institute for Security Studies, Paris, 2009.

Kimberley Coles, *Democratic Designs International Intervention and Electoral Practices in Postwar Bosnia-Herzegovina*, University of Michigan Press, 2007.

Martina Huber, *The Effectiveness of OSCE Missions: The cases of Uzbekistan, Ukraine and Bosnia and Herzegovina*, Netherlands Institute for International Relations, 2003.

Roberto Belloni, *State Building and International Intervention in Bosnia, Security and Governance*, 2008.

Steven L. Burg, Paul Shoup, *The war in Bosnia Herzgovina, Ethnic Conflict and International Intervention*, ME Sharper Inc, 1999.

Central Intelligence Agency, *Balkan Battlegrounds*, 2002.

Allcock, John B., *Conflict in the Former Yugoslavia*, Denver, 1998.

David Anderson, *The Collapse of Yugoslavia: Background and Summary, Department of the Parliamentary Library*, 1995.

R. Craig Nation, *War in the Balkans*, 1991-2002, 2004.

David Anderson, *The UN's Role in the F.Yugoslavia: the failure of the middle way*, 1995.

Heyer, Garth den. *The Role of Civilian Police in Peacekeeping*. Washington: Police Foundation, 2012.

Ugo Caruso, *Interplay between the CoE , OSCE, EU and NATO*, 2007.

R.C. Owen, *Operation Deliberate Force: A case study on humanitarian constraints in airospace warfare*, 2000.

Common Security and Defence Policy. *European Union Police Mission in Bosnia and Herzegovina* (EUPM).

Jannik Knauer, *EUFOR Althea: Appraisal and Future Perspectives of the EU's Former Flagship Operation in Bosnia and Herzegovina*, 2011.

Jan Wouters and Frederik Naert, *Institute for International Law. How Effective is the European Security Architecture Lessons from Bosnia and Kosovo*, Working Paper No 6, 2001.

Heinz Vetschera, *From Regional Stabilization to Security Co-operation in Bosnia and Herzegovina – The Role of the OSCE Mission*.

Jan Wouters and Frederik Naert, *How Effective is the European Security Architecture? Lessons from Bosnia and Kosovo*, Institute for International Law, K.U. Leuven, 2001.

Viktor Meier, *Yugoslavia, A History of its Demise*, Rutledge, London and New York, 1999.

Sara Flounders, *Ο άγνωστος ρόλος του πενταγώνου*, Μέρος της συλλογικής έκδοσης «Το ΝΑΤΟ στα Βαλκάνια», 2005.

Ευστράτιος Αλμπάνης, *Διεθνής Επέμβαση*, Εκδόσεις LIBRO, 2001.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Ιδέα ενεργείας για τη στρατιωτική επιχείρηση της ΕΕ στη Β-Ε*.

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

http://www.un.org/

http://www.conflictincities.org/

http://eeas.europa.eu/

http://www.osce.org/

ttps://www.cia.gov/

http://www.euforbih.org/

https://peacekeeping.un.org/

http://tvxs.gr/news/

https://www.ndi.org/

https://rm.coe.int/16806c4999

https://www.transparency.org/

http://www.unodc.org/

https://www.state.gov/

https://www.imf.org/

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»

Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΣΤΗ Β-Ε

Πρωτοκολλήθηκε στο Ντέιτον στις 21 Νοεμβρίου 1995
και υπογράφηκε στο Παρίσι στις 14 Δεκεμβρίου 1995

Η Δημοκρατία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, τη Δημοκρατία της Κροατίας και την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας («τα συμβαλλόμενα μέρη»),

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη για μια συνολική διευθέτηση για να τερματιστεί τραγική σύγκρουση στην περιοχή,

Επιθυμώντας να συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση και να προωθήσουν μια διαρκή ειρήνη και σταθερότητα,

Επιβεβαιώνοντας τη δέσμευσή τους στις συμφωνημένες βασικές αρχές που εκδόθηκαν στις 8 Σεπτεμβρίου 1995, τις Συμφωνημένες Βασικές Αρχές που εκδόθηκαν στις 26 Σεπτεμβρίου 1995 και τις συμφωνίες κατάπαυση του πυρός της 14ης Σεπτεμβρίου και της 5ης Οκτωβρίου 1995,

Σημειώνοντας τη συμφωνία της 29ης Αυγούστου 1995, η οποία εξουσιοδότησε την αντιπροσωπεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας να υπογράψει, εξ ονόματος της RS, τα τμήματα της ειρήνης του σχεδίου που την αφορούν, με την υποχρέωση να εφαρμόσει αυστηρά και με συνέπεια τη συμφωνία,

Συμφώνησαν ως εξής:

ΑΡΘΡΟ Ι

Τα μέρη θα διεξάγουν τις σχέσεις τους σύμφωνα με τις αρχές που ορίζονται στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και την Τελική Πράξη του Ελσίνκι και άλλα έγγραφα του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη. Ειδικότερα, τα Μέρη θα σέβονται πλήρως την κυρίαρχη ισότητα μεταξύ τους, θα επιλύουν τις διαφορές με ειρηνικά μέσα και θα απέχουν από οποιαδήποτε ενέργεια, με απειλή ή χρήση βίας ή με άλλο τρόπο, κατά της εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ανεξαρτησίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης ή οποιουδήποτε άλλου κράτος.

ΑΡΘΡΟ II

Τα συμβαλλόμενα μέρη χαιρετίζουν και επικυρώνουν τις ρυθμίσεις που έχουν γίνει σχετικά με τις στρατιωτικές πτυχές της ειρηνευτικής διευθέτησης και τις πτυχές της περιφερειακής σταθεροποίησης, όπως ορίζονται στις συμφωνίες του παραρτήματος 1-Α και του παραρτήματος 1-Β. Τα συμβαλλόμενα μέρη σέβονται πλήρως και προάγουν την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που αναλαμβάνονται στο Παράρτημα 1-Α και συμμορφώνονται πλήρως με τις δεσμεύσεις τους όπως εκτίθενται στο Παράρτημα 1-Β.

ΑΡΘΡΟ III

Τα συμβαλλόμενα μέρη χαιρετίζουν και εγκρίνουν τις ρυθμίσεις που έχουν ληφθεί σχετικά με την οριοθέτηση μεταξύ των δύο οντοτήτων, της Ομοσπονδίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και της RS, όπως ορίζεται στο Παράρτημα 2 της συμφωνίας. Τα Μέρη θα σέβονται πλήρως και θα προωθούν την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί.

ΑΡΘΡΟ IV

Τα συμβαλλόμενα μέρη χαιρετίζουν και υποστηρίζουν το εκλογικό πρόγραμμα για τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, όπως εκτίθεται στο Παράρτημα 3. Τα μέρη σέβονται πλήρως και προάγουν την εκπλήρωση του εν λόγω προγράμματος.

ΑΡΘΡΟ V

Τα συμβαλλόμενα μέρη χαιρετίζουν και συμφωνούν με τις ρυθμίσεις που έχουν γίνει σχετικά με το Σύνταγμα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, όπως ορίζεται στο Παράρτημα 4. Τα Μέρη θα σέβονται πλήρως και θα προωθούν την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί.

ΑΡΘΡΟ VI

Τα συμβαλλόμενα μέρη χαιρετίζουν και συμφωνούν με τις ρυθμίσεις που έχουν θεσπιστεί σχετικά με τη σύσταση διαιτητικού δικαστηρίου, επιτροπής ανθρωπίνων δικαιωμάτων, επιτροπής για τους πρόσφυγες και εκτοπισθέντες, επι-

τροπής για τη διατήρηση των εθνικών μνημείων και δημόσιων επιχειρήσεων της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, στις συμφωνίες των Παραρτημάτων 5-9. Τα μέρη σέβονται πλήρως και προάγουν την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί.

ΑΡΘΡΟ VII

Αναγνωρίζοντας ότι η τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η προστασία των προσφύγων και των εκτοπισθέντων έχουν ζωτική σημασία για την επίτευξη μόνιμης ειρήνης, τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν και συμμορφώνονται πλήρως με τις διατάξεις σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα που ορίζονται στο κεφάλαιο 1 του Παρατήματος 6 της συμφωνίας, καθώς και τις διατάξεις σχετικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους που παρατίθενται στο κεφάλαιο 1 του Παραρτήματος 7 της συμφωνίας .

ΑΡΘΡΟ VIII

Τα συμβαλλόμενα μέρη χαιρετίζουν και υιοθετούν τις ρυθμίσεις που έχουν ληφθεί σχετικά με την εφαρμογή αυτής της ειρηνευτικής διευθέτησης, συμπεριλαμβανομένων ιδίως εκείνων που αφορούν την μη στρατιωτική υλοποίηση, όπως ορίζεται στο παράρτημα 10 της συμφωνίας και η διεθνής αστυνομική δύναμη , όπως ορίζεται στο παράρτημα 11 της συμφωνίας. Τα συμβαλλόμενα μέρη σέβονται πλήρως και προάγουν την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί.

ΑΡΘΡΟ IX

Τα συμβαλλόμενα μέρη συνεργάζονται πλήρως με όλες τις οντότητες που εμπλέκονται στην εφαρμογή αυτής της ειρηνευτικής διευθέτησης, όπως περιγράφεται στα παραρτήματα της παρούσας συμφωνίας ή που έχουν εγκριθεί με άλλο τρόπο από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με την υποχρέωση όλων των μερών να συνεργαστούν στην έρευνα και δίωξη εγκλημάτων πολέμου και άλλες παραβιάσεις του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου.

ΑΡΘΡΟ X

Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και η Δημοκρατία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης αναγνωρίζονται αμοιβαία ως κυρίαρχα ανεξάρτητα κράτη

εντός των διεθνών συνόρων τους. Περαιτέρω πτυχές της αμοιβαίας αναγνώρισής τους θα αποτελέσουν αντικείμενο μεταγενέστερων συζητήσεων.

ΑΡΘΡΟ XI

Η παρούσα συμφωνία αρχίζει να ισχύει από την υπογραφή της. Έγινε στο Παρίσι, στις 14 Δεκεμβρίου 1995, στη Βοσνιακή, Κροατική, Αγγλική και Σερβική γλώσσα, και όλα τα κείμενα είναι εξίσου αυθεντικά.

ΣΥΝΟΨΗ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΝΤΕΙΤΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1-Α: Στρατιωτικές Πτυχές

Η κατάπαυση του πυρός που άρχισε με τη συμφωνία της 5ης Οκτωβρίου 1995 θα συνεχιστεί.

Οι ξένες δυνάμεις μάχης που βρίσκονται σήμερα στη Βοσνία πρέπει να αποσυρθούν εντός 30 ημερών.

Τα συμβαλλόμενα μέρη οφείλουν να ολοκληρώσουν την απόσυρση δυνάμεων πίσω από μια ζώνη διαχωρισμού περίπου 4 km εντός μιας συμφωνηθείσας περιόδου. Ειδικές διατάξεις αφορούν το Σεράγεβο και το Γκοραζέ.

Ως μέτρο οικοδόμησης εμπιστοσύνης, τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν να αποσύρουν βαριά όπλα και δυνάμεις σε στρατώνες εντός μιας συμφωνημένης περιόδου και να αποστρατεύουν δυνάμεις που δεν μπορούν να φιλοξενηθούν σε αυτές τις περιοχές.

Η συμφωνία καλεί στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη μια πολυεθνική στρατιωτική δύναμη υλοποίησης, η IFOR, υπό τη διοίκηση του ΝΑΤΟ, με επιχορήγηση από τον ΟΗΕ.

Η IFOR θα έχει το δικαίωμα να παρακολουθεί και να συμβάλλει στη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τη συμφωνία για τις στρατιωτικές πτυχές και να εκπληρώνει ορισμένα καθήκοντα υποστήριξης. Η IFOR θα έχει το δικαίωμα να ασκεί σθεναρά την αποστολή της, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης βίας όπως είναι απαραίτητο. Θα έχει ανεμπόδιστη ελευθερία κινήσεων, έλεγχο του εναέριου χώρου και προστασία της κατάστασης των δυνάμεων.

Δημιουργείται Μικτή Στρατιωτική Επιτροπή, υπό την προεδρία του Διοικητή της IFOR. Τα άτομα που κατηγορούνται από το Διεθνές Δικαστήριο Εγκλημάτων Πολέμου δεν μπορούν να συμμετάσχουν.

Πληροφορίες σχετικά με ορυχεία, στρατιωτικό προσωπικό, όπλα και άλλα αντικείμενα πρέπει να παρέχονται στην Κοινή Στρατιωτική Επιτροπή εντός συμφωνημένων περιόδων.

Όλοι οι μαχητές και οι άμαχοι πρέπει να απελευθερωθούν και να μεταφερθούν χωρίς καθυστέρηση, σύμφωνα με σχέδιο που θα καταρτιστεί από τη Διεθνή Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1-Β: Περιφερειακή Σταθεροποίηση

Η Δημοκρατία της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, η Ομοσπονδία και η Σερβοβοσνιακή Δημοκρατία πρέπει να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις εντός 7 ημερών, υπό την αιγίδα του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), με στόχο να συμφωνήσουν για μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης εντός 45 ημερών. Αυτά θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, περιορισμούς στις στρατιωτικές δραστηριότητες και ασκήσεις, ειδοποίηση στρατιωτικών δραστηριοτήτων και ανταλλαγή δεδομένων.

Αυτά τα τρία μέρη, καθώς και η Κροατία και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, συμφωνούν να μην εισάγουν όπλα για 90 ημέρες και να μην εισάγουν βαριά όπλα, πυρομαχικά βαρέως όπλου, ορυχεία, στρατιωτικά αεροσκάφη και ελικόπτερα για 180 ημέρες ή έως ότου ο έλεγχος των εξοπλισμών συμφωνία.

Και τα πέντε κόμματα πρέπει να ξεκινήσουν διαπραγματεύσεις εντός 30 ημερών, υπό την αιγίδα του ΟΑΣΕ, για να συμφωνήσουν σε αριθμητικά όρια για τα άρματα μάχης, το πυροβολικό, τα τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού, τα πολεμικά αεροσκάφη και τα ελικόπτερα επίθεσης.

Εάν τα μέρη δεν κατορθώσουν να ορίσουν όρια για τις κατηγορίες αυτές εντός 180 ημερών, η συμφωνία προβλέπει την έναρξη ισχύος συγκεκριμένων ορίων για τα μέρη.

Ο ΟΑΣΕ θα οργανώσει και θα διεξαγάγει διαπραγματεύσεις για την εδραίωση περιφερειακής ισορροπίας εντός και γύρω από την πρώην Γιουγκοσλαβία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Όρια μεταξύ Οντοτήτων

Έχει συμφωνηθεί μια συνοριακή γραμμή μεταξύ ομοσπονδίας και Σερβοβοσνιακής Δημοκρατίας της Βοσνίας.

Το Σεράγεβο θα επανενωθεί στην Ομοσπονδία και θα είναι ανοιχτό σε όλους τους ανθρώπους της χώρας.

Το Gorazde θα παραμείνει ασφαλές και προσβάσιμο, συνδεδεμένο με την Ομοσπονδία μέσω ενός χερσαίου διαδρόμου

Το καθεστώς του Brcko θα καθοριστεί με διαιτησία εντός ενός έτους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: Εκλογές

Ελεύθερες και δίκαιες, διεξαγόμενες σε διεθνές επίπεδο εκλογές θα διεξαχθούν εντός έξι έως εννέα μηνών για την Προεδρία και τη Βουλή των Αντιπροσώπων της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, τη Βουλή των Αντιπροσώπων της Ομοσπονδίας και την Εθνοσυνέλευση και την Προεδρία της Σερβοβοσνιακής Δημοκρατίας της Βοσνίας και, εάν είναι εφικτό, για τα τοπικά γραφεία.

Οι πρόσφυγες και τα εκτοπισθέντα από τη σύγκρουση πρόσωπα θα έχουν το δικαίωμα να ψηφίζουν (συμπεριλαμβανομένου και του εκούσιου ψηφοδελτίου) στον αρχικό τόπο διαμονής τους, εάν το επιλέξουν.

Τα μέρη πρέπει να δημιουργήσουν συνθήκες στις οποίες να μπορούν να διεξάγονται ελεύθερες και δίκαιες εκλογές, προστατεύοντας το δικαίωμα ψήφου σε απόρρητο επίπεδο και διασφαλίζοντας την ελευθερία έκφρασης και τον Τύπο.

Ζητείται από τον ΟΑΣΕ να επιβλέπει την προετοιμασία και τη διεξαγωγή των εκλογών αυτών.

Όλοι οι πολίτες της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης ηλικίας 18 ετών και άνω που απαριθμούνται στη Βοσνιακή απογραφή του 1991 έχουν δικαίωμα ψήφου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: Σύνταγμα

Ένα νέο σύνταγμα για τη Δημοκρατία της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, η οποίο θα είναι γνωστή ως "Βοσνία και Ερζεγοβίνη", θα εγκριθεί μετά την υπογραφή στο Παρίσι.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη θα συνεχίσει ως κυρίαρχο κράτος στα σημερινά διεθνώς αναγνωρισμένα σύνορά της. Θα αποτελείται από δύο οντότητες: την Ομοσπονδία και τη Σερβοβοσνιακή Δημοκρατία της Βοσνίας.

Το Σύνταγμα προβλέπει την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, αγαθών, κεφαλαίων και υπηρεσιών σε όλη τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη.

Η κεντρική κυβέρνηση θα έχει Προεδρία, νομοθετικό σώμα δύο βουλευτών και συνταγματικό δικαστήριο. Θα διεξαχθούν άμεσες εκλογές για την Προεδρία και ένα από τα νομοθετικά επιμελητήρια.

Θα υπάρχει μια κεντρική τράπεζα και ένα νομισματικό σύστημα και η κεντρική κυβέρνηση θα έχει επίσης ευθύνες για την εξωτερική πολιτική, την επιβολή του νόμου, τον έλεγχο της εναέριας κυκλοφορίας, τις επικοινωνίες και άλλους τομείς που θα συμφωνηθούν.

Ο στρατιωτικός συντονισμός θα πραγματοποιηθεί μέσω επιτροπής που θα περιλαμβάνει μέλη της Προεδρίας.

Κανένα πρόσωπο το οποίο επιδικάζει ποινή που έχει επιβληθεί από το Διεθνές Δικαστήριο και κανένα πρόσωπο το οποίο κατηγορείται από το Δικαστήριο ΔΔ και δεν έχει εκτελέσει την εντολή του να παραστεί ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης μπορεί να είναι υποψήφιος ή να έχει οποιοδήποτε διοριστικό, ή άλλο δημόσιο αξίωμα στο έδαφος της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης.

Παράρτημα 5: Διαιτησία

Η Ομοσπονδία και η Σερβοβοσνιακή Δημοκρατία συμφωνούν να αναλάβουν αμοιβαίες δεσμεύσεις για την ανάληψη υποχρεωτικής διαιτησίας για την επίλυση διαφορών μεταξύ τους και συμφωνούν να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν ένα σύστημα διαιτησίας.

Παράρτημα 6: Ανθρώπινα δικαιώματα

Η συμφωνία εγγυάται διεθνώς αναγνωρισμένα ανθρώπινα δικαιώματα και θεμελιώδεις ελευθερίες για όλα τα πρόσωπα εντός της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης.

Συγκροτείται Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία απαρτίζεται από Διαμεσολαβητή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και Τμήμα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (δικαστήριο).

Ο Διαμεσολαβητής είναι εξουσιοδοτημένος να διερευνά τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να εκδίδει ευρήματα και να προσφεύγει και να συμμετέχει στις διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξουσιοδοτείται να ακούει και να αποφασίζει τα δικαιώματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να εκδίδει δεσμευτικές αποφάσεις.

Τα μέρη συμφωνούν να παραχωρήσουν στους οργανισμούς του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, στον ΟΑΣΕ, στο Διεθνές Δικαστήριο και σε άλλους οργανισμούς πλήρη πρόσβαση στην παρακολούθηση της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Παράρτημα 7: Πρόσφυγες και εκτοπισθέντες

Η συμφωνία παρέχει στους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους το δικαίωμα να επιστρέψουν με ασφάλεια στο σπίτι και να ανακτήσουν χαμένη περιουσία ή να λάβουν δίκαιη αποζημίωση.

Μια επιτροπή εκτοπισθέντων και προσφύγων θα αποφασίσει σχετικά με την επιστροφή των ακινήτων ή την αποζημίωση, με την εξουσία να εκδίδει τελικές αποφάσεις.

Όλα τα άτομα έχουν το δικαίωμα να κυκλοφορούν ελεύθερα σε όλη τη χώρα, χωρίς παρενόχληση ή διάκριση.

Τα μέρη δεσμεύονται να συνεργαστούν με την ICRC για την εξεύρεση όλων των αγνοουμένων.

Παράρτημα 8: Επιτροπή για τη διατήρηση των εθνικών μνημείων

Συγκροτείται Επιτροπή για τη διατήρηση των εθνικών μνημείων.

Η Επιτροπή εξουσιοδοτείται να λαμβάνει και να ενεργεί κατόπιν αναφορών για να χαρακτηρίσει ως εθνικά μνημεία κινητά ή ακίνητα μεγάλης σημασίας για μια ομάδα ανθρώπων με κοινή πολιτιστική, ιστορική, θρησκευτική ή εθνική κληρονομιά.

Όταν τα περιουσιακά στοιχεία ορίζονται ως Εθνικό Μνημείο, οι Φορείς θα καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να λάβουν τα κατάλληλα νομικά, τεχνικά, οικονομικά και άλλα μέτρα για την προστασία και τη διαφύλαξη του Εθνικού Μνημείου και να αποφύγουν να προβούν σε σκόπιμες ενέργειες που θα μπορούσαν να τις βλάψουν.

Παράρτημα 9: Δημόσιες επιχειρήσεις της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης

Μια εταιρεία μεταφορών της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης ιδρύεται για να οργανώνει και να λειτουργεί εγκαταστάσεις μεταφοράς, όπως δρόμους, σιδηρόδρομους και λιμάνια.

Δημιουργείται Επιτροπή Δημόσιων Επιχειρήσεων για να εξετάσει την ίδρυση άλλων δημόσιων εταιρειών της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης για τη λειτουργία κοινών δημόσιων εγκαταστάσεων, όπως οι επιχειρήσεις κοινής ωφελείας και οι ταχυδρομικές υπηρεσίες.

Παράρτημα 10: Πολιτική εφαρμογή

Τα μέρη ζητούν να ορισθεί Ύπατος Εκπρόσωπος, σύμφωνα με τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, να συντονίσει και να διευκολύνει τις πολιτικές πτυχές της ειρηνευτικής διευθέτησης, όπως η ανθρωπιστική βοήθεια, η οικονομική ανασυγκρότηση, η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών.

Ο Ύπατος Εκπρόσωπος θα προεδρεύει μιας κοινής μη στρατιωτικής επιτροπής αποτελούμενης από ανώτερους πολιτικούς εκπροσώπους των κομμάτων, τον διοικητή της IFOR και εκπροσώπους των πολιτικών οργανώσεων.

Ο Ύπατος Εκπρόσωπος δεν έχει εξουσία επί της IFOR.

Παράρτημα 11: Διεθνής Αστυνομική Δύναμη

Ο ΟΗΕ καλείται να συστήσει μια διεθνή αστυνομική δύναμη των Ηνωμένων Εθνών (IPTF) για την εκτέλεση διαφόρων καθηκόντων, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης και παροχής συμβουλών στο τοπικό προσωπικό επιβολής του νόμου, καθώς και την παρακολούθηση και τον έλεγχο των δραστηριοτήτων και των εγκαταστάσεων επιβολής του νόμου.

Η IPTF θα διοικείται από έναν Επίτροπο ο οποίος θα διοριστεί από τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ.

Το προσωπικό της IPTF πρέπει να αναφέρει κάθε αξιόπιστη πληροφορία σχετικά με τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Διεθνές Δικαστήριο ή σε άλλες κατάλληλες οργανώσεις.